

Településüzemeltetési jó gyakorlatok bemutatása az Arrabona EGTC területén

BUILCOGREEN

Szerkesztő: Dr. Herke Zoltán

ISBN: 978-615-6023-00-1

© Arrabona Korlátolt Felelősségű Európai Területi Együtműködési Csoportosulás

Minden jog fenntartva, beleértve a sokszorosítás, a mű bővített, illetve rövidített változata kiadásának jogát is. A kiadó írásbeli hozzájárulása nélkül sem a teljes mű, sem annak része semmiféle formában nem sokszorosítható.

Kiadó: Arrabona Korlátolt Felelősségű Európai Területi Együtműködési Csoportosulás

Címe: 9021 Győr, Városház tér 1

Tördelés, szerkesztés: Infoartnet Kft.

Nyomda: GRF Print Kft.

SKHU/1601/4.1/040

TARTALOMJEGYZÉK

1	Előszó	5
2	A Builcogreen projekt bemutatása	6
2.1	Projekt partnerek	6
2.2	A projekt célja, tevékenységei	6
2.3	Az esettanulmányok illeszkedése a projekt logikájába	7
I.	TÉMAKÖR: TELEPÜLÉSI HULLADÉKGAZDÁLKODÁS	10
3	Győr Megyei Jogú Város átfogó bemutatása	11
3.1	Alapadatok	11
3.2	Elhelyezkedés, földrajzi adottságok	11
3.3	Településszerkezet	12
3.4	Gazdasági és társadalmi adatok	13
3.5	Térségi szerepkör	15
3.6	Önkormányzati gazdálkodás	15
4	A városüzemeltetés keretei	18
4.1	Szervezeti keretek	18
4.2	Gazdálkodási adatok	21
5	A hulladékgazdálkodás, mint tématerület bemutatása	22
5.1	Tématerület lehatárolása	22
5.2	A tématerület elhelyezkedése a városüzemeltetési gyakorlatban	23
5.3	Hulladékgazdálkodás Győrben és térségében	24
6	Erőforrások és gazdálkodás	29
6.1	A rendelkezésre álló humán erőforrás (szakemberek, munkaerő)	29
6.2	Gépek, eszközök	30
6.3	Együttműködések és kiszervezett feladatok	31
6.4	Beszerzések	32
6.5	Költségek és gazdálkodás	33
7	Feladatok és munkaszervezés	35
7.1	Feladatok a hulladékgazdálkodásban	35
7.2	A feladatok lebonyolításának gyakorlati menete, munkaszervezés	36
8	Elért eredmények	39
8.1	Megelőzés	39
8.2	Újrahasználat	39
8.3	Anyagában történő hasznosítás	40
8.4	Energetikai hasznosítás	40
8.5	Deponálás	40
9	A jó gyakorlat adaptálhatósága	42
9.1	Jó gyakorlatok az országban	42
9.2	Átvehető elemek	43
II.	TÉMAKÖR: VIRÁGOS VÁROS, TELEPÜLÉS SZÉPÍTÉS	48
10	Mosonmagyaróvár Város átfogó bemutatása	49
10.1	Alapadatok	49
10.2	Elhelyezkedés, földrajzi adottságok	49
10.3	Településszerkezet	50
10.4	Gazdasági és társadalmi adatok	51
10.5	Térségi szerepkör	53
10.6	Önkormányzati gazdálkodás	54
11	A városüzemeltetés keretei	56
11.1	Szervezeti keretek	56
11.2	Gazdálkodási adatok	59
12	A városszépítés-virágos város, mint tématerület bemutatása	60
12.1	Tématerület lehatárolása	60
12.2	A tématerület elhelyezkedése a városüzemeltetési gyakorlatban	61
12.3	Városszépítés Mosonmagyaróváron	62
13	Erőforrások és gazdálkodás	65
13.1	A rendelkezésre álló humán erőforrás (szakemberek, munkaerő)	65
13.2	Gépek, eszközök	67
13.3	Együttműködések és kiszervezett feladatok	67
13.4	Költségek és gazdálkodás	69
14	Feladatok és munkaszervezés	72
14.1	Feladatok a városszépítés-virágos városok kialakításával kapcsolatban	72
14.2	A feladatok lebonyolításának gyakorlati menete, munkaszervezés	72
15	Elért eredmények	75
16	A jó gyakorlat adaptálhatósága	79
16.1	Jó gyakorlatok az országban	79
16.2	Átvehető elemek	81
III.	TÉMAKÖR: KÖZTEMETŐK ÉS KATONAI TEMETŐK ÜZEMELTETÉSE	88
17	Dunaszerdahely Város átfogó bemutatása	89
17.1	Alapadatok	89
17.2	Elhelyezkedés, földrajzi adottságok	89
17.3	Településszerkezet	90
17.4	Gazdasági és társadalmi adatok	90
17.5	Térségi szerepkör	91
17.6	Önkormányzati gazdálkodás	91
18	A városüzemeltetés keretei	92
18.1	Szervezeti keretek	92
18.2	Gazdálkodási adatok	97
19	A köztemető és katonai temető üzemeltetése, mint tématerület bemutatása	98
19.1	Tématerület lehatárolása	98
19.2	A tématerület elhelyezkedése a városüzemeltetési gyakorlatban	98
19.3	Temető üzemeltetés Dunaszerdahelyen	99
19.4	Katonai temetők, mint a történelmi emlékezet helyszínei Dunaszerdahelyen	101

20 Erőforrások és gazdálkodás	102
20.1 A rendelkezésre álló humánerőforrás (szakemberek, munkaerő)	102
20.2 Gépek, eszközök	103
20.3 Együttműködések és kiszervezett feladatok	103
20.4 Költségek és gazdálkodás	104
21 Feladatok és munkaszervezés	106
21.1 Feladatok a temetők üzemeltetésével kapcsolatban	106
21.2 A feladatok lebonyolításának gyakorlati menete, munkaszervezés	107
22 Elért eredmények	109
23 A jó gyakorlat adaptálhatósága	111
23.1 Hazai jó gyakorlatok	111
23.2 Átvehető elemek	112
IV. TÉMAKÖR: FENNTARTHATÓ ZÖLDTERÜLET-KARBANTARTÁS	116
24 Somorja Város átfogó bemutatása	117
24.1 Alapadatok	117
24.2 Elhelyezkedés, földrajzi adottságok	117
24.3 Településszerkezet	118
24.4 Gazdasági és társadalmi adatok	119
24.5 Térségi szerepkör	120
24.6 Önkormányzati gazdálkodás	122
25 A városüzemeltetés keretei	123
25.1 Szervezeti keretek	123
25.2 Gazdálkodási adatok	124
26 A zöldterület-karbantartás, mint tématerület bemutatása	126
26.1 Tématerület lehatárolása	126
26.2 A tématerület elhelyezkedése a városüzemeltetési gyakorlatban	126
26.3 Zöldterület-karbantartás Somorján	127
26.4 A múlt és a jelen találkozása Somorján: a Pomlé parkerdő meghatározó természeti és társadalmi szerepe a város életében	130
27 Erőforrások és gazdálkodás	132
27.1 A rendelkezésre álló humánerőforrás (szakemberek, munkaerő)	132
27.2 Gépek, eszközök	132
27.3 Együttműködések és kiszervezett feladatok	133
27.4 Költségek és gazdálkodás	133
28 Feladatok és munkaszervezés	136
29 Feladatok a zöldterület-karbantartás vonatkozásában	137
29.1 A feladatok lebonyolításának gyakorlati menete, munkaszervezés	138
30 Elért eredmények	140
31 A jó gyakorlat adaptálhatósága	143
31.1 Átvehető elemek	143
Felhasznált irodalom:	147
KÉPTÁR	150
Képtár jegyzék	152

1 ELŐSZÓ

A Builcogreen projekt elsődleges célkitűzése a határmenti térség városi területeinek élhetőbbé, hatékonyan működtethetővé tétele. Ennek érdekében a vezető kezdeményezett Arrabona EGTC irányítása mellett az együttműködő partnerek több témakört érintve kívánják a térségi partnerséget erősíteni.

A projektlogikát három kiemelt tevékenységcsoport köré szerveztük. A projekt keretében szervezett workshop-sorozaton a résztvevők a városüzemeltetéssel kapcsolatos tapasztalatokról, továbbá a helyben kialakított jó gyakorlatokról konzultálhatnak a szakértőkkel. A kétnapos workshopok négy külön témakörben kerülnek megrendezésre, melyekhez egy-egy partnervárost rendeltünk a következő tematikus megbeszélésben: hulladékgazdálkodás (Győr), városszépítés-virágos város kialakítása (Mosonmagyaróvár), városi zöldfelületek kezelése (Somorja) és temető üzemeltetés (Dunaszerdahely).

Szintén kiemelt tevékenység az a mentorálási szolgáltatás, melynek keretében a korábban már említett témakörökben 3-3 konzultációs alkalom lebonyolítására kerül sor. Harmadik fő tevékenységként a szakmai tapasztalatok megosztását, valamint a települések üzemeltetésének hatékonyságát növelő együttműködést támogató informatikai háttér biztosítását tervezik a projekt megvalósítói.

Ezen tanulmány elsődleges célja az átadható legjobb gyakorlatok beazonosítása, illetve ezek hátterében álló adottságok, jellegzetességek bemutatása az egyes vizsgált témakörökben, úgymint települési hulladékgazdálkodás, virágos város, település szépítés, köztemetők és katonai temetők üzemeltetése, zöldfelület gondozás, növényápolás területekhez kapcsolódóan.

2 A BUILCOGREEN PROJEKT BEMUTATÁSA

Az Arrabona EGTC területén található települések zöldebbé tételére irányuló intézményi együttműködés (Building institutional cooperation for greener settlements within the territory of Arrabona EGTC – Builcogreen) egy határon átnyúló projekt, amely az csoportosuláshoz tartozó települések, önkormányzataik és településüzemeltetési szolgáltatóik magasabb fokú együttműködését célozza meg.

A következőkben röviden áttekintjük a projekt partneri körét és érintettjeit, bemutatjuk a projekt célkitűzéseit és a kapcsolódó tevékenységeket, továbbá jelen esettanulmányt elhelyezzük a projekt megvalósítási logikájában.

2.1 PROJEKTPARTNEREK

Az Arrabona EGTC-t a Szigetköz, illetve a Csallóköz négy meghatározó települése, Győr, Mosonmagyaróvár, valamint Szlovákia területén Dunaszerdahely (Dunajska Streda) valamint Somorja (Samorin) alapította.

A vezető kedvezményezett az Arrabona EGTC (<http://www.arrabona.eu/>), amelynek fő érdekeltjei tehát az imént említett városok. A projekt fő célcsoportja a négy város és az Arrabona EGTC területén fekvő 27 tagtelepülés és azok lakossága. Az Arrabona EGTC fő partnerei kiváló tapasztalatokkal rendelkeznek különböző városi szolgáltatások – városüzemeltetés, hulladékgazdálkodás stb. – terén, amelyek jó gyakorlatait kívánjuk bemutatni, és megteremteni a lehetőséget, hogy ezek adaptálhatóvá váljanak a többi településen.

2.2 A PROJEKT CÉLJA, TEVÉKENYSÉGEI

A projekt keretében tervezett tevékenységek megvalósításával elsődleges célkitűzés a határmenti térség területeinek élhetőbbé, hatékonyan működtethetővé tétele, a fent említett jó gyakorlatoknak a célcsoport, illetve a települések közötti elterjesztése, mindezt workshopokkal, IT háttér és mentoring rendszer működtetésével megtámogatva, az esetleg jelenleg létező együttműködések intézményesítésével.

Ezen túlmenően a – a pályázati adatlap megfogalmazása szerint – projekt további két célkitűzése a célcsoport erőforrás hatékonyságának növelése a települési szolgáltatásaikhoz szükséges gépparkjuk, eszközeik megosztásával, kölcsönadásával, valamint az okos megoldásokhoz szükséges rendszerspecifikáció meghatározása.

A projekt céljait 3 fő tevékenységcsoport segíti. Az első tevékenységcsoport a tapasztalatok megosztásáról, esettanulmányok feldolgozásáról, közös alkotásról szóló workshop-sorozat, ahol a résztvevőknek lehetőségük van a városüzemeltetéssel kapcsolatos tapasztalatok megosztására, helyben kialakított jó gyakorlatok bemutatására. A 2 napos workshopok négy külön témakörben kerülnek megrendezésre, melyekhez egy-egy partnerváros került hozzárendelésre. Ennek megfe-

lően kiemelt tématerületek a települési hulladékgazdálkodás (Győr), a városszépítés-virágos város kialakítása (Mosonmagyaróvár), a városi zöldfelületek kezelése (Somorja) és a temető üzemeltetés (Dunaszerdahely).

A második ilyen tevékenységcsoport a települések közötti „mentorálási” szolgálat felállítása, melynek keretében a fent bemutatott témakörönként 3-3 konzultációs alkalom lebonyolítására kerül sor. A mentorálási tevékenységet az egyes, fentiekben említett tématerületekhez kapcsolódó, elsősorban településüzemeltetési feladatokat ellátó szervezetek fogják kivitelezni. Jelen tanulmányt bemutató workshopot követő mentorálási tevékenységet a GYHG Nonprofit Kft. végezte, kiegészítve a Győr-Szol Zrt. szakemberével. A harmadik a szakmai tapasztalatok megosztását, valamint a települések üzemeltetésének hatékonyságát növelő együttműködést támogató informatikai háttér, tudásbázis létrehozása testesíti meg.

A fenti szakmai tevékenységek mellett a projekt lebonyolítását koordináló menedzsment tevékenység, valamint a projekt eredmények „láthatóságát” biztosító kommunikációs tevékenységcsomag emelendő ki, melyet a fő kedvezményezett, az Arrabona EGTC lát el a projekt megvalósítási ideje alatt.

2.3 AZ ESETTANULMÁNYOK ILLESZKEDÉSE A PROJEKT LOGIKÁJÁBA

Az esettanulmányok a fenti projekt logikában bemutatott workshop sorozathoz illeszkednek szervesen. Az elkészülő dokumentumok elsődleges célja az átadható legjobb gyakorlatok beazonosítása az egyes vizsgált témakörökben.

Ennek érdekében egy-egy alapítótelepülés kapcsán többek között bemutatásra kerül a releváns tématerület, ennek működési és működtetési feltételrendszere, a településen rendelkezésre álló humán- és infrastrukturális kapacitások, valamint a pénzügyi háttér. Az egyes tanulmányokhoz alapadatot és információt a témagazda településektől kapott háttéranyagok (helyi rendeletek, üzleti tervek, adatbázisok), valamint egy kijelölt helyi szakemberrel folytatott interjú szolgáltatják. Mindezek mellett a téma specifikus workshopokon elhangzott végkövetkeztetések, hozzászólások is beépítésre kerülnek a szakmai anyagba.

GYŐR

I. TÉMAKÖR

TELEPÜLÉSI HULLADÉKGAZDÁLKODÁS

A települési hulladék gazdálkodás témakörében törekedtünk arra, hogy nemzetközi relevanciával bíró, országosan is elismert szakmai tartalommal rendelkező fejlesztéseket helyezzünk a vizsgálat célkeresztjébe. A Sashegyi Hulladékkezelő Központ működése az elmúlt években számos kiemelkedő eredményt hozott, így projektünkben és jelen tanulmányunkban is kiemelten kezeltük e beruházás ismertetését. E dokumentum elsődleges célja ugyanis az átadható legjobb gyakorlatok beazonosítása az egyes vizsgált témakörökben, jelen esetben tehát a hulladékgazdálkodás és a hozzá kapcsolódó lakossági szemléletformálás területén. A tanulmányban a fentieket szem előtt tartva átfogó képet adunk a releváns tématerület általános helyzetéről, így bemutatásra kerülnek a településen rendelkezésre álló humán- és infrastrukturális kapacitások, valamint a pénzügyi háttér.

A hulladék gazdálkodás témakörében törekedtünk arra, hogy nemzetközi relevanciával bíró, országosan is elismert szakmai tartalommal rendelkező fejlesztéseket helyezzünk a vizsgálat homlokterébe.

A Sashegyi Hulladékkezelő Központ működése az elmúlt években számos eredményt hozott, így projektünkben és jelen tanulmányunkban is kiemelten kezeljük e beruházást. A konkrét eredmények közül mindenképpen meg kell említenünk, hogy a működés kezdete óta nőtt a lakossági biohulladék mennyisége, vagy, hogy emelkedett a hulladékudvarban elhelyezésre kerülő szemét, így például az elektronikai hulladék mennyisége. Mindezt a projekt megindítása előtt lebonyolított, széles körű és akár legjobb gyakorlatként is azonosítható tájékoztató kampány alapozta meg.

3 GYŐR MEGYEI JOGÚ VÁROS ÁTFOGÓ BEMUTATÁSA

3.1 ALAPADATOK

1. táblázat: Győr Megyei Jogú Város alapadatai

A város alapterülete (2016, km ²):	174,62
A város lakónépessége az év közepén (2016, fő):	129 435
A város költségvetésének fő összege (2017, Mrd Ft):	55
A város lakásállománya (2016, db):	59 507

Forrás: KSH T-STAR

Győr egyike azon kedvező helyzetben lévő magyar városainknak, melynek esetében egyszerre érvényesül a földrajzi fekvés, a fejlett ipar, és az ezt támogató, megfelelően képzett munkaerő jelenléte. A megyeszékhely mindezek mellett igen kedvező földrajzi fekvéssel is rendelkezik, mind a magyar, mind az osztrák és a szlovák főváros könnyen és viszonylag gyorsan, autópályákon keresztül elérhető innen. Logisztikai jelentőségét növeli, hogy közelében repülőtér (Pér), dunai kikötő (Gönyű) is található. Az utóbbi években dinamikusan fejlődő Győr ma Magyarország kiemelt ipari és gazdasági centrumának tekinthető.

A gazdasági fejlődés egyik kulcsa a humán erőforrás fejlesztésbe és a szakképzésbe fektetett jelentős energia, melynek révén Győr megfelelően alkalmazkodni tudott az átalakuló helyi gazdaság, a foglalkoztatók és befektetők igényeihez. Az utóbbi időszakban, legnagyobb mértékben a feldolgozóipar tudott bővülni, de azt is ki kell emelni, hogy a Győri Ipari Park több mint száz, különböző gazdasági területen működő hazai és külföldi cégnek ad otthont napjainkban.

A folyamatos fejlesztés alatt álló, kilenc karral működő Széchenyi István Egyetem igen jelentős szerepet vállal a piaci igényeket is szem előtt tartó szakemberképzésben, így a hagyományosnak nevezhető egyetemi karok mellett itt működhet az Audi Hungaria Járműmérnöki Kar is.

3.2 ELHELYEZKEDÉS, FÖLDRAJZI ADOTTSÁGOK

Győr a Mosoni-Duna, a Rába és Rábca torkolatánál, a Kisalföld keleti részén fekszik. A térség jelentőségét mutatja, hogy már a római korban is fontos közlekedési útvonalak haladtak rajta keresztül. A korabeli utak Bécs, Budapest, Sopron, Pápa, Veszprém és Székesfehérvár irányába haladtak.

Győr átlagos éves hőmérséklete 10 Celsius fok körül alakul, ami jellemzőnek tekinthető az Alföld és a Kisalföld legnagyobb területén. A csapadék mennyisége az Országos Meteorológiai Szolgálat

adatai szerint éves átlagban 595 mm körül alakul, ami alapján a város és környéke országos szinten a kevésbé csapadékos területek közé sorolható.

A város létrejöttében jelentős szerepet játszottak egyes geomorfológiai tényezők. A mai Belváros területén árvízmentes teraszok, valamint parti dűnék alakultak ki, melyek a tartós letelepedést és vár építését is lehetővé tették. A török időkben az itt kiépült erős vár nem csak Magyarország, de a Habsburg Birodalom szempontjából is igen nagy jelentőséggel bírt. A település alapvetően a Kisalföld-nagytájhoz tartozik, de közvetlen környéke révén kapcsolódik a Dunántúli-középhegység részét képező Sokorói-dombsághoz is.

Győr közelében érintkeznek a Győri-medence kistájai a Komárom-esztergomi síksággal és a Marcal-medencével. Ezen kívül még a Pannonhalmi-dombság nyúlványai is megtalálhatók a város területén (Ménfőcsanakon). A város területének talaja éppen az itt összefutó különböző tájegységek (Győri-medence, Komárom-esztergomi síkság, Marcal-medence) révén olyan változatos (öntéstalajok, csernozjom, barna erdőtalaj). Győr környékén mindenütt jó képességű termőtalaj található.

Győr Megyei Jogú Város a fentebb közlekedési és logisztikai szempontból már kiemelt Bécs-Pozsony – Győr - Budapest városrégió tagjának tekinthető, s e minőségében Magyarország egyik kiemelt fejlődési zónájába tartozik. A megyei jogú város rangot 1971-ben kapta meg, s az elmúlt évtizedekben, különösen az 1989-et követő időszakban vált az ország egyik legdinamikusabban fejlődő településévé, mely, Győr-Moson-Sopron megye, és egyben a Győri járás központja is.

A település Budapeستől és Bécstől egyaránt 120 kilométerre fekszik közúton, Szlovákia fővárosától, Pozsonytól pedig mindössze 80 km-re található. Győr térségi kapcsolatainak erősségét gyorsforgalmi közúti, vasúti és vízi összeköttetései is köszönheti.

3.3 TELEPÜLÉSSZERKEZET

Amint korábban írtuk, Győr területe már az ókorban fontos kereskedelmi csomópont volt. Az Integrált Településfejlesztési Stratégia Megalapozó Vizsgálata¹ kiemeli, hogy a „mai Győr eltérő történetű és karakterű – régi korok arculatát őrző, illetve modernebb térstruktúrájú – településrészek halmaza, amelyeket az erős győri identitás és az infrastruktúra fűz össze.”

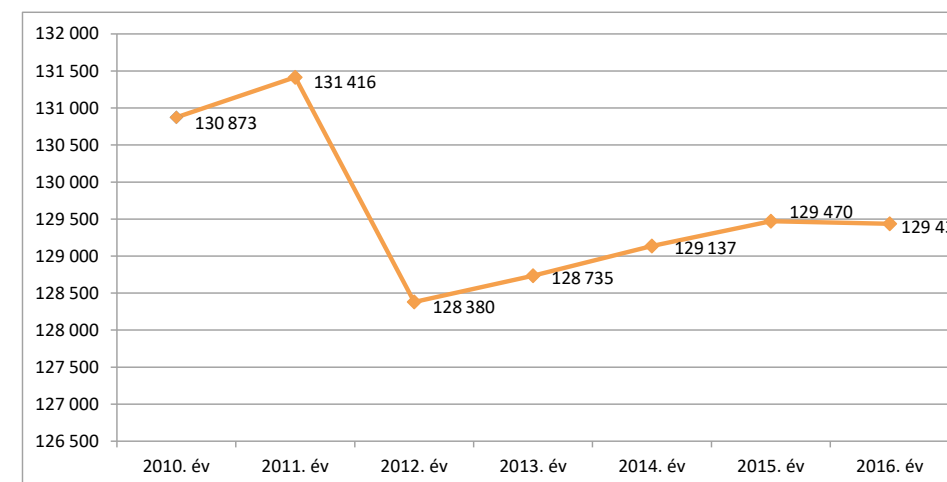
A mai városszerkezetben visszatükröződik a fenti, történeti meghatározottság, illetve az a jellegzetesség, amely a település folyóparti fekvésének köszönhető. Ugyancsak a településkép alakulását befolyásoló tényező, hogy a város, ahogy történelme során mindig, ma is fontos közlekedési csomópontnak számít. Már Győr római kori elődje, Arrabona is négy főút csomópontja volt, ezek száma napjainkra hétre nőtt. Mint minden település esetében, Győrben is jelentősen befolyásolta a városszerkezet, illetve a településrészek funkciójának átalakulását a várost elkerülő autópálya megépülése. Ezzel nem csak a település élhetősége, a lakosok életminősége javult, de a megközelíthetőség is kedvezőbbé vált a gyorsforgalmi út több ponton történő elérhetősége révén. Ugyancsak fontos tényező,

hogy az útfejlesztések révén új, alapvetően ipari hasznosításra szánt területek is feltárára kerültek.

A mai Győr erősen tagolt szerkezetű település, amelyben jelentősen eltérő karakterű településrészek találhatóak. A város központi területe alapvetően megőrizte eredeti történeti szerkezetét és értékes épületállományának jelentős részét is, amelyek a különböző történeti korokból őriznek emlékeket. A Belvárosra és Újvárosra jellemző stílus mellett Révfalu és Nádorváros városias beépítésű területnek számít, ugyanakkor Győrben megjelennek a 20. század második felére jellemző településrészek beépítései is (többek között az ágyúgyári lakótelep esetében). Mindezek mellett Győr térszerkezetét falusias (pl. Győrszentivánon) és családi házas, kertvárosias beépítések is színesebbé teszik. Napjainkban Győr az ország egyik legjelentősebb iparvárosa, ugyanakkor a harmadik hazánk műemlékekben leggazdagabb településeinek listáján.

Az iparvárosi jelleg már a 19. század vége óta befolyásolta Győr gazdaságát és ez természetesen nyomot hagyott a városszerkezet alakulásában is. A korábbi ipari területek, melyek a mai város belsőbb részein helyezkedtek el, mára többnyire felszámolásra kerültek. A jelenlegi állapot legfontosabb jellemzője ebben a megközelítésben az, hogy az ipari hasznosítású, új beruházások a város külsőbb területein valósultak meg, többnyire jól megközelíthető helyeken, a városképet is kevésbé befolyásolva.

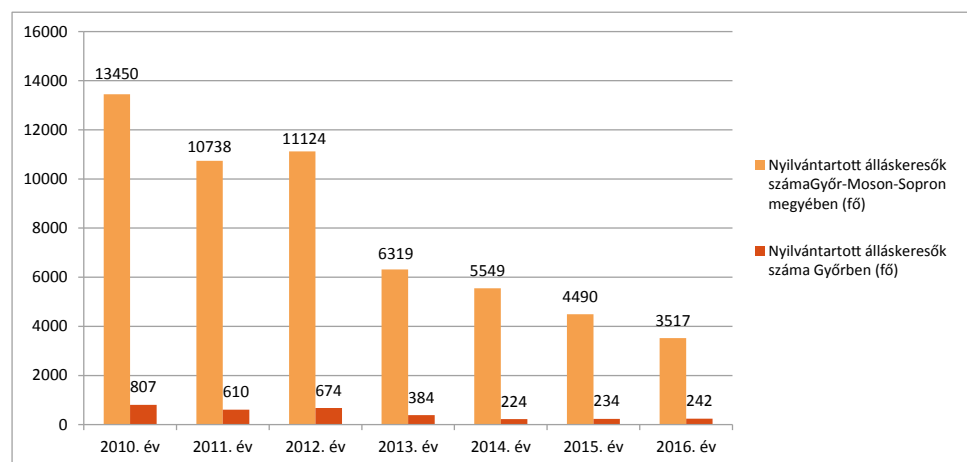
3.4 GAZDASÁGI ÉS TÁRSADALMI ADATOK

1. ábra: Lakónépesség számának alakulása az év közepén Győrben (2010-2016, fő), (Forrás: KSH T-STAR)

2010 és 2016 között Győr lakónépessége – egy nagyobb visszaeséstől eltekintve – jelentős mértékben nem csökkent, hiszen az időszak elején rögzített 130 873 fős lakosságszám 2016-ra 129 435-re mérséklődött, ami alig 1 százalékos változás. Látni kell ugyanakkor, hogy 2012 óta lassan ugyan, de folyamatosan emelkedik Győr lakónépessége.

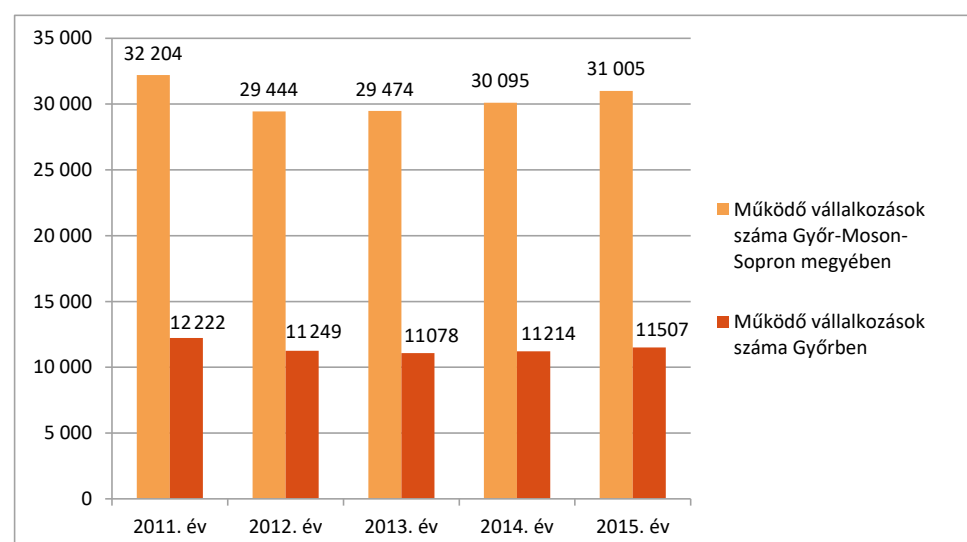
¹ Universitas-Győr Nonprofit Kft.: Megalapozó Vizsgálat Győr Megyei Jogú Város Településfejlesztési Konceptiójához és Integrált Településfejlesztési Stratégiájához, 262. oldal (Győr, 2014).

2. ábra: Nyilvántartott álláskeresők számának alakulása Győr-Moson-Sopron megyében és Győrben (2010-2016. fő), (Forrás: KSH T-STAR)

Az ábrán látható, hogy a 2010-es években mind Győr-Moson-Sopron megyében, mind pedig Győrben folyamatosan csökken a nyilvántartott álláskeresők száma. A megyeszékhelyen 2010 és 2016 között 4 371 főről 1 158 főre, vagyis mintegy 73,5%-kal csökkent a mutató értéke. A KSH adatai alapján ugyanezen időszakban Győrben a 180 napon túli nyilvántartott álláskeresők száma is jelentősen csökkent (1 977 főről 398 főre).

Győr 2015-2020 közötti időszakra kidolgozott gazdasági programja kiemeli, hogy a foglalkoztatotti „...létszám-bővülés döntő része az ipari, ezen belül is a feldolgozóipari szervezetekhez köthető. A feldolgozóipar alágazatai közül a járműgyártásban – az átlagnál is nagyobb mértékben emelkedő termeléssel párhuzamosan – kimagasló foglalkoztatottsági növekedés történt.”

3. ábra: Működő vállalkozások számának alakulása Győr-Moson-Sopron megyében és Győrben (2011-2015. db), (Forrás: KSH T-STAR)

A vizsgált időszakban Győrben kismértékben csökkent a működő vállalkozások száma, mely folyamat az országos és megyei tendenciával összhangban zajlott le. Míg 2011-ben 12 222 db működő vállalkozást rögzítettek a KSH adatbázisában, addig 2015-re ez az érték már csak 11 507 db volt, a csökkenés mértéke így mintegy 5,85%.

3.5 TÉRSÉGI SZEREPKÖR

Győr Megyei Jogú Város közlekedési kapcsolataival összefüggésben már kiemeltük az európai közlekedési folyosók menti elhelyezkedés jelentőségét. A térségi szerepkör megerősítésében emellett komoly szerepet játszott a Győr-Pér repülőtér kialakítása, amely a városközponttól mintegy 17 km-re érhető el. A repülőtér ma már a kisrepülőgépek mellett nagyobb, Airbus A320 és Boeing 737 típusok fogadására is alkalmas. Ugyancsak kiemelendő a Győr-Gönyű Kikötő súlya a térségi szerepkör szempontjából. A teljes nevén Győr-Gönyű Országos Közforgalmú Kikötő a Nyugat-dunántúli régió legnagyobb intermodális logisztikai központjának számít.

Bár a magyar, osztrák és szlovák főváros könnyű elérhetőségét már kiemeltük, nem került még külön hangsúlyozásra a nyugati, északnyugati országhatárok közelsége. Győr folyamatos gazdasági erősödésének egyértelmű hatása a térségi szerepkör erősödése, amely közvetett módon a város által nyújtott különböző szolgáltatások fokozatos kiterjesztésében is testet ölt. Megjelenik ez az oktatás, felsőoktatás, szakképzés területén, de ugyanígy jelen van az egészségügy, a kultúra és természetesen a kereskedelem terén is.

Győr fejlődésében jelentős szerepe van a külföldi tőke dinamikus beáramlásának is. A betelepült, külföldi tulajdonban lévő cégek mellett e tőke jelen van számos helyi vállalkozásban is. Így például a Győr-Gönyű Kikötő esetében a magyar tulajdonosi részesedés mellett 40%-os külföldi tőke jelenik meg, míg a Győr-Pér Airport esetében a városi 40%-os és állami 12%-os tulajdonosi részesedés mellett megjelenik az Audi Hungaria Services Zrt. 48%-os aránya is. A külföldi tőke sok esetben kiemelt szerepet játszik a fontosabb fejlesztések – így például a repülőtér bővítésének és korszerűsítésének – finanszírozásában.

3.6 ÖNKORMÁNYZATI GAZDÁLKODÁS

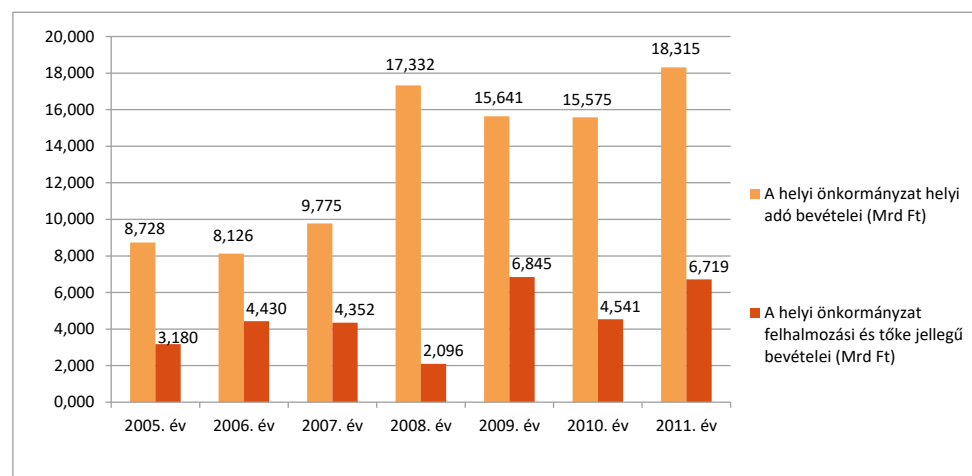
A város 2015-2020-as gazdasági programja² alapján kijelenthető, hogy az Önkormányzat az önkormányzati rendszer egészét tekintve stabil forrásokkal rendelkezik folyamatos működésének finanszírozásához és a tervezett fejlesztések finanszírozásához. Az Önkormányzat pénzügyi helyzete a korábbi gazdasági program időszaka alatt folyamatos stabilitást mutatott, melynek fenntartása a jelenlegi gazdasági program időszaka alatt is alapvető követelmény.

A felhalmozási jellegű bevételek, valamint az esetleges hitel igénybevételek csakis fejlesztési célok megvalósításának finanszírozását szolgálhatják. Az Önkormányzat nem rendelkezik sem működési, sem fejlesztési célú hitelkeretekkel. A korábbi időszakokban felvett fejlesztési célú hitelek az állami

² Győr Megyei Jogú Város Önkormányzatának Gazdasági Programja 2015-2020

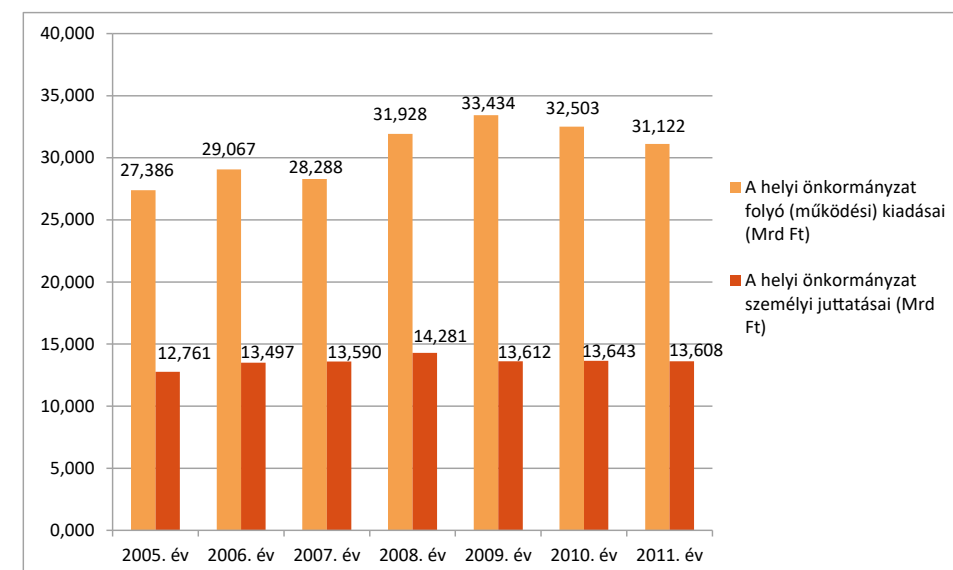
adósság konszolidáció keretében az állam által átvállalásra kerültek. A folyamatos likviditás fenntartásához biztonsági célú folyószámla hitelkeret áll rendelkezésre, melynek megnyitása közgyűlési döntéssel megalapozott. A biztonsági célt mutatja, hogy tényleges folyószámla hitelkeret igénybevitelre az előző gazdasági program időszakában nem került sor.

Az alábbiakban a KSH adatbázisa alapján idősoros elemzés keretében tekintjük át röviden az önkormányzat főbb költségvetési mutatóinak alakulását.

4. ábra: Győr Megyei Jogú Város önkormányzatának helyi adó bevételei, valamint felhalmozási és tőke jellegű bevételei (2005-2011, Mrd Ft). (Forrás: KSH T-STAR)

Győr önkormányzatának helyi adóbevételeit valamint felhalmozási és tőke jellegű bevételeinek alakulását a 2005-2011 közötti időszakban vizsgáltuk. Ez alatt az előbbi bevétel kategória értéke 8,7 milliárd forintról 18,3 milliárd forintra nőtt, míg az utóbbi értéke 3,18 milliárd forintról mintegy 6,72 milliárd forintra. A város helyi adóbevétele így mintegy kétszeresére, a felhalmozási és tőke jellegű bevétele pedig több mint duplájára nőtt.

5. ábra: Győr Megyei Jogú Város önkormányzatának folyó (működési) kiadásai valamint személyi juttatásai (2005-2011, Mrd Ft). (Forrás: KSH T-STAR)

A helyi önkormányzat folyó kiadásait és ezen belül kiemelten a személyi jellegű kiadásait ugyancsak a 2005-2011 közötti időszakban vizsgáltuk. Míg a folyó kiadásoknál jelentős bővülés mutatható ki, hiszen a 2005-ös 27,4 milliárd forintos összeg 2011-re 31,12 milliárdra bővült, addig a személyi kiadások összege nem változott nagymértékben, hiszen a vizsgált időszak kezdetén rögzített 12,76 milliárd forintos kiadás 2011-re – mintegy 6,6%-os bővüléssel – 13,6 milliárd forintra nőtt. E mutató értéke ráadásul 2008 óta folyamatos csökkenést mutat.

Győr társadalmi és gazdasági fejlettsége számos területen megmutatkozik. Az itt letelepült és működő, többnyire jelentős profitot és egyben helyi adóbevételt is generáló cégek kedvező helyzetet teremtettek a település és az önkormányzat számára ahhoz, hogy a várost – ipari jellege ellenére – egyre inkább élhető településsé tegyék. Ma Győr az ország egyik gazdaságilag meghatározó települése, jelentős, határon is átnyúló térségi szerepkörrel, kiváló közlekedési és logisztikai háttérrel.

4 A VÁROSÜZEMELTETÉS KERETEI

4.1 SZERVEZETI KERETEK

Győr Megyei Jogú Város esetében a városüzemeltetési feladatok legnagyobb részét a GYŐR-SZOL Győri Közszolgáltató és Vagyongazdálkodó Zrt. végzi. A társaságot az Önkormányzat 2009. december 4-én alapította azzal a céllal, hogy 2010-ben négy, 100%-ban önkormányzati tulajdonban álló gazdasági társaság a GYŐR-SZOL Zrt.-be beolvadjon. A Győri Hőszolgáltató Kft., a Győri Kommunális Szolgáltató Kft., az INSZOL Győri Vagyongazdálkodó és Szolgáltató Zrt. és a Győri Városfejlesztési Kft. egy társaságba tömörülésével olyan komplex szolgáltató cég jött létre, amely megfelelő hatékonysággal és eszközrendszerrel rendelkezik a széleskörű feladatok ellátásához. Az önkormányzati tulajdonú gazdasági társaságok egységes vállalatirányítási rendszerben történő működésének elősegítése érdekében 2011-ben, az Önkormányzat Közgyűlésének döntése alapján, a Győri Fürdő Kft. is beolvadt a GYŐR-SZOL Zrt.-be.

A GYŐR-SZOL Zrt. honlapján olvasható tájékoztatás szerint a cég tevékenységét négy igazgatósággal és öt, közvetlenül a vezérigazgatóság alá rendelt osztállyal látja el. A négy igazgatósághoz kapcsolódó feladatok köre többnyire követi a korábban beolvadt cégek feladat struktúrájának felépítését. Az alábbiakban ezt tekintjük át röviden.

4.1.1 Táv hőszolgáltatási igazgatóság

A GYŐR-SZOL Zrt. jogelődjeivel 1969 óta végez Győr városban távhőszolgáltatási tevékenységet. A távhőszolgáltatásról szóló 2005. évi XVIII. törvény 6.§ (1) bekezdése alapján az Önkormányzat törvényben előírt kötelezettsége Győr városban, a távhőszolgáltatással ellátott létesítmények távhővel való ellátásának biztosítása a GYŐR-SZOL Zrt. engedélyes útján, annak működési engedélyében meghatározott ellátási területén.

A távhőszolgáltatás – a cég működési engedélye alapján – Győr városán belül az alábbi területi egységekre terjed ki: Révfa, Győrsziget, Belváros, Nádorváros, Adváros, Marcalváros I és II, Győrszabadhegy, Gyárvaros. A cég a távhőszolgáltatást a GYŐR-SZOL Zrt. Rozgonyi úti fűtőerőművéből kiinduló forróvíz és gőz rendszer, valamint a Győri Erőmű Kft.-től vásárolt hővel fűtött melegvíz rendszer révén biztosítja.

4.1.2 Ingatlan gazdálkodási igazgatóság

A GYŐR-SZOL Zrt. ingatlan gazdálkodási tevékenysége igen sokrétű. A tevékenységi körön belül jelenik meg az önkormányzati lakások, bérlakások üzemeltetése, értékesítése, társasházak kezelése és könyvelése, a piac- és vásárcsarnok és a városi parkoló-rendszer üzemeltetése is. Ugyancsak ez az igazgatóság látja el a városi köztemetők üzemeltetését, valamint a sportlétesítmények (Barátság Sportpark, Magyar Vilmos Uszoda, Kajak-kenu Vízitelep, GYŐR-SZOL Tenispálya, Ménfőcsanak Bezerédj úti Sportpálya, grundpályák) működtetését is. A vagyongazdálkodó üzletág révén fő feladata a Zrt. saját tulajdonában álló, valamint az Önkormányzat tulaj-

donában lévő és egyéb tulajdonú lakó és vegyes rendeltetésű épületek, nem lakó ingatlanok hasznosítási, üzemeltetése és fenntartása.

4.1.3 Gazdasági és Pénzügyi igazgatóság

A Gazdasági és Pénzügyi igazgatóság kiemelt feladata a cég könyvelésének bonyolítása, az ehhez kapcsolódó pénzügyi, számlázási, számviteli, controlling feladatok ellátása. Emellett az igazgatóság felügyelete alatt működik a cégen belül a Kereskedelmi és Anyaggazdálkodási csoport, valamint az Informatikai Osztály is.

4.1.4 Városüzemeltetési és Kivitelezési igazgatóság

A GYŐR-SZOL Zrt. egyik legnagyobb volumenű tevékenységi körét a városüzemeltetés és kivitelezés terén látja el. A városüzemeltetésen belül a társaság egyik kiemelt feladata a közterület fenntartás.

A települési közterületek kapcsán számos, a lakosság mindennapi életét befolyásoló és egyben a települési életminőségre is jelentős hatással bíró tevékenység jelenik meg az igazgatóság égisze alatt.

A cég munkatársainak és eszközparkjának segítségével folyik az utak és járdák tisztán tartása (seprés, gépi seprés és mosás), valamint a buszmegállók takarítása is. Az igazgatóság munkatársai végzik a játszóterek, ivókutak, szökőkutak gondozását, karbantartását.

Ugyancsak jelentősnek mondható a zöldfelületek kapcsán felmerülő fűnyírás és kaszálás, amely mellett a közterületi díszítések elhelyezése is az igazgatóság feladata, amely magában foglalja a városi virágágyak beültetését és a mobil díszítő elemek kihelyezését.

A feladatok a telepítéssel nem érnek véget, ezt követően kezdődik a gondozás, amelybe egyaránt beletartozik a növényvédelem, a tápoldatozás és az öntözés.

A közterületek fájainak gondozását szintén a GYŐR-SZOL Zrt. Városüzemeltetési és Kivitelezési igazgatóságának munkatársai végzik.

A szezonális feladatok között jelenik meg a szúnyoggyérítés. A munkavégzés időtartama az időjárástól és vízjárástól függ, de alapvetően – tavasztól ősziig tart. A tavaszi, biológiai gyérítés a vízben élő szúnyoglárvákat célozza, míg később, a kémiai gyérítés révén a repülő szúnyogok irtása a jellemző. Mindkét beavatkozás – biológiai, kémiai – repülőgépről történik.

A kistelepülési megyeszékhely területén, az önkormányzati tulajdonban található, mintegy háromszáz kilométer hosszú úthálózaton a GYŐR-SZOL Zrt. szervezi meg a síkosság-mentesítést és a hóeltakarítást. A téli időszakban a jelentkező igény szerint, a gépek elsőként a hidakon és a felüljárókon, valamint a tömegközlekedési útvonalakon kezdik a program szerinti munkát. A cég kisebb gépeket alkalmaz a parkok átvezető útjainak, valamint a város járdáinak megtisztítására. A városi biciklis forgalom jelentősnek mondható, ezért is fontos, hogy a kerékpárutak kezelése is megfelelő színvonalon történjen meg.³

³ A fotók forrása: <http://www.gyorszol.hu>

A városban a GYŐR-SZOL Zrt.-én belül működő GYHG Győri Hulladékgazdálkodási Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság, rövidített cégneven a GYHG Nonprofit Kft. végzi a települési hulladékgazdálkodási közszolgáltatási feladatokat ellátását.

Az egyes hulladékfajták elszállítási rendje, illetve az edénymosási program az adott évben érvényes hulladéknaptár szerint történik. A GYHG Győri Hulladékgazdálkodási Nonprofit Kft. működési területe összesen 112 településből áll, amelybe beletartozik Győr, valamint további 111 település. A működési terület három megyét érint: Győr-Moson-Sopron megye középső részét, Veszprém megye északi területét és Komárom-Esztergom megye északnyugati csücskét.

Míg a cég működési területén a társasházakban vegyes hulladékgyűjtés zajlik – azaz a lakók az ingatlanon (pl. lakótelepi lépcsőház) belül egy hulladékgyűjtő edénybe dobják a háztartási hulladékot – addig a családi házaknál működik a szelektív hulladékgyűjtés, melyhez a családok otthon két kukával rendelkeznek.

A csomagolási hulladékok szelektív elhelyezési lehetőségét a városban gyűjtőszigetek biztosítják. Győrben 2004 óta található meg közterületeken a szelektív hulladékgyűjtő edényeket, az akkor elindított rendszer azóta jelentősen bővült. Napjainkban, Győrben mintegy 160, a vidéki működési területen 179 darab szelektív szigetet működtet a cég. A szelektív hulladékgyűjtő szigetek, elkülönített módon, műanyag, papír, üveg és fém hulladékok térítésmentes elhelyezésére van lehetőség. A szelektív szigeteket – általános gyakorlat szerint – forgalmas helyeken – például útkereszteződésekben, boltok és iskolák mellett – helyezik el.

A GYHG Győri Hulladékgazdálkodási Nonprofit Kft. hulladékudvarokat is működtet, melyek célja, hogy a háztartásokban leggyakrabban keletkező veszélyes hulladékok, valamint nem veszélyes, de az ingatlanoknál használatos edényekben nem elhelyezhető hulladékokat a lakosság megfelelő módon el tudja helyezni. A veszélyes hulladékként kezelendő anyagok között lehet megemlíteni a csomagolási hulladékokat, festékes dobozokat, használt elemeket és akkumulátorokat, fénycsöveket, elektronikai hulladékokat és a fáradt olajat. A hulladékudvarba szállított nem veszélyes hulladékok között jelentős súlyt képvisel a csomagolási hulladék, valamint a háztartási lom (pl. bútorok, nem használt eszközök stb.).

A GYHG Győri Hulladékgazdálkodási Nonprofit Kft. a magyar jogszabályi előírásoknak megfelelően végzi a hulladékok elszállítását. A feladat magas szintű ellátásához nélkülözhetetlen, hogy a közszolgáltató a mai kor igényeinek megfelelő gépparkkal rendelkezzen. A cég működési területéről származó hulladékot a járművek segítségével a Győr-Sashegyen létesített, 2010 márciusa óta működő Hulladékkezelő Központba szállítják. A társaság honlapján mindenki számára elérhető a Hulladéknaptár, mely az egyes ingatlanokra, lakásokra vonatkozó hulladékszállítási napokat tartalmazza.

A GYHG Kft. feladata ellátásához csak a veszélyes áru szállítási biztonsági tanácsadás területén vesz igénybe alvállalkozói segítséget.

A GYŐR-SZOL Zrt. a tulajdonosa az Arrabona Depo Kft.-nek, amely a Győr, Pápai úti Hulladéklerakó telepen működő depóniagáz hasznosító gázmotoros kiserőmű projektet megvalósította és üzemelteti. A GYHG Győri Hulladékgazdálkodási Nonprofit Kft. és az Arrabona Depo Kft. tevékenységéről a későbbiekben részletesen is beszámolunk.

A GYŐR-SZOL Győri Közszolgáltató és Vagyongazdálkodó Zrt. tevékenysége tehát igen komplex, a korábbi önkormányzati cégek összevonását követően itt összpontosulnak a távhőellátás, az önkormányzati ingatlangazdálkodás és a városüzemeltetés szerteágazó feladatai is. A cég tulajdonában van emellett a térségi hulladékgazdálkodást irányító és lebonyolító Győri Hulladékgazdálkodási Nonprofit Kft. is.

4.2 GAZDÁLKODÁSI ADATOK

Győr Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlése minden évben elfogadja a település évi költségvetéséről szóló rendeletét. A városüzemeltetésre fordítandó költségek vonatkozásában a rendelet 5. számú melléklete (Az Önkormányzat adott évre tervezett kiadási előirányzatai) alapján nyújtunk áttekintést. Az alábbi táblázat 2017 és 2018 vonatkozásában mutatja be a tervezett költségeket.

2. táblázat: A városüzemeltetés költségeinek alakulása 2017-2018-ban

Városüzemeltetéssel összefüggő kiadások	2017	2018
Fásítási programra	13.200.000.- Ft	20.000.000.- Ft
I. világháborús hadisírokkal, emlékművekkel kapcsolatos kiadás	8.000.000.- Ft	8.000.000.- Ft
Közterületen elhelyezett zugszemét elszállítása, gyommentesítés	10.000.000.- Ft	17.500.000.- Ft
Temető fenntartásra	57.000.000.- Ft	60.000.000.- Ft
Temetői épületek, építmények felújítása, parcellák kialakítása	50.000.000.- Ft	100.000.000.- Ft
Temetői nyilvántartó szoftver beszerzése	3.000.000.- Ft	-
Várostérkép és információs tábla rendszer aktualizálása, plakátok gyártása, kihelyezése autóbuszvárókba, utcanév táblák cseréje, autóbuszvárók felújítása, létesítése	37.513.000.- Ft	48.969.000.- Ft
Városüzemeltetési szolgáltatásokra	850.000.000.- Ft	875.000.000.- Ft
Vízparti területek fenntartása	25.000.000.- Ft	-
Városüzemeltetéssel összefüggő kiadások összesen:	1.053.713.000.- Ft	1.129.469.000.- Ft

Forrás: Győr MJV költségvetési rendelete

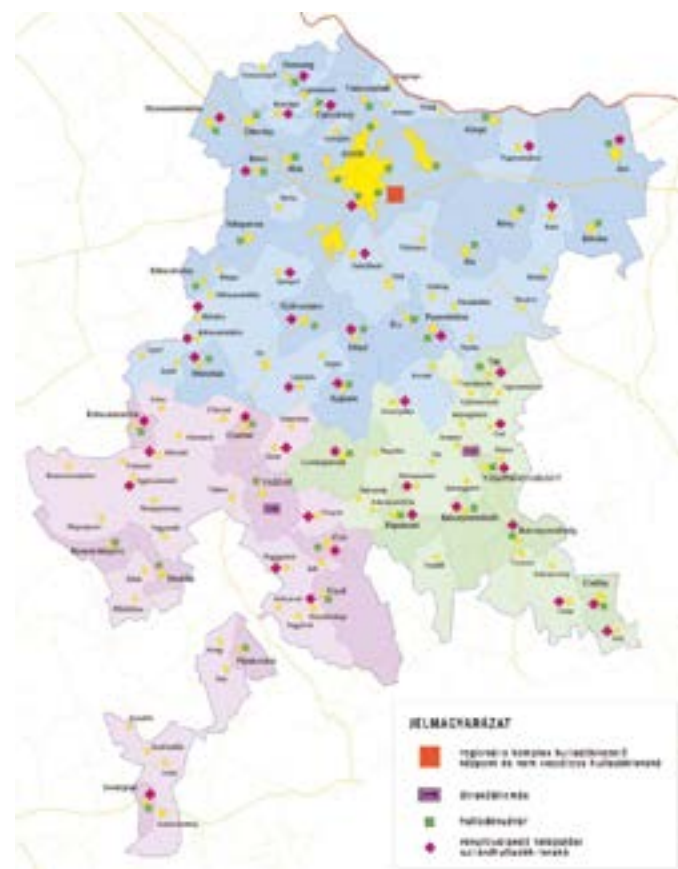
Amint a fenti táblázatból is látszik, a városüzemeltetési feladatokra a település költségvetése jelentős összeget fordít. A költségek a két évet összevetve emelkedő tendenciát mutatnak, s ez szinte minden résztételnél megmutatkozik.

5 A HULLADÉKGAZDÁLKODÁS, MINT TÉMATERÜLET BEMUTATÁSA

5.1 TÉMATERÜLET LEHATÁROLÁSA

Jelen tanulmányban a településüzemeltetési feladatok közül a térségi szinten működő hulladék-gazdálkodással foglalkozunk részletesebben. Az alábbi két alfejezetben bemutatjuk a hulladék-gazdálkodás városüzemeltetési gyakorlaton belüli elhelyezkedését, majd részletesebben foglalkozunk a konkrét feladatok, eredmények és speciális szakterületek bemutatásával.

Fontos e helyen is kiemelni, hogy a jelenleg is városüzemeltetési feladatként definiált hulladékkezelés messze túlmutat Győr határain, hiszen a GYHG Nonprofit Kft. által üzemeltetett üzem összesen 112 település vonatkozásában látja el feladatát. A működési terület nagyobb városai között Győr mellett megtaláljuk Ács, Bábolna, Pannonhalma és Tét városát is.

6. ábra: A regionális komplex hulladékkezelő központ működési területe

Győr, mint a GYHG Győri Hulladékgyűjtési Nonprofit Kft. székhelye, egyben az ARRABONA EGTC egyik meghatározó városa is, egyike a 4 alapító tagnak. Mint ismert, 2010-ben döntött úgy a régió négy városa, Győr, Mosonmagyaróvár Magyarországról, valamint Dunaszerdahely és Somorja Szlovákiából,

hogy a korábbi meglévő kapcsolatokat magasabb szinten intézményesíti, és önálló jogi személyiségű közös fejlesztési szervezetet hoz létre.

Az EGTC (magyar nevén: európai területi társulás) mindkét érintett országban önállóan járhat el, saját alkalmazottakat foglalkoztathat, és a közös projektek hosszú távú fenntarthatóságát biztosító közös intézményeket és vállalkozásokat, illetve projekteket hozhat létre és működtethet. A szervezett nyitott, a szabály szerint az együttműködés potenciálisan 120 önkormányzatot foglalhat magába. Ma már elmondható, hogy az alapítás óta folyamatosan csatlakozó településeknek köszönhetően a tagok száma 27-re bővült.

Az EGTC tagok és a GYHG Győri Hulladékgyűjtési Nonprofit Kft. működési területe között jelentősnek nevezhető átfedés van, alapvetően Győr és a környező települések vonatkozásában. Az EGTC tagok közül, a megyeszékhely mellett, további 16 város és község a Hulladékgyűjtési Nonprofit Kft. működési területén megtalálható települések között is szerepel. A már meglévő kapcsolatok erős alapot biztosíthatnak a jelen projektben megcélzott partneri együttműködések kialakításához is.

5.2 A TÉMATERÜLET ELHELYEZKEDÉSE A VÁROSÜZEMELTETÉSI GYAKORLATBAN

Győr Megyei Jogú Város városüzemeltetési rendszere a település méretével és az ellátandó feladatok komplexitásával arányos módon került kialakításra és működtetésre. Az elmúlt évtizedek jelentős változásokat hoztak, melyek eredményeként ma a feladatok jelentős részét önkormányzati tulajdonban lévő cégek látják el. Amint erre a korábbi fejezetben is utaltunk, Győr esetében a GYŐR-SZOL Zrt. végzi e területen a munka legjelentősebb részét.

A városüzemeltetési tevékenységi körön belül kiemelt helyen áll a települési (társulási) hulladékgyűjtés bonyolítása. E tevékenységet – a jogszabályoknak megfelelően – a cégen belül létrehozott nonprofit kft révén biztosítja. 2012-t megelőzően Győr és számos környező település esetében közvetlenül a GYŐR-SZOL Zrt. végezte a hulladékgyűjtési és kezelési tevékenységet. A 112 településen végzett feladat ellátásához a cég rendelkezett a szükséges engedélyekkel és feltételekkel, mind az eszköz, mind pedig a humánerőforrás területén.

A fennálló gyakorlat a hulladékról szóló 2012. évi CLXXXV. törvény hatályba lépését követően megváltozott. A jogszabály alapján, hulladékgyűjtési közszolgáltatást 2014. július 1-jétől csak nonprofit gazdasági társaság végezhet, amely hulladékgyűjtési közszolgáltatási engedéllyel és az Országos Hulladékgyűjtési Ügynökség Nonprofit Kft. (OHÜ) által kiállított minősítő okirattal rendelkezik. A törvény szerint a GYŐR-SZOL Zrt., amely nem nonprofit gazdasági társaság, ilyen jellegű tevékenységét csak a törvényben foglalt határidőig láthatta el.

„A jogszabályi feltételeknek való megfelelés érdekében Győr Megyei Jogú Város Önkormányzata a 22/2013. (II. 22.) Kgy. határozattal módosított 305/2012. (XII. 19.) Kgy. határozatával 2013. január 1-jével 500.000,- Ft alaptőkével megalapította a Győri Hulladékgyűjtési Nonprofit Kft.-t, amely 2013 júniusában a GYŐR-SZOL Zrt. tulajdonába került. A Kft. megszerezte a hulladékgyűjtési közszolgáltatási engedélyt, az OHÜ által kiállított minősítő okirattal rendelkezik, és a Győri Nagytérségi

Hulladékgazdálkodási Önkormányzati Társulás által meghirdetett közbeszerzési eljáráson elnyerte a társuláshoz tartozó 112 település hulladékgazdálkodási közszolgáltatási feladatainak ellátását, így 2014. július 1. napjától a GYŐR-SZOL Zrt. helyett a GYHG Nonprofit Kft. végzi a szolgáltatást igénybevevők által már megszokott hulladékgazdálkodási közszolgáltatást.⁴ – olvashatjuk a Győr Megyei Jogú Város Önkormányzatának Gazdasági Programja 2015-2020 című előterjesztés dokumentumában.

5.3 HULLADÉKGAZDÁLKODÁS GYŐRBE ÉS TÉRSÉGÉBEN

A 112 települést ellátó GYHG Nonprofit Kft. a teljes működési területén hasonló gyakorlatot érvényesít a lakossági hulladékgyűjtés területén. Ennek során – ahogyan erre korábban már utaltunk röviden – a társasházak esetében vegyes, míg a családi házak esetében szelektív hulladékgyűjtést folytat. Míg az előbbi esetben a lakók az ingatlanon belül egy hulladékgyűjtő edénybe dobják a háztartási hulladékot, addig a családi házaknál működik a szelektív hulladékgyűjtés. Ennek érdekében a családok két kukával rendelkeznek, melyek közül a barna fedeles hulladékgyűjtő edénybe a lebomló anyagokat (pl. ételmaradék, pelenka, fahamu, stb.), a szürkefedeles hulladékgyűjtő edénybe pedig az olajjal, zsírral szennyezett csomagoló anyagokat helyezik el.

A szelektív hulladékgyűjtés elősegítése érdekében a város területén nagy számban található a lakosok szelektív hulladékgyűjtő szigeteket. Mivel ez a fajta hulladékgyűjtés képezi alapját a hulladékok újrahasznosításának, fontos, hogy a szigeteken a hulladékok ne keveredjenek össze. A gyűjtőedények eltérő színe és feliratozása is azt hivatott elősegíteni, hogy a különböző, újrahasznosítható anyagok elkülönített módon kerüljenek összegyűjtésre. A gyűjtőedények színezése alapján a műanyag a sárga, a papír a kék, az üveg a zöld és fém hulladék a szürke edényekben helyezendő el. A szelektív hulladékgyűjtő szigetek telítettségét ingyenesen hívható zöld telefonszámon keresztül lehet bejelenteni.

A GYHG Győri Hulladékgazdálkodási Nonprofit Kft. által üzemeltetett hulladékudvarok célja a háztartásokban leggyakrabban keletkező veszélyes és nem veszélyes hulladékok megfelelő, környezetbarát elhelyezése. A napi szinten keletkező, ilyen típusú hulladékok között ki kell emelni a veszélyes hulladékként kezelendő csomagolási hulladékokat, festékes dobozokat, elemeket és akkumulátorokat, fénycsőket, hagyományos és LED-es izzókat, az egyéb elektronikai hulladékokat, a háztartási fardolajokat. A nem veszélyes hulladékok esetében a hulladékudvarok fogadják a háztartásban keletkező lomokat, régi bútorokat, eszközöket és a nem veszélyes csomagoló anyagokat is. Mindezek elhelyezésére a teljes, 112 települést magába foglaló működési területen 2018-ban 43 hulladékudvarban nyílik lehetőség. A hulladékudvarok térítésmentesen vehetők igénybe az adott település és a környékbeli települések lakossága számára. A GYHG Nonprofit Kft. tájékoztatása szerint, a vonatkozó önkormányzati rendeletek figyelembevételével egy beszállító az alábbi mennyiségek elhelyezésére jogosult a hulladékudvarban:

- „mennyiségi korlátozás nélkül helyezhető el a hulladékudvarok területén a hulladéktároló konténerek befogadó kapacitásának figyelembevételével a lomhulladék, a műanyag, a papír, az üveg, a fém és a textil hulladék, valamint a fás szárú kerti nyesedék

- építési-bontási hulladékból ingatlanonként havonta 1 m³;
- személygépjármű gumiabroncs hulladékból havonta 200 kg;
- használt étolaj és zsír hulladékból havonta 5 liter, de évente legfeljebb összesen 60 liter;
- a veszélyes hulladékok közül mennyiségi korlátozással helyezhető el az elem, az akkumulátor, elektronikai hulladék, festékes és vegyszeres göngyöleg alkalmanként összesen 50 kg, de évente legfeljebb összesen 150 kg;
- a fardolaj hulladékból havonta 4 liter, de évente legfeljebb 8 liter.⁵

A GYHG Győri Hulladékgazdálkodási Nonprofit Kft., mint erre kötelezett közszolgáltató csak a törvényi előírásoknak megfelelően végezheti és végzi a háztartási hulladékok elszállítását. Az ehhez használt, modern gépparkot a tanulmány későbbi, 6.2 fejezetében bemutatjuk. A cég működési területéről származó hulladék a Győr-Sashegyen 2010 márciusa működő Hulladékkezelő Központba kerül.

Napjainkban Győr térségében működik Magyarország egyik legmodernebb, 2010-ben üzembe helyezett hulladékgazdálkodási rendszere. A szelektív szigetek, a hulladékudvarok és a két átrakó állomás mellett a Győr-Sashegyi Hulladékkezelő Központ is azt a célt szolgálja, hogy az Európai Unió előírásainak megfelelően, a hulladékokból ne hegy épüljön, hanem a válogatást és előkezelést követően a hulladékokat a lehető legnagyobb mértékben lehessen átadni alapanyagként az újrahasznosítóknak. Köszönhetően a modern technológiának és a befektetett munkának, valamint a lakossági együttműködésnek, a GYHG Győri Hulladékgazdálkodási Nonprofit Kft. hulladékkezelése során, jelenleg a hulladékok mintegy 70 százaléka kerül az újrahasznosítókhöz.

Magyarországon, figyelembe véve a 2009. július 15-óta érvényes Európai Unió előírásokat, csak szigetelt lerakóba helyezhető el a keletkező hulladék. A Győrben alkalmazott technológia megfelel a modern kor elvárásainak. A Győr-Sashegyi Hulladékkezelő Központban, a környezetszennyezés megakadályozása érdekében, a hulladéklerakó alja és oldala 2,5 mm vastag, nagy szilárdságú polietilén (HDPE) fóliával szigetelve van. A fólia sérülésének mérésére és ezáltal a környezetszennyezés megelőzésének érdekében geoelektromos monitoring rendszer került kiépítésre, amely kiválóan alkalmas az esetleges sérülések, szivárgások jelzésére.

Az alábbiakban összefoglaló táblázatban mutatjuk be a hulladékszállítás főbb adatait. Az értékeket a 2013-2016-os időszakban vizsgáljuk.

4 Győr Megyei Jogú Város Önkormányzatának Gazdasági Programja 2015-2020. 51. old.

5 <http://www.gyhg.hu/hulladekudvarok-1>

3. táblázat: Hulladékszállítás főbb adatai Győr város vonatkozásában (2013-2016)

Időszak	Összes elszállított települési hulladék (tonna)	A lakosságtól elszállított települési hulladék (tonna)	A lakosságtól szelektív hulladékgyűjtésben elszállított települési hulladék (tonna)
2013. év	32 182,3	23 240,0	3 337,0
2014. év	40 372,6	25 576,1	3 937,3
2015. év	41 265,9	25 678,8	3 744,4
2016. év	43 837,9	26 544,0	4 209,4

Forrás: KSH T-STAR

Az adatok alapján látható, hogy az összes elszállított hulladék mennyisége a vizsgált időszakban jelentősen emelkedett. Az összes elszállított települési hulladék mennyisége esetében az emelkedés 2013-2016 viszonylatában 36,2%-os, a lakossági települési hulladék esetében 14,2%-os, míg a lakosságtól szelektív hulladékgyűjtésben elszállított települési hulladék esetében 26,1%-os.

Az alábbi táblázatok az elmúlt 4 év adatait tartalmazzák a cég által begyűjtött hulladékok vonatkozásában. Fontos kiemelni, hogy a gyűjtött hulladékok döntő többsége előkezelés után hasznosításra kerül, így ideális esetben a begyűjtött hulladék 30%-a kerül csak a lerakóba.

4. táblázat: Gyűjtött hulladékmennyiségek (2014-2017) I.

Teljes szolgáltatási terület	2014.	2015.	2016.	2017.
papír és karton csom. (150101)	2 713 860	2 760 560	2 721 840	2 750 130
műanyag csom. (150102)	2 067 200	2 324 040	2 453 850	2 579 880
fém csom. (150104)	486 310	545 700	502 210	519 210
üveg csom. (150107)	1 685 690	1 750 140	1 813 250	1 894 770
biológiailag lebomló (200201)	9 694 394	9 541 603	10 375 546	10 741 052
kevert települési (200301)	41 817 834	42 969 387	43 931 124	44 834 669

Forrás: GYHG Győri Hulladékgazdálkodási NKft. adatszolgáltatása alapján

A fenti táblázat kapcsán ki kell emelni, hogy a különböző csomagolóanyagok beszállítása gyűjtőszigetekről és kukás járatokkal közületektől történik, míg a biológiailag lebomló hulladékok esetében ún. kétkannás rendszert működtet a cég (barna kuka és temetői hulladék). A kevert települési hulladék lényegében a kétkannás rendszer vegyes és maradék hulladékból, valamint a közületeknél gyűjtött vegyes hulladékból áll.

5. táblázat: Gyűjtött hulladékmennyiségek (2014-2017) II.

	Hulladékudvaron gyűjtött mennyiségek (tonna)										
	PAPÍR	MŰANYAG	FÉM	NYESEDEK	ÉTOLAJ	ELETRONIKAI	LOM	ABRONCS	GUMI-BONTÁSI	ÉPÍTÉSI-VESZÉLYES	Összesen
azonosító kód	150101	200139	200140	200201	200125	200136	200307	160103	170101		
2014	322	435	232	704	7,7	235	1887	114	8141	354	12432
2015	358	550	269	833	8,8	364	2233	106	8163	321	13206
2016	408	592	413	869	8,2	509	2704	163	8472	266	14404
2017	424	573	423	955	10	522	3095	235	8751	225	15213

Forrás: GYHG Győri Hulladékgazdálkodási NKft. adatszolgáltatása alapján

A fenti táblázatok adatai alapján megállapíthatjuk, hogy a vizsgált időszakban jelentősen és folyamatosan emelkedett a gyűjtőszigetekről szelektíven begyűjtött műanyag és üveg csomagoló anyagok mennyisége. A négy év vonatkozásában ugyancsak emelkedett a szigetekről begyűjtött papír és karton, valamint fém csomagoló anyagok mennyisége, itt azonban azt láthatjuk, hogy a 2015-ös év kiemelkedő eredményét követően 2016-ban mindkét területen csökkenés történt, amelyet 2016-tól újra emelkedés követett. A szelektíven gyűjtött és újrahasznosítható hulladékok mennyiségének emelkedése mellett meg kell említeni, hogy a biológiailag lebomló, valamint a kevert települési hulladék mennyisége is nőtt ebben az időszakban, azaz, az a következtetés nem vonható le közvetlenül, hogy a szelektíven gyűjtött hulladékok mennyiségének emelkedése hozzájárult volna az egyéb települési hulladék mennyiségének csökkenéséhez.

A hulladékudvarokon szelektíven gyűjtött hulladékok mennyisége is szembetűnő módon emelkedett 2014-2017 között. Ez gyakorlatilag valamennyi megjelenített hulladéktípus esetében igaz, a veszélyes hulladék kivételével, amelynek mennyisége 2017-re a 2014-es érték 63,5%-ára csökkent. Legnagyobb mértékben az udvarokban leadott elektronikai (22,1%) és a gumiabroncs (20,6%) hulladék mennyisége nőtt, de az összes, hulladékudvarokban begyűjtött hulladék mennyiségének emelkedése is számottevő: 2017-es mennyiség a 2014-es adat 122,3%-a.

5.3.1 Arrabona Depo Kft.

Az Európai Unió és a Magyar Állam támogatásával megvalósult a bezárt, rekultiváció alatt álló Győr, Pápai úti Hulladéklerakó telepen a depóniagáz hasznosító gázmotoros fejlesztés második üteme. Ezt követően minimális üvegházhatású gáz kibocsátás várható s gyorsul a rekultiváció folyamata is.

A fejlesztés a „KEOP-4.10.0/C/12-2013-0063 Depóniagáz tüzelésű kiserőmű megvalósítása” projekt keretei között jöhetett létre. 2015. március 31-én megkezdte üzemelését a 499 kW villamos teljesítményű depóniagáz üzemanyagú gázmotor, ezzel a projekt megvalósításának kivitelezési szakasza lezárult.

A rekultiváció alatt álló Győr, Pápai úti Hulladéklerakó telep területén új depónia-gáz-kinyerő kút- és gázrendszer épült, a kinyert depónia-gázt a konténeres kialakítású gázmotor használja fel. A gázmotor segítségével villamosenergia termelés történik, mely a közcélú villamoshálózatba kerül betáplálásra. A beruházás során létrejött műszaki eszköz így egyszerre tesz fontos lépést a levegő tisztaságának javítása és a rekultiváció folyamatának felgyorsítása felé, emellett hozzájárul a elektromos energia termeléséhez is. Fontos megemlíteni, hogy a lezárt hulladéklerakón képződő depónia-gáz ártalmatlanítása amellet, hogy indokolt, egyben kötelező is a 20/2006. (IV.5.) KvVM rendelet értelmében. Így a projekt révén a lezárt lerakón keletkező metángáz nem a szabadba kerül, hanem energetikailag hasznosul, ezzel is óvva a környezetet.

A fejlesztések által kialakított technológia segítségével évente közel 2 millió kWh villamosenergia kerül betáplálásra a hálózatra, ez több mint ezer háztartás éves elektromos energia felhasználását képes fedezni. Ezáltal évente több mint 2700 tonna üvegházhatású gáz kibocsátás kerülhető el. A megvalósult projekt teljes nettó beruházási költsége 450 Mft volt, ebből 206 Mft vissza nem térítendő támogatás. A támogatási alapot az Új Széchenyi Terv KEOP-4.10.0/C jelű, megújuló energia-hordozók hasznosítását támogató konstrukció nyújtotta a pályázat számára. A projektet az Arrabona Depo Kft. valósította meg és működteti. Az Arrabona Depo Kft. tulajdonosa a GYŐR-SZOL Győri Közszolgáltató és Vagyongazdálkodó Zrt.

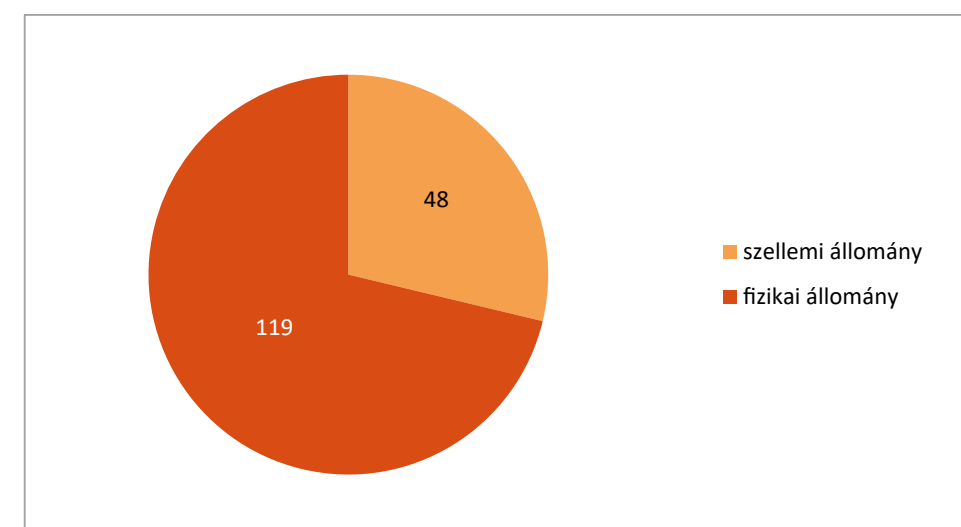
A projekt keretében megvalósult beruházás hosszú távú eredményeként megemlítendő, hogy a beruházás megvalósulásával elérhető, hogy a lezárt hulladéklerakóból az elkövetkező legalább 10 évben ne kerüljön a levegőbe metán, mindemellett pedig a használatból kikerült hulladéklerakó telep rekultivációja a közvetlen és tágabb környezetet a lehető legkisebb mértékben terhelje. Fontos adalék, hogy a projekt a fenti eredmények mellett jelentősen hozzájárul Magyarország energiainport függetlenségéhez is, hiszen a megtermelt energia import földgázt és villamos energiát vált ki.

A Győrben és térségében működő hulladékgazdálkodási rendszer országos szinten is az egyik legfejlettebb, technológiai szinten pedig az egyik legmodernebb rendszer. A szelektív gyűjtésre épülő hulladékgazdálkodás kiépítése és üzemeltetése nagymértékben igényli a lakosság együttműködő magatartását, mely által a rendszer elősegítheti a térség környezeti értékeinek megóvását, a tiszta és környezetbarát életkörülmények kialakítását, fenntartását.

6 ERŐFORRÁSOK ÉS GAZDÁLKODÁS

6.1 A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ HUMÁNERŐFORRÁS (SZAKEMBEREK, MUNKAERŐ)

Az alábbiakban részletesen áttekintjük a GYHG Győri Hulladékgazdálkodási Nonprofit Kft.-nél rendelkezésre álló humán erőforrás megoszlását végzettség szerint, a cég által 2018. március 13-án rendelkezésre bocsátott adatok alapján.

7. ábra: A rendelkezésre álló szellemi- és fizikai állomány megoszlása (Forrás: GYHG Győri Hulladékgazdálkodási NKft. adatszolgáltatása alapján)

A cégnél az adatgyűjtés időpontjában mindösszesen 167 fő dolgozott. Közülük 48 fő – a teljes munkavállalói létszám 28,74%-a – a szellemi állományhoz tartozott, míg 119 fő – a dolgozók 71,26%-a – a fizikai állományt erősítette.

6. táblázat: A szellemi- és fizikai állomány iskolai végzettség szerinti megoszlása

	Szellemi állomány	Fizikai állomány
egyetem	6	0
főiskola	16	1
technikum	7	0
gimnázium	4	4
szakközépiskola	15	12
szakmunkásképző	0	49
szakiskola	0	4
nyolc általános	0	49
Összesen	48	119

Forrás: GYHG Győri Hulladékgazdálkodási NKft. adatszolgáltatása alapján

A szellemi állomány egyharmada – az összes alkalmazott 9,58%-a – főiskolai diplomával rendelkezik, míg 12,5% egyetemi végzettséggel. Technikumot 7 fő, gimnáziumot és szakközépiskolát összesen 19 fő végzett.

A 119 fős fizikai állományból 1 fő rendelkezett az adatszolgáltatás időpontjában felsőfokú végzettséggel, míg középfokú iskolát 16 fő – a fizikai állomány 13,45%-a – végzett. Szakmunkás, illetve szakiskolai végzettséggel 53 fő rendelkezett, és 49 főnek a 8 általános iskola volt a legmagasabb iskolai végzettsége.

6.2 GÉPEK, ESZKÖZÖK

A GYHG Győri Hulladékgazdálkodási Nonprofit Kft. Sashegyi Hulladékkezelő Központ telephelyén üzemelő gépek, berendezések fontosabb adatait az alábbi táblázat foglalja össze⁶:

7. táblázat: Gépek, berendezések listája

Komposztálás	Teljesítmény (kW)
Mobil kalapácsos aprító	150
Mobil dobrosta	43
Mobil légosztályozó	43
Mobil keverő	180
Mobil homlokrakodó (2 db)	150
Eszközhordozó	190
MBH előkezelés	
Hengerműves aprító	230
Mobil dobrosta	43
Mobil homlokrakodó (2 db)	150
Bálázógép	20
A lerakás munkagépei	
Kompaktor	200
Lánctalpas dózer	150

Forrás: GYHG Győri Hulladékgazdálkodási NKft. adatszolgáltatása alapján

A hulladékgazdálkodás és hulladékkezelés technológiai létesítményei közül meg kell említeni a hulladékválogató művet (hulladékválogató és bálázó csarnok összesen 4 244 m² alapterülettel és 12 000 t/év kapacitással), valamint a bio- és szerves anyag tartalmú hulladékkomposztálót (10 500 m² alapterületű, HDPE fóliaszigeteléssel ellátott, vízzáró beton térburkolatú felület 26 000 t/év kapacitással). A mechanikai biológiai előkezelő (19 000 m² HDPE fóliaborítással ellátott vízzáró térbeton, 9 db 30x8 m alapterületű vasbeton silóval, 1 823 m² csarnokkal és 1 774 m² alapterületű vasbeton aljzatú fedett színnel) kapacitása 50 000 t/év, míg az ún. lerakó tér (nem veszélyes hulladéklerakó medencékkel) 1 200 000 m³ kapacitású.

6.3 EGYÜTTMŰKÖDÉSEK ÉS KISZERVEZETT FELADATOK

A GYHG Győri Hulladékgazdálkodási Nonprofit Kft. működési területe három megyére (Győr-Moson-Sopron, Veszprém és Komárom-Esztergom) terjed ki, szolgáltatásaival Győrt, valamint 111 további települést ér el.

A vállalat tevékenysége során számos partner szervezettel működik együtt. Ezek közül kiemelendő természetesen Győr MJV Önkormányzata, illetve a GYŐR-SZOL Győri Közszolgáltató és Vagyongazdálkodó Zrt. Előbbi helyi jogalkotóként a cég működésének jogszabályi feltételrendszerét szabja meg, valamint adott esetben a helyi lakosság által megfogalmazott igényeket továbbítja a cég felé. Utóbbi Győr MJV 180/2010 (VI.24.) Kgy. számú határozata alapján több vállalkozás, így többek

⁶ GYHG Győri Hulladékgazdálkodási NKft. Egységes környezethasználati engedély felülvizsgálata (Iktatószám: 123-4/2014), 2014. február 3.

között a Győri Kommunális Szolgáltató Kft., Győri Hőszolgáltató Kft. és a Győri Városfejlesztési Kft. beolvadásával, 2010. szeptember 30-i időponttal jött létre, és a GYHG Győri Hulladékgazdálkodási Nonprofit Kft. ennek leányvállalataként működik. A két cég napi szinten, szoros együttműködésben működik, melynek jó példája volt a helyi fiatalok, gyermekek környezettudatos magatartásra való nevelését támogató program a Győr+ Médiával közösen.

A térségi hulladékszállítás és –feldolgozás kapcsán partnerként azonosítható be a Győr Nagytérségi Hulladékgazdálkodási Önkormányzati Társulás, mely 2005. április 20-án alakult meg. A társulás komplex hulladékgazdálkodási rendszert épített ki Európai Uniós forrásból, melynek célkitűzése, a települési önkormányzatok bevonásával integrált, komplex hulladékgazdálkodási rendszerek kialakítása volt, beleértve a szelektív hulladékgyűjtést, kezelést és újrahasznosítást, illetve az újrahasznosítás előfeltételének megteremtését. Mindezek mellett cél volt a nem hasznosítható hulladékok számára környezetvédelmi szempontból kifogástalan ártalmatlanítás, a biztonságos lerakóhelyek kialakítása, illetve bővítése. A rendszer üzemeltetésével kapcsolatos feladatokat közszolgáltatóként a GYHG Győri Hulladékgazdálkodási Nonprofit Kft. végzi.

A cég számos alapanyagot (pl. útszóró só) külső szállítótól szerez be, a kapcsolódó közbeszerzési eljárások dokumentációja a cég honlapján elérhető. Alvállalkozóként – a cég honlapja alapján – Pongrácz László egyéni vállalkozó nevesíthető, aki veszélyes áru szállítási biztonsági tanácsadóként segítette a vállalat munkáját 2017. májusáig.

6.4 BESZERZÉSEK

Amint az a GYHG Győri Hulladékgazdálkodási Nonprofit Kft. szakértőivel készített interjú során is elhangzott, a cég beszerzéseit nem önállóan, hanem a hulladékgazdálkodási társulás által készített előzetes tervek alapján folytatja le. A társulás éves gördülő beruházási tervet készít, a cég által befizetett amortizációs díj mértékéig. Ez alapján a karbantartási munkák, kisebb eszközpótló fejlesztések elvégezhetők a vállalatnál. A nagyobb beruházások a Sashegyi Hulladékkezelő Központ kiépítése során lezajlottak, ekkor került beszerzésre 30 darab gépjármű, melyek közül 4 db mosásra is alkalmas, továbbá 97 856 db edény. Ugyancsak kiépítésre került a 12 állásos válogatósor perforátorral ellátott bálázógéppel.

A közeljövőben a GYHG Győri Hulladékgazdálkodási Nonprofit Kft. Európai Uniós forrásból tervez beszerezni modern eszközöket, elsősorban hulladék szállításra, valamint rakodásra alkalmas járműveket.

A KEHOP keretében várhatóan lezajló, milliárdos nagyságrendű fejlesztés során, a fenti képen láthatóhoz hasonló konténeres teherautók beszerzését, valamint, homlokrakodók vásárlását tervezi a cég.

Az elképzelések között szerepel továbbá a képen láthatóhoz hasonló, ám modernebb darus konténerszállító járművek vásárlása, valamint a mechanikai biológiai hulladékkezeléses technológiát hasznosító fedett csarnok kialakítása.

6.5 KÖLTSÉGEK ÉS GAZDÁLKODÁS

Az alábbiakban áttekintjük a GYHG Győri Hulladékgazdálkodási Nonprofit Kft. főbb pénzügyi adatait, amihez elsősorban a cég 2014-2015-ös mérlegadatait vizsgáljuk. A cég jegyzett tőkéje mindkét évben 90 500 000 forint volt, míg a tőketartalék mindkét esztendőben 80-80 millió forint. 2015-ben az eszközök és források egyező végösszege 834 536 000 forint volt. A cég fontosabb éves pénzügyi adatait az alábbi táblázatban rögzítjük.

8. táblázat: A GYHG Győri Hulladékgazdálkodási Nonprofit Kft. főbb pénzügyi adatai (2014-2015, eFt)

	2014	2015
Értékesítés nettó árbevétele	1 416 671	2 790 061
Aktivált saját teljesítmények értéke	3 509	8 124
Egyéb bevételek	2 795	12 874
Anyagjellegű ráfordítások	852 187	1 810 843
Személyi jellegű ráfordítások	326 524	667 338
Értékcsökkenési leírás	112 426	37 098
Egyéb ráfordítások	110 081	269 775
Üzemi tevékenység eredménye	21 757	26 005
Adózás előtti eredmény	18 793	23 051
Adózott eredmény	8 568	1 819
Mérleg szerinti eredmény	8 568	1 819

Forrás: GYHG Győri Hulladékgazdálkodási NKft. adatszolgáltatása

Láthatjuk, hogy a vizsgált időszakban a cég nettó árbevétele közel megduplázódott, 1,4 milliárd forintról 2,79 milliárd forintra nőtt. 2015-ben a teljes nettó árbevétel 97,3%-a (2,714 milliárd forint) származott a hulladékgazdálkodási közszolgáltatás tevékenységéből. Ugyanebben az időszakban a mérleg szerinti eredmény 8,5 millió forintról 1,8 millió forintra csökkent.

Ha a ráfordítások alakulását vizsgáljuk látható, hogy mind az anyagjellegű kiadások, mind a személyi jellegű kifizetések összege jelentősen nőtt 2014 és 2015 között. Előbbi 852 millió forintról 1,8 milliárd forintra, míg a második tétel 326 millió forintról 667 millió forintra, vagyis a növekedés mindkét mérleg sor esetében több mint kétszeres.

Az üzemi tevékenység eredménye a vizsgált időszakban 21,757 millió forintról 26,005 millió forintra nőtt, utóbbi összeg mintegy 85%-a, 22,14 millió forint a hulladékgazdálkodási közszolgáltatás tevékenységhez kapcsolódó eredmény. A mérleg szerinti eredmény 8,5 millió forintról 1,8 millió forintra csökkent úgy, hogy a hulladékgazdálkodási tevékenység eredménye negatív (-1,658 millió forint), és az egyéb tevékenységekhez köthető eredménynek (3,477 millió forint) köszönhetően pozitív a végösszeg.

A következő táblázat a cég nettó árbevételének fő tevékenységenkénti megbontását mutatja be a 2014-es és 2015-ös évekre vonatkozóan.

9. táblázat: Az árbevétel megoszlása főbb tevékenységenként

Megnevezés	2014. dec. 31.		2015. dec. 31.	
	eFt	%	eFt	%
Lakossági és zártkerti hulladékszállítás	786 264	55,5	1 564 577	56,2
Szelektív hulladékértékesítés	87 670	6,2	201 766	7,2
Begyűjtői támogatás	70 948	5,0	156 330	5,6
Közületi vegyes hulladékszállítás	392 651	27,7	785 086	28,1
Egyéb tevékenység	79 138	5,6	82 302	2,9
Összesen	1 416 671	100,0	2 790 061	100,0

Forrás: GYHG Győri Hulladékgazdálkodási NKft. adatszolgáltatása

Látható, hogy az összes árbevételben belül a lakossági és zártkerti hulladékszállításból származó bevétel aránya jelentősen nem változott, ugyanakkor a volumen mértéke megduplázódott. Ugyanez igaz a szelektív hulladékértékesítésre, a begyűjtői támogatásra, valamint a közületi vegyes hulladékszállításra is.

Az egyéb tevékenységből származó bevétel ugyanakkor csak kisebb mértékben bővült – 79,13 millióról 82,3 millióra nőtt – ennek megfelelően részaránya is csökkent az összes árbevételben belül.

Az alapvető technológiai feltételek adottak a cég üzemeltetéséhez, az amortizáció okozta veszteségek pótlása, illetve a modernizációs követelmények által megkívánt fejlesztések és beszerzések ütemezetten történnek. A cég működésében napi szinten a megfelelő, tartós humán erőforrás rendelkezésre állása jelent problémát, hiszen a városban és környékén működő gazdasági társaságok munkaerő felvevő képessége időnként komoly vákuumot idéz elő a működtetéshez nélkülözhetetlen szakemberek terén.

7 FELADATOK ÉS MUNKASZERVEZÉS

7.1 FELADATOK A HULLADÉKGAZDÁLKODÁSBAN

Az alábbi táblázat, elsősorban, a GYHG Győri Hulladékgazdálkodási Nonprofit Kft. tevékenységét mutatja be, de kitérünk benne az Arrabona Depo Kft. által ellátott speciális feladatokra is. Amint azt korábban kiemeltük, mindkét cég a GYŐR-SZOL Győri Közszolgáltató és Vagyongazdálkodó Zrt. tulajdonában áll és Győr mellett további 111 településhez kapcsolódóan látja el a hulladék gyűjtéséhez, szállításához és kezeléséhez kapcsolódó feladatokat

10. táblázat: Hulladékgazdálkodási feladatok

Feladatellátó	A feladat jellege	Feladat megnevezése	Rövid leírás
GYHG Győri Hulladékgazdálkodási Nonprofit Kft.	Folyamatos	Hulladékgyűjtés – lakossági háztartási hulladékgyűjtés	A közszolgáltató a társasházakban vegyes, míg a családi házak esetében szelektív (két kukás) hulladékgyűjtést folytat. A hulladékgyűjtő edények ürítési napját a Hulladéknaptárban tekintheti meg a lakosság.
	Folyamatos	Hulladékgyűjtés – szelektív hulladékgyűjtés gyűjtőszigetek segítségével	Győr városában, 2004 óta, a műanyag, papír, üveg és fém hulladékok térítésmentes elhelyezésére a szelektív hulladékgyűjtő szigetek elhelyezett edények révén van lehetőség.
	Folyamatos	Hulladékgyűjtés – lakossági veszélyes és nem veszélyes hulladékok környezetbarát elhelyezése a hulladékudvarokban	A lakosság számára a veszélyes hulladékként kezelendő csomagolási hulladékok (pl. festékes dobozok, elemek, akkumulátorok, fénycsövek, elektronikai hulladékok, fűtőolaj), illetve egyes nem veszélyes hulladékok (pl. csomagolási hulladék, lom) elhelyezése a városban létesített hulladékudvarokban nyílik lehetőség. Egyes hulladékok elhelyezése mennyiségi korlát alá esik. Az elhelyezett hulladék mennyiségéről a cég elektronikus nyilvántartást vezet.
	Szezonális	Hulladékgyűjtés – lomtalanítás	2010 óta a klasszikus lomtalanítás megszűnt Győrben, helyét a tavasszal és ősszel városrészenként megtartott lomgyűjtés vette át. A lakosok nem a házak előtt, hanem előzetesen kijelölt területen helyezhetik el a magadott napokon a megunt és elhasznált holmikat. Veszélyes hulladék kihelyezése nem lehetséges.
	Folyamatos	Hulladékszállítás	A Győri Hulladékgazdálkodási Nonprofit Kft. a törvényi előírásoknak megfelelően végzi a hulladékok elszállítását. Ehhez a közszolgáltató a mai kor igényeinek megfelelő gépparkkal rendelkezik. A Kft. működési területéről származó hulladék a Győr-Sashegyen 2010 márciusa működő Hulladékkezelő Központba kerül.

GYHG Győri Hulladék-gazdálkodási Nonprofit Kft.	Folyamatos	Hulladékkezelés	A Győri Hulladék-gazdálkodási Nonprofit Kft. szolgáltatási területén 339 szelektív sziget, 43 hulladékudvar és 2 átrakó állomás mellett a Győr-Sashegyi Hulladékkezelő Központ is azt a célt szolgálja, hogy a térségben – összhangban az Európai Unió előírásaival – a legmodernebb technológiával történjen a hulladék kezelése. Ennek során a cég szakemberei, a válogatást és előkezelést követően, a hulladék lehető legnagyobb részét tudják átadni alapanyagként az újrahasznosítóknak. A beruházásoknak, a technikai adottságoknak és a lakossági együttműködésnek köszönhetően Győri Hulladék-gazdálkodási Nonprofit Kft. által kezelt hulladék mintegy 70 százaléka újrahasznosításra kerül.
Arrabona Depo Kft.	Folyamatos	Depóniagáz-hasznosítás	2015. március 31-én kezdte meg üzemelését a Győr, Pápai úti Hulladéklerakó telepen működő, 499 kW villamos teljesítményű depóniagáz üzemanyagú gázmotor. Az EU-s támogatás segítségével megvalósult fejlesztés eredményeként minimálisra csökken az üvegházhatású gáz kibocsátása és várhatóan felgyorsul a rekultiváció folyamata is.

Forrás: Saját szerkesztés

7.2 A FELADATOK LEBONYOLÍTÁSÁNAK GYAKORLATI MENETE, MUNKASZERVEZÉS

A GYHG Győri Hulladék-gazdálkodási Nonprofit Kft. ISO 9001, valamint ISO 14001 minőségi tanúsítvánnyal is rendelkezik. A cégnél alkalmazott technológia és folyamatmenedzsment ennek megfelelően a legmodernebb követelményeknek is megfelel. 2018. április 4-én a témában szervezett kétnapos workshop keretében lehetőség nyílt a vállalat telephelyének, a Sashegyi Hulladékkezelő Központ megtekintésére. Jelen fejezet a hulladékfeldolgozás munkafolyamatát mutatja be, illusztrációként a helyszínen készült fotókkal.

A beérkező teherautók fogadása, a bejövő-, illetve kimenő szállítmányok regisztrálása és dokumentálása (mérlegelés stb.) a képen látható épületben zajlik. Lényegében ez a hulladék be-, illetve kilépési pontja. Az épületben dolgozó diszpécserok telefonos kapcsolatban állnak a gépkocsivezetőkkel, így folyamatosan nyomon követhetik a begyűjtés menetét. A hulladékkezelő központban négy különböző technológia teszi lehetővé a hulladék szakszerű feldolgozását. A szelektíven gyűjtött hulladék válogatóműbe kerül, de működik az MBH (Mechanikai Biológiai Hulladékkezelés) technológia, a komposztálás valamint a nem veszélyes hulladéklerakó is.

A szelektív hulladékgyűjtő szigetekről beérkező papír-, üveg-, műanyag- valamint fémhulladék lerakódásra kerül, majd ezeket homlokrakodókkal a válogatóműhöz szállítják. 2015 és 2017 között a beszállított, szelektíven gyűjtött hulladék mennyisége 7,1 tonnáról 7,7 tonnára nőtt.

A hulladékkezelő központ a térség 339 darab szelektív hulladékgyűjtő szigetéről, valamint 43 darab hulladékudvarról érkező hulladékot fogadja. Ez utóbbiak közül 7 darab működik Győr területén. A beszállított papírhulladékot fedett tároló helyen, elkülönítve rakodják le, majd bálázzák.

A műanyag hulladék ömlesztve, nyitott területen kerül előtárolásra, majd a kézi válogatást követően bálázva helyezik el továbbszállításra (lásd még lent). A papír- és műanyag hulladék mellett a fémhulladék válogatására és bálázására is sor kerül az alább ismertetett technológiával. A fémhulladék válogatásánál az alumínium-, illetve a vas tartalmú üdítő- és sörös dobozok szelektálása történik meg. A fémhulladék értékesítésre kerül, előzetesen kialakított piaci áron. A szakemberek tájékoztatása szerint az alumínium tartalmú hulladék értéke többszöröse a vastartalmúnak.

A 12 állásos válogatómű évi tervezett kapacitása 12 000 tonna. Alapterülete 4 244 négyzetméter. A kézi válogatást követően a szín szerint szelektált hulladékot perforátorral ellátott bálázógép tömöríti. A folyamat végén a szétválogatott hulladék az arra jogosult feldolgozóhoz kerül. A válogatóműből éves szinten mintegy 6 000 tonna anyagában történő hasznosítás céljából előkezelte hulladék kerül ki.

Az úgynevezett MBH technológia éves tervezett kapacitása évente 45 000 tonna. A beérkező hulladék 120-150 milliméterre történő aprítást követően szegéllyel, csurgalékvíz elvezetéssel ellátott vízzáró térbeton rétegen kialakított 9 darab fedhető, légbefúvásos siló egyikébe kerül.

A 30x8 méter alapterületű silókban 28 napos hőkezelést kap a vegyes hulladék, amely a tárolás és levegőztetés során a szakértők elmondása szerint térfogata 20-25%-át elveszíti. Ezt követően a ki-tárolás, rostára helyezés után a rostán maradó (tehát a 80 milliméternél nagyobb frakciókból álló) hulladék bálázásra, majd elszállításra kerül. A rostán fennmaradt, éves szinten körülbelül mintegy 20 000 tonna anyag energetikai hasznosításra kerül, vagyis elégetik. A nem veszélyes hulladéklerakó alapterülete 75 000 m² míg tervezett térfogata: 1.200.000 m³.

A hulladéklerakóba évente mintegy 30 000 tonna hulladék érkezik. A hulladék dombok tervezett magassága mintegy 15-19 méter, tervezett élettartama 40 év. A képeken látható, hogy további kapacitások állnak rendelkezésre a hulladék technológiailag megfelelő módon történő lerakására.

A képeken látható egyrészt a keletkezett gázok elvezetésére alkalmas csőrendszer, másrészt az a szenzor rendszer is, amely az esetlegesen a talajba jutó szennyeződés jelzésére, mérésére szolgál. Ez utóbbi technológia – a bejárásán a helyi szakemberek által elmondottak alapján – valós időben gyűjti és továbbítja a rendszer kiépítő céghez az adatokat, melyeket azután rendszerezve és naponta kap meg és tesz honlapján nyilvánossá a GYHG Győri Hulladék-gazdálkodási Nonprofit Kft.

A komposztáló mintegy 24 000 tonna éves kapacitásra tervezett. A vízzáró beton burkolaton a csapadékvíz és csurgalékvíz elvezetése megoldott, a felszíni vízfolyást megakadályozó szegély is kialakításra került. A komposztálás folyamatát 8 db intenzív komposztáló prizma biztosítja légbefúvással, fóliatakarással.

A munkafolyamat során a beérkező szerves hulladékot először 120-150 mm méretre aprítják. Ezt követően az optimális paraméterek beállítása miatt keverésre kerül sor. A silóba kerülő anyagot a kezelési időt követően 40-80 mm méretre rostálják. A rostán áthulló évente mintegy 5 000 tonna mennyiségű anyag, az úgynevezett „rekult komp” termék újra hasznosításra kerül.

Az alkalmazott technológiának, valamint a lakosság együttműködésének köszönhetően a beérkező hulladék mintegy 70%-át újra hasznosításra alkalmassá teszi. Ezáltal jelentősen lecsökken annak a hulladéknak a mennyisége, amelyet – többszöri válogatás és kezelés után – a lerakóban kell tárolni. A rendszer a ma működő egyik leginkább környezetbarát és környezetkímélő technológiával dolgozik.

8 ELÉRT EREDMÉNYEK

Az alábbi fejezetben a hulladékgazdálkodás terén elért eredmények és hasznok tényszerű bemutatására kerül sor. A tanulmány ezen részének célja, hogy a tevékenységi kör kapcsán kiemelésre kerüljenek azok az elemek, amelyek a jó gyakorlat és hasznosíthatóság szempontjából más települések számára is fontosak lehetnek. Amint azt korábban rögzítettük, a GYHG Nonprofit Kft. 2012 óta látja el a térségben a hulladékgazdálkodáshoz kapcsolódó feladatok széles körét. Tevékenysége sikeres és mindenképpen eredményesnek tekinthető, melynek kritériumait igyekszünk ismertetni a következő oldalakon. Amikor 2010 márciusában a Győr SZOL Zrt. elindította a Győr-Sashegyen működő Hulladékkezelő Központot, olyan modern rendszert tudott bevezetni, amely országos szinten napjainkban is megállja a helyét. A szisztéma 5 lépcsőre épül és egyértelműen hozzájárul a kevesebb hulladék keletkezéséhez, valamint a hulladék lehető legnagyobb arányú hasznosításához.

8.1 MEGELŐZÉS

A mintegy 15 Mrd forint értékben, nagyrészt KEOP forrásból megvalósított hulladékkezelő központ a kor technológiai szintjének megfelelően járul hozzá a lakossági hulladék összegyűjtéséhez és kezeléséhez. A GYHG Győri Hulladékgazdálkodási Nonprofit Kft. tevékenységi körében azonban van egy legelső lépés, amely még a technológiai folyamat elé ékelődik be, ez pedig a megelőzés. Ennek lényege a lakosok megfelelő tájékoztatása a keletkező hulladék elvárt gyűjtési módjáról, illetve azokról a lehetőségekről, amelyek elengedhetetlenek a keletkező szemét mennyiségének csökkentéséhez, illetve a környezet állapotának megőrzéséhez. A lakossági szemléletformálással együtt járó tájékoztatás az új technológia bevezetésekor létfontosságú volt. Még a szolgáltatások megindítását megelőzően az érintett 112 településen tájékoztatókat tartott, illetve tesztelte offline tájékoztató rendszerét a cég. A kommunikáció során hangsúlyozták, hogy az otthon megfelelően kezelt hulladék révén a gondos háztartásoknak kevesebbet kell fizetnie. Kiegészítette mindezt a településeken körbejáró tájékoztató busz, valamint a kapcsolódó televíziós és újság-média kampány is.

A tájékoztatást és a lakosság szemléletformálását a társaság továbbra is kiemelten fontosnak tartja, olyan tevékenységnek, amely elengedhetetlen a megelőzés érvényre juttatásához.

8.2 ÚJRAHASZNÁLAT

Az újrahasználat környezetvédelmi szempontból az egyik legkedvezőbb hasznosítási módszer, alapja a betétdíjas csomagolási rendszer, amely érdekeltté teszi a vásárlót a csomagolási hulladék kereskedőhöz történő visszajuttatásában. Az ilyen módon hasznosítható hulladékok köre (pl. visszaváltható italos palackok, az újratölthető nyomtató patronok és kazetták) szűkös, Sajnos e termékek köre szűkül, így legutóbb a szóda- és habpatronok kerültek le a listáról és vette át helyüket olcsóbb, egyszer használatos termék.

8.3 ANYAGÁBAN TÖRTÉNŐ HASZNOSÍTÁS

A technológia lényege a hulladék válogatásán alapul, amely megtörténhet lakossági oldalról, a szelektív hulladékgyűjtés eszközeit használva (gyűjtőszigetek), valamint a szolgáltató oldaláról, a hulladékkezelő központban. A cél mindkét esetben azon termékek különválogatása, melyek későbbi felhasználása biztosított valamilyen gyártási technológia révén. Ide kell sorolni a műanyagot, a papírt, a különböző fémeket és üvegeket.

8.4 ENERGETIKAI HASZNOSÍTÁS

Kevésbé környezetbarát felhasználást biztosít a hulladékok energetikai hasznosítása. Ennek alapja a mechanikai-biológiai hulladékkezelés, melynek révén a beérkező lakossági vegyes hulladék először aprításra kerül, ezt követően speciális silókba rakják, majd a szerves anyagok lebomlását követően rostálják, és a nagyobb darabokat energetikai hasznosításra elkülönítik.

8.5 DEPONÁLÁS

Az előző pontban ismertetett módszer alkalmazása során, a rostán átjutó apróbb anyag nem megfelelő energetikai hasznosításra mérete miatt. Ez, a szaknyelven rostaaljának nevezett, anyag kerül csak lerakásra a központ nem veszélyes hulladéklerakó telepén. Egy új eszközrendszer bevezetésekor az eredmények első körben a létrejövő új technológia kapacitás mutatóival jellemezhetőek. A GYHG Győri Hulladékgazdálkodási Nonprofit Kft. által üzemeltetett regionális hulladékkezelő központ 2 db átrakóállomással rendelkezik. A szelektív gyűjtést 43 db hulladékudvar és 339 db szelektív hulladékgyűjtő sziget támogatja. A rendszer fontos eleme a 4.244 m²-es alapterületű, évi 12.000 tonna kapacitásra tervezett, 12 állásos válogatómű, amely bálázóval és préssel is rendelkezik. A társaság a lakossági hulladék gyűjtését 30 db gépjárművel végzi. A nem bio hulladék kezelését a 45.000 tonna kapacitásra tervezett, 9 db fóliával fedhető, légbefúvásos, vasbeton silóval rendelkező mechanikai-biológiai hulladékkezelő egység végzi. A zöld hulladék kezelésére 24.000 tonna éves kapacitásra tervezett komposztáló rendszer létesült. A tovább már nem hasznosítható háztartási hulladék a 75.000 m²-es, 1.200.000 m³-es nem veszélyes hulladéklerakóba kerül.

A Hulladékkezelő Központ indulásakor, összefüggésben a hulladékról szóló 2012. évi CLXXXV. törvénnyel, jól körülhatárolt és indikátorokkal is alátámasztható célok kerültek megfogalmazásra.

1. Biológiailag lebomló szerves anyag mennyiséget 2016. július 1-ig 820.000 tonna, azaz 90 kg/fő/év alá kell csökkenteni
2. Papír-, fém-, műanyag- és üveghulladék újrahasználatra előkészítésének és újrafeldolgozásának együttes mértékét 2020. december 31-ig 50 %-ra kell növelni

A Központ működésének hatékonyságát jól mutatja, hogy a célok teljesítése az elvárt értékeket meghaladó szinten sikerült:

1. A biológiailag lebomló szerves anyag mennyisége a kezelt hulladékon belül 37,5 kg/fő/év
2. Papír-, fém-, műanyag- és üveghulladék újrahasználatra előkészítésének és újrafeldolgozásának együttes mértéke napjainkban eléri az 50%-os mértéket

E mutatók mellett a fejlesztés sikerességét erősítik az alábbi tények is:

- nő a lakossági biohulladék mennyisége, ami azt mutatja, hogy a kétkannás rendszer megfelelően működik, a lakosság elkülönülten kezeli a bio szemetet a vegyestől; 2015 – 2017 között az így gyűjtött anyag mennyisége 15%-kal nőtt
- emelkedik a hulladékudvarban elhelyezésre kerülő szemét mennyisége is, ami a lakosság növekedő együttműködését jelzi a szelektív hulladékgyűjtés terén, hiszen e módszer alkalmazásához a lakosoknak kell a külön válogatott hulladékot a meghatározott helyre elszállítaniuk; ez jellemző a lomgyűjtésre is: a korábbi „házhoz menő” rendszer megszűnésével megnőtt a lakosok feladata és felelőssége is ezen a területen; 2015 és 2017 között az így gyűjtött anyag mennyisége 14%-kal nőtt
- emelkedik az udvarokban elhelyezett elektronikai hulladék mennyisége is
- a lakosság egyre aktívabban használja a papír, üveg, műanyag és fém hulladék gyűjtésére a hulladékgyűjtő szigetek edényeit, 2015 és 2017 között az így gyűjtött anyag mennyisége 7,8%-kal nőtt

Az elért eredmények egy szolgáltatás esetén akkor igazán pozitívak, ha kapcsolódik hozzájuk a felhasználók elégedettsége is. Az új rendszer bevezetését ebben az esetben széles körű tájékoztató kampány előzte meg, amely megalapozta az új módszer megismerését és elfogadását. 2014-ben a Győr SZOL Zrt. a Széchenyi István Egyetem szakembereinek közreműködésével a lakosság elégedettségének mérésére szolgáló felmérést végzett a partner települési önkormányzatokon keresztül, papír alapú, továbbá online kérdőíves adatgyűjtés révén. A felmérés kiemelten az újonnan bevezetett technológiával kapcsolatos lakossági elégedettségre fókuszált. A GYŐR-SZOL Zrt. munkatársainak tájékoztatása szerint a beérkezett adatok kiértékelése megtörtént és a visszajelzések egyértelműen pozitívak voltak.

Amint az a GYHG Nonprofit Kft. szakembereivel folytatott személyes interjú is elhangzott, a rendszer működésének pozitívumait húzza alá az Országos „Aranyhangya díj” elnyerése 2011-ben. A díjjal a legjobb hulladékbegyűjtőt értékelték, odaitélésével egyértelműen a ma is korszerűnek számító rendszer komplexitását és modernitását díjazták.

9 A JÓ GYAKORLAT ADAPTÁLHATÓSÁGA

Az alábbi fejezetben a korábban bemutatott jó gyakorlat átvételének lehetőségét vizsgáljuk. Áttekintjük, hogy a komplex rendszer mely elemeit véljük más településeken is alkalmazhatónak, illetve áttekintjük azon előfeltételek körét, melyeket szükségesnek vélünk az adaptáláshoz. Ugyancsak meghatározásra kerülnek az adaptálhatóság korlátai, majd javaslatot teszünk a jó gyakorlat bevezetésének menetrendjére és az ehhez kapcsolódó együttműködési és kapcsolati rendszer felállítására.

9.1 JÓ GYAKORLATOK AZ ORSZÁGBAN

A hulladékgazdálkodással kapcsolatos rendszerek folyamatosan fejlődnek, egyre hatékonyabbak és egyre inkább környezetbarát technológiákat alkalmaznak. Ahhoz, hogy e szempontok alapján meg tudjuk ítélni a Győrben kiépített módszer versenyképességét, célszerű megvizsgálni más, az országban bevezetett hasonló hulladékgazdálkodási struktúrákat.

Szegeden a 2016. január 1-je óta a Szeged Megyei Jogú Város Önkormányzata többségi tulajdonában álló Szegedi Hulladékgazdálkodási Nonprofit Kft. látja el a települési szilárd hulladék begyűjtésével, elszállításával és hasznosításával kapcsolatos feladatokat. A cég a korábban ezt a tevékenységet végző Szegedi Környezetgazdálkodási Nonprofit Kft.-ből történő kiválással jött létre. A Társaság alapítója és egyszemélyi tulajdonosa, Szeged Megyei Jogú Város Önkormányzata lehetővé tette, hogy a cég tőkeemelést hajtson végre, ily módon hozzájárulva ahhoz, hogy a működési területéhez csatlakozó önkormányzatok is tulajdont szerezzenek. Összességében 2017 végéig 16 település, köztük Sándorfalva, Algyő és Tompa önkormányzata lépett be a Társaságba. A cég 2017-es beszámolója szerint a 2016-os nettó árbevétele 1,106 milliárd forint, míg 2017-ben 3,1 milliárd forint volt, miközben az adózott eredménye 2016-ban 1 millió 372 ezer forint, míg 2017-ben 18 millió 548 ezer forint volt.

A cég honlapja szerint Szeged területének 98 százalékaról heti rendszerességgel szállítják el a háztartási hulladékot. Ennek begyűjtése szelektív módon, az ún. „sárga zsákos” rendszer alkalmazásával, továbbá hulladékudvarokon és a város szerte megtalálható hulladékszigeteken történik. A „sárga zsákos” rendszerben a lakosság a háztartásokban szelektíven gyűjtött papír, műanyag és fém hulladékot helyezheti el, amely a hulladékválogatóban kerül szelektálásra. A sárga zsákokat a hulladékgazdálkodási cég erre a célra külön üzemeltetett járművei kéthetente gyűjtik, az egyes körzetekben jelzett időpontokban. Ez a rendszer nem csak a családi házas övezetekben, hanem a cég teljes ellátási területén működik. Nincs meg viszont Szegeden a kétedényes rendszer, tehát a egy háztartási szemetes kukába kerül minden, ami nem a sárga zsákokban lett elhelyezve.

A győrivel ellentétben Szegeden és környékén nincs meg a dunántúli városban alkalmazott chipes rendszer, melynek előnye a szegedivel szemben, hogy a szolgáltatást igénybe vevők csak a tényleges szállítás után fizetnek díjat, vagyis, ha a gyűjtőedényt kiteszik az utcára ürítés végett.

Hasonlóság a két rendszer között viszonyt a gyűjtőszigetek alkalmazása. Akárcsak Győrben és környékén, a dél-alföldi nagyváros körzetében is a papír, műanyag, fém és üveg hulladék helyezhető el a rendszeresen ürítésre kerülő tárolókban.

A hulladékudvarok is hasonló módon működnek mindkét szolgáltató működési területén és az ott elhelyezhető hulladékok köre is jelentős mértéken megegyezik. Az udvarokat – csakúgy, mint Győrben – a személyes okmányok és a hulladékszállítási díj befizetését igazoló dokumentum bemutatásával lehet használni.

A Szegedi Hulladékgazdálkodási Nonprofit Kft. működési területén átlagosan mintegy 130 ezer tonna hulladék keletkezik, amit a cég által üzemeltetett, Sándorfalvi úti Központi Hulladéklerakó Telepre szállítanak.

Az alkalmazott hulladékválogatási technológia jelentős mértékben hasonlít a GYHG Győri Hulladékgazdálkodási Nonprofit Kft. által alkalmazottra, az ezt bemutató körpanorámás fotó a következő linken érhető el (<http://www.360cities.net/image/regional-waste-recycling-one-choosing-cabin-szeged#294.50.0.00.69.6>).

Amint az a vállalat honlapjáról kiderül, a cég és jogelődje folyamatosan fejlesztette a hulladékgazdálkodási rendszert, így központi hulladéklerakó telepen eleveniszapos, élő (növényi gyökér) biofilm - hordozókkal intenzifikált, kaszkádrendszerű, teljes biológiai tisztítás technológiával kialakított szennyvíztisztító épült ki, amely a hulladéklerakó telepen belül több helyről érkező szennyvizet fogadja.

A depóniagáz hasznosítására az ENER-G Zrt-vel együttműködve depóniagáz hasznosító rendszer került kiépítésre. A technológia Győrben kialakított egységénél két és félszer több, mintegy 8000 – 8500 MWh áramot termel várhatóan évente, és eközben ártalmatlanítja is az egyébként káros, üvegházhatású, magas metántartalmú depóniagázt. 2007 nyaratól egy új, közel 8 000 m² alapterületű, Európai színvonalú komposztáló üzem kezdte meg működését, ugyancsak a Sándorfalvi úti Központi Hulladéklerakó Telepen. Az üzemben háztartási szerves konyhai hulladék, kertekből és zöld területekről származó szerves hulladék, továbbá mezőgazdasági termelésből származó növényi hulladék és mechanikusan víztelenített, stabilizált kommunális derítőiszap feldolgozása történik meg. Az alkalmazott technológia hasonló a Győrben működőhöz: a darálást követően prizmákban történő érlelés, majd rostálás zajlik.

Az említettek mellett építési hulladék tárolására is van lehetőség. A munkafolyamat hatékonyságát egy 50 tonna/óra kapacitású törő és osztályozó berendezés biztosítja. Az eszköz alkalmazásával lehetővé vált a lerakásra került hulladék újbóli hasznosítása megújult formában.

Láthattuk, hogy Szegeden a Győrben bemutatotthoz nagyban hasonlító rendszer bevezetése történt meg. A hulladékot szelektív módon gyűjtik, és egy erre a célra kialakított modern telepen feldolgozzák. Szegeden ugyanakkor a győrinél nagyobb teljesítményű depóniagáz hasznosító rendszer, illetve egy a hulladéklerakóban keletkező szennyvizet és csurgalékvizet tisztító telep is kiépítésre került.

9.2 ÁTVEHETŐ ELEMELK

2018. április 4-én és 5-én került megrendezésre a tématerülethez kapcsolódó kétnapos workshop. Az esemény céljai között szerepelt azon témák, módszertanok, lehetőségek meghatározása a résztvevő partnerek részéről, amelyeket saját településük, térségük vonatkozásában valamilyen formában alkalmazhatónak vélnek.

Mindenek kapcsán fontos mintegy előzményként kiemelni, hogy a jó példaként bemutatott hulladékgazdálkodási rendszer egy igen komplex, nagytérségi szinten működő, beruházási szinten jelentős anyagi áldozatot igénylő eszközrendszer. Ezt ismerve figyelembe kell venni, hogy maga az adaptálhatóság alapvetően két utat jelölhet ki a résztvevők számára.

Az egyik lehetőség a rendszer teljes körű alkalmazása, természetesen térségi igényre szabott módon, mind az egyes konkrét elemek, mind pedig azok mérete, kapacitása vonatkozásában.

A másik lehetőség a rendszer egyes elemeinek adaptálása, ami azonban éppen a komplexitás és az összetevők egymásra épülése miatt nem mindig egyszerű feladat.

A workshop során megjelölésre került néhány téma a szakértők és a résztvevők által, amelyekhez az egyes tagtelepülések mentorálást kérhetnek az abban résztvevő szervezetektől. Amint az alábbi témasorból látható, az érdeklődők alapvetően a komplex rendszer kommunikációs és egyéb járulékos elemeit tekintik legkönnyebben adaptálhatónak saját településükön.

- offline kommunikációs csomag: szemléletformálás és motiválás, a Győr-SZOL jó gyakorlata, kiemelten a gyerekek megszólítására.

A 2009-től beinduló új rendszer már úgy kezdte működését, hogy előtte a településvezetők részletes tájékoztatást kaptak, 2007-2009 között, tehát a beruházás időszaka alatt folyamatosan. Megtekintették az építést és az egyes elkészült elemeket is, magyarázatot kaptak a technológia működésével kapcsolatban.

Két kisebb település – Tét és Öttevény – került bevonásra abba a tesztelési folyamatba, amely egyaránt érintette a technológia és a kapcsolódó tájékoztató rendszer tesztelését is. Utóbbi során felmérték, hogy melyik tájékoztatói módszert érzik a lakosok leginkább hasznosnak. A tapasztalatok szerint, a tudatformálás és tájékoztatás terén a szórólap bizonyult a legjobbnak.

Fontosnak tartották a gyermekek tájékoztatását és egyben a környezettudatosságra való nevelés minél korábban történő megkezdését. Ennek érdekében ÖKOBUSZ járta a településeket, az érintett időszakban összesen 300 helyre ment ki népszerűsítés, kampány és tudatformálás céljal. E kampány szimbolikus alakja KUKA BERCI, az erdei manó, akit többek között a 2015-ös „GYŐRKÖCFESZTIVÁL” egyik főszereplőjeként ismerhettek meg a gyerekek, mint a természet védelmezőjét.

A kommunikáció fontos eleme Győr és térségében a tájékoztató, motivációs, figyelemfelhívó filmek készítése. A környezettudatosság kialakítása és a szemléletformálás részeként készült többek között a legutóbbi, „Hulladék-kommandó” című kisfilm is, amely az illegális szemétkerakásról kívánja leszoktatni az embereket. A film felhívja a figyelmet arra a tényre, hogy a településen folyamatosan járőröző felügyelők őrzik a közterületek és kevésbé szem előtt lévő területek tisztaságát, akik, a szabályokat megszegőkkel szemben bírságot is rendelhetnek. Szükség esetén munkájukat a rendőrséggel összehangolt módon tudják végezni – például tettenérés esetén.

A tájékoztatás szempontjából a legfontosabbnak a folyamatosságot érzi a Győr-SZOL kommunikációs menedzsere, Nagy Csaba, aki a kétnapos workshop első napján bemutatta be a fentebb hivatkozott kisfilmet a résztvevőknek.

- online kommunikációs csomag: célja ugyanaz, az eszköz azonban más, közösségi média a települések bevonásával, tartalom bővítés, felnőtt célközönség elérés

Az online kommunikáció legfontosabb eszközei között kell megemlíteni a GYHG Noprofit Kft., valamint a Győr-SZOL Zrt. honlapját. A GYHG honlap egyebek mellett tartalmazza a cég bemutatását, a közszolgáltatás teljes rendszerének logikus és áttekinthető bemutatását, a számlázáshoz kapcsolódó információkat, releváns jogszabályokat, letölthető dokumentumokat és az ügyintézéshez szükséges nyomtatványokat. A Kapcsolat fül alatt természetesen megtaláljuk a társaság és az ügyfélszolgálat elérhetőségeit, egy rendszert, melyen keresztül online időpontfoglalásra nyílik lehetőség, a fogyasztóvédelmi szervek elérhetőségét és a gyakran ismételt kérdéseket. További lehetőségeket rejt magában az egyes települések közösségi oldalakon való megjelenése és az ottani aktivitás növelése a helyi lakosság elérése, szemlélet formálása tájékoztatása céljából.

- illegális lerakás, lokális kezelése (zugszemetelés megoldása): Győr-SZOL hulladék-kommandójának szervezeti mintája és tapasztalat átadása a helyi illetékeseknek, továbbá a kommandó működési területének esetleges bővítése

A kisebb települések képviselőit kifejezetten érdekelték az illegális hulladéklerakás kezelésének lehetséges módszerei. Elmondásuk alapján egyértelművé vált, hogy jelenleg nem rendelkeznek megfelelő technikai és humán erőforrással a tevékenység megfékezésére, ugyanakkor a hulladék-kommandó ötletét megfelelőnek és hatékonynak találták a látottak alapján.

- pályázati források igénybevétele: támogató szervezetek forrásainak segítségével lehetőség nyílik a Győrben és térségében működő rendszer egyes – alapvetően nem beruházási – elemeinek átvételére

Magyarországon az eddigiek során a Földművelésügyi Minisztérium által, a jövőben pedig az Innovációs és Technológiai Minisztérium által kiírt pályázat teszi lehetővé olyan tevékenységek lebonyolítását, melyek a hazai hulladékgazdálkodással kapcsolatos lakossági szemléletformáláshoz járulnak hozzá. A Győri járásban található Kunsziget példája megerősíti azt, hogy érdemes élni a lehetőséggel, hiszen a gyermekek számára tervezett nyári tábor mellett a felnőtteknek tájékoztató tanulmányút is megszervezésre kerül a hulladék-feldolgozó üzembe. Emellett a projekt forrásaiból négy alkalommal szemétyűjtő akció kerül megszervezésre felnőttek és gyerekek részére a településen. A lakosság szemléletformálását kívánja elősegíteni az ugyancsak pályázati forrásból elkészülő kiadvány, mely a hulladék keletkezésének megelőzésére, és annak hasznosítására, szelektálására fókuszál. A fenti célok elérésének motiválására már jelen projekt keretében is jelentős erőfeszítések történtek, hiszen Kun szigeten felül, Abda és Dunakiliti település is – a mentorálási szolgáltatást igénybe véve és arra támaszkodva sikeresen pályáztak a lakosság hulladékgazdálkodásával kapcsolatos szemlélet formálására.

Az adaptálás lehetőségeinek mérlegelésekor alapvetően nem a komplex rendszer átvételére kell fókuszálni. A térségi szintű hulladék-feldolgozó üzemek létesítése csak részben tekinthető helyi problémának, valójában magas szintű szakmai döntések szükségesek ezek feloldásához. Ezzel szemben a helyi szintű tevékenységek körében szükséges és kell kezelni a helyi társadalom csak nehezen formálható, környezetbarát szemléletének kialakítását, amelyre kiváló példák állnak rendelkezésre Győrben, mint átvehető bevált gyakorlatok.

MOSONMAGYARÓVÁR

II. TÉMAKÖR

VIRÁGOS VÁROS, TELEPÜLÉS SZÉPÍTÉS

A városszépítés-virágos város kialakítása témakör áttekintése során röviden bemutatjuk Mosonmagyaróvár települést a legfontosabb, aktuális statisztikák és információk alapján, majd áttekintjük a városüzemeltetés helyi működési kereteit. Tanulmányunkban a településüzemeltetési feladatok közül kiemelten a városi zöldterület-gondozási, kertészeti, parkfenntartási feladatokkal foglalkozunk részletesebben. Bemutatjuk gyakorlaton belüli elhelyezkedésüket, majd részletesebben foglalkozunk a konkrét feladatok, eredmények és speciális szakterületek bemutatásával.

10 MOSONMAGYARÓVÁR VÁROS ÁTFOGÓ BEMUTATÁSA

10.1 ALAPADATOK

1. táblázat: Mosonmagyaróvár Város alapadatai

A város alapterülete (2016, km ²):	83,78
A város lakónépessége az év közepén (2016, fő):	32 867
A város költségvetésének főösszege (2017, Mrd Ft):	10,38
A város lakásállománya (2016, db):	14 406

Forrás: KSH

10.2 ELHELYEZKEDÉS, FÖLDRAJZI ADOTTSÁGOK

Mosonmagyaróvár Győr-Moson-Sopron megye egyik járási székhelye. A Dunántúl északnyugati részén fekvő megye területe 4 208 km², amivel az ország megyéi között a tizenharmadik helyet foglalja el. A megye népességszáma a 2014. január 1-i adatok szerint 450 ezer fő volt, amihez magas, mintegy 107fő/km²-es népsűrűség kapcsolódott. Ezekkel a paraméterekkel a megyei rangsorban az ötödik helyet tölti be Győr-Moson-Sopron megye.

A járást 26 település alkotja, közülük a legnépesebb 32 000 fős lakossággal Mosonmagyaróvár, ahol ennek megfelelően az összes járási hatókörű oktatási, egészségügyi, igazgatási szervezet megtalálható. A járásban a központon kívül Jánossomorja és Lébény rendelkezik még városi ranggal, e két település térszervező szerepe ugyanakkor jelentéktelennek mondható határmenti fekvésük, illetve kis lélekszámuk miatt.

Amint azt az Integrált Településfejlesztési Stratégia Megalapozó vizsgálata is kiemeli, Mosonmagyaróvár a Dunántúl északnyugati részén, a Kisalföld legmélyebben fekvő középtáján, a Győri medencében, a két fenti terület határán fekszik. Hagyományos vármegyei székhelyként mindkét területre kiterjeszti vonzását, ami a Jánossomorja-Hédervár vonaltól északra különösen erős.

A Mosonmagyaróvárt érintő két folyó közül a Mosoni-Duna Oroszvár és Dunacsún között ágazik ki a Dunából. A kanyargós medrű folyó vízállását a rajkai zsilip szabályozza. A város lakosságának mérete, helyi tradíciói kapcsán is messze több mint egyszerű járásközpont. Megyei hatáskörű funkciók tekintetében ez ugyan nem jelenik meg, de a térségi gazdasági élet szervezésében betöltött szerepében igen. Mindezeket túl a Csornai járás egyes igazgatási ügyei is Mosonmagyaróvárhoz tartoznak. A város megyei és regionális relevanciájú kérdésekben Győrhez tartozik, ez azonban a két város közötti kedvező közlekedési kapcsolatoknak köszönhetően nem jelent problémát.

Összhangban a korábban leírtakkal Mosonmagyaróvár foglalkoztatási centrumként is funkcionál, hiszen a mintegy 15 500 fő helyben foglalkoztatott egyharmada a környező településekről ingázik

a városba dolgozni. Jelentősnek mondható a kifelé irányuló ingázás is, hiszen közel ugyanennyien járnak dolgozni, tanulni más településekre (pl. Győr), vagy éppen külföldre. Mosonmagyaróvárt a hasonló méretű Dunántúli középvárosok társadalmi-gazdasági nivójához mérve megállapítható, hogy mely területeken bír kedvező, avagy kevésbé kedvező adottságokkal. A település demográfiai mutatói (pl. természetes szaporodás, vándorlási egyenleg) például kifejezetten jónak mondhatók, amit alá támaszt az a tény is, hogy a KSH adatai szerint a lakásépítések száma messze magasabb a hasonló nagyságú városok esetében rögzített értéknél.

10.3 TELEPÜLÉSSZERKEZET

A 26 településből álló Mosonmagyaróvári járás legnépesebb települése a járásközpont Mosonmagyaróvár mintegy 32 ezer lakossal. A járás területét a Mosoni-Duna szeli ketté. Településszerkezeti szempontból a Szigetköz és az ún. hansági vidékek jelentős mértékben különböznek egymástól, hiszen míg előbbiben többnyire egymáshoz közel fekvő kisebb települések találhatók, addig az utóbbiban a nagyobb területű, ennek megfelelően kisebb népsűrűségű községek, falvak vannak többségben.

A két fent bemutatott terület határán fekszik a tradicionális vármegyei székhelyként vonzását mindkét irányba kiterjesztő Mosonmagyaróvár.

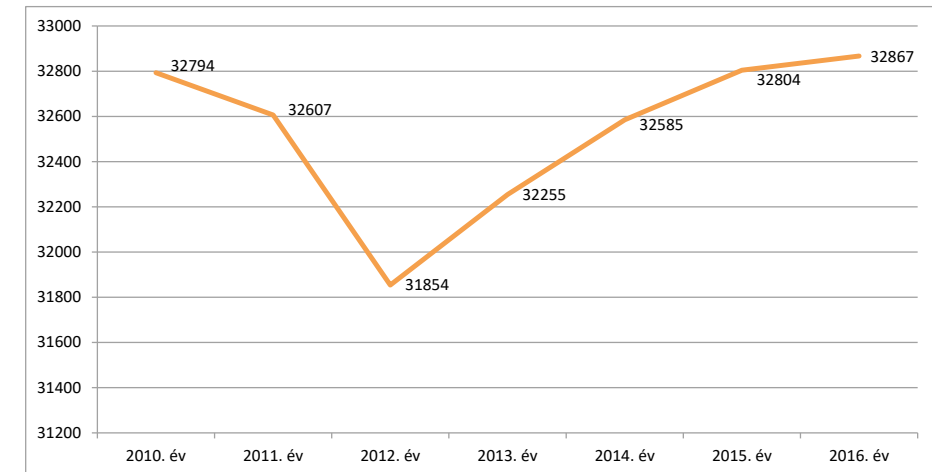
A település, amellett, hogy járásközpont, a gazdasági életben is jelentős súlya van. Amint azt a településrendezési tervek, illetve a településképi rendelet is rögzíti, „...Mosonmagyaróvár településképi szempontból meghatározó területei a történeti kialakulás, a sajátos építészeti karakter illetve az övezeti, építési övezeti besorolásból adódó beépítés jellege alapján különültek el.”⁷ Napjainkban a településképi szempontból meghatározó területek az alábbiak a városban:

- Magyaróvár belváros;
- Moson belváros;
- Lucsony és Károlyliget;
- Ipartelep;
- lakótelepek;
- kertvárosi területek;
- ipari területek;
- Mosoni-Duna part;
- beépítésre nem szánt területek.

⁷ Mosonmagyaróvár Város Önkormányzat Képviselőtestületének Önkormányzati rendelete Mosonmagyaróvár város településképi védelméről, 6. old. (A Településképi Arculati Kézikönyvet a Képviselő-testület a 225/2017.(XI.9.) Kt. határozatával fogadta el. A 42/2017.(XII.18.) önkormányzati rendelet Mosonmagyaróvár város településképi védelméről 2018. január 1. napjával lép hatályba.)

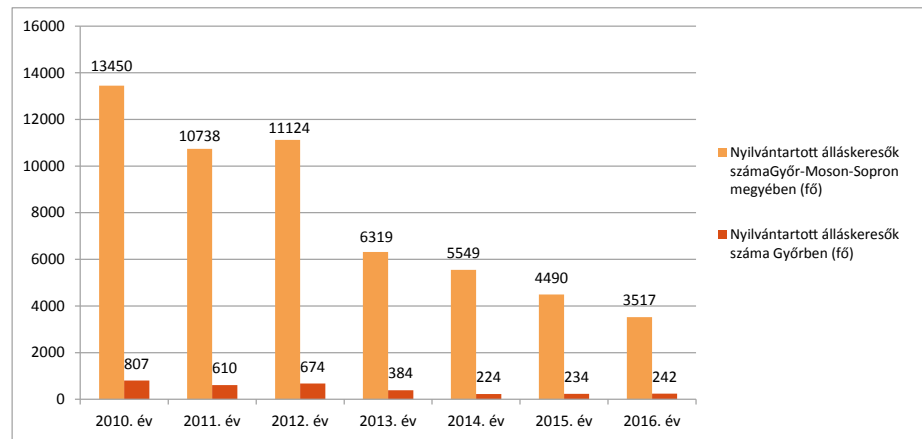
A településszerkezet kialakulásának egyedi és meghatározó eleme az egykor két külön település egyesítése. Moson és Magyaróvár 1938 tavaszán olvadt össze, azonban a karakterében különböző két település tényleges, funkcionális egyesülése még hosszú időt vett igénybe, igazság szerint a mai napig zajlik.

10.4 GAZDASÁGI ÉS TÁRSADALMI ADATOK

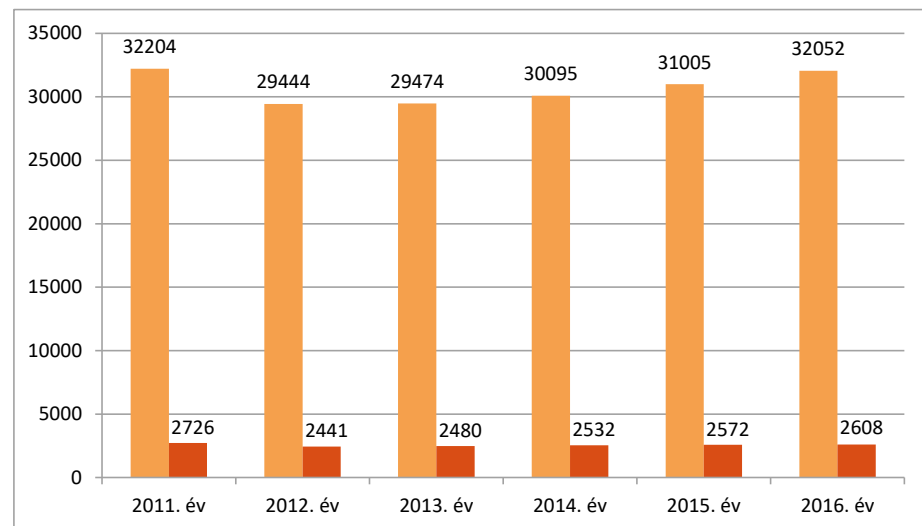
1. ábra: Lakónépesség számának alakulása az év közepén Mosonmagyaróváron (2010-2016. fő), Forrás: KSH T-STAR

Láthatjuk, hogy 2010 és 2012 között Mosonmagyaróvár lakónépessége közel 3%-kal – csökkent, ugyanakkor ezt követően ismét egy bővülő periódus veszi kezdetét. A vizsgált időszak elején rögzített 32.793 fős lakosságszám 2016-ban 32.867 fő volt a településen, a növekedés 0,22%-os. Ez mindenképpen kedvezőbb az országos tendenciánál (Magyarország lakónépessége 2010 és 2016 között 1,86%-kal csökkent), ugyanakkor szerényebb a megyei emelkedésnél (Győr-Moson-Sopron megye: 1,58%-os növekedés). Érdekes azt is kiemelni, hogy 2000 és 2016 között a város népessége 8,03%-kal nőtt. A pozitív tendencia hátterében alapvetően a belföldi vándorlás áll: a KSH adatai alapján 2002 és 2016 között Mosonmagyaróvár jelentős vándorlási többlettel rendelkezik.

2. ábra: Nyilvántartott álláskeresők számának alakulása Győr-Moson-Sopron megyében és Mosonmagyaróváron (2010-2016, fő). Forrás: KSH T-STAR

Az fenti ábrán megfigyelhető, hogy a 2010-es években mind Győr-Moson-Sopron megyében, mind pedig Mosonmagyaróváron folyamatosan csökkent a nyilvántartott álláskeresők száma. A településen 2010 és 2016 között 807 főről 242 főre, vagyis mintegy 70%-kal esett vissza a mutató értéke. A KSH adatai alapján, ugyanezen időszakban Mosonmagyaróváron, a 180 napon túli nyilvántartott álláskeresők száma is jelentősen csökkent (319 főről 53 főre). Mosonmagyaróvár 2014-2019 közötti időszakra kidolgozott gazdasági programja kiemeli, hogy a közelmúltban lezajló folyamatok eredményeként „az ausztriai munkavállalás lehetőségének és a helyi és környékbeli cégek prosperálásának köszönhetően több ezer munkavállaló érkezett a városba”. Részükre az önkormányzat egy fenntartható bérlakás-, illetve munkásszálló fejlesztési program kidolgozását tűzte ki célul.

3. ábra: Működő vállalkozások számának alakulása Győr-Moson-Sopron megyében és Mosonmagyaróváron (2011-2016, db). Forrás: KSH T-STAR

A vizsgált időszakban, Mosonmagyaróváron kismértékben csökkent a működő vállalkozások száma, mely folyamat az országos és megyei tendenciával összhangban zajlott le. Míg 2011-ben 2 726 db

működő vállalkozást rögzítettek a KSH adatbázisában, addig 2015-re ez az érték már csak 2 608 db volt, a csökkenés mértéke így mintegy 4,3%.

10.5 TÉRSÉGI SZEREPKÖR

Mosonmagyaróvár, amint azt az Integrált Településfejlesztési Stratégiát megalapozó elemző dokumentum is kiemeli meghatározó térségi gazdasági-foglalkoztatási centrum, hiszen – a 2011-es népszámlálási adatok alapján – a mintegy 15,5 ezer fő helyben foglalkoztatott közül mintegy 5 400 fő napi szinten ingázik a településre.

Közösségi és gazdasági szolgáltatások terén egyaránt meghatározó szerepet játszik a város. A településen közel 750 kiskereskedelmi üzlet található, ezek a helyi lakosságnak és a környező településeken élőknek egyaránt magas szintű kínálatot biztosítanak. Mosonmagyaróváron a hagyományos alapszintű ellátás mellett számos kiskereskedelmi funkció elérhető, így működik itt bevásárlóközpont élelmiszer- és szakáruházakkal, de található itt természetesen bankfiók és piac is. A szolgáltató szektor esetében meghatározó a város határmenti elhelyezkedése, hiszen az itt működő üzletek forgalmának jelentős részét az ide érkező bevásárló turisták adják.

Tankerületi központként a településhez tartozik a járásban működő valamennyi állami fenntartású iskola. Mosonmagyaróváron két gimnázium – ezek közül egy egyházi fenntartású –, kettő szakképző és szakiskola működik. Az alapfokú oktatást hét általános iskola jelenti, miközben a járás nyolc településén nem működik alapfokú oktatási intézmény.

A térségben 11 településen nem található háziorvos, 9 településen pedig nincs gyógyszertár, így Mosonmagyaróvár az alapfokú egészségügyi ellátás terén is centrumnak minősül. A középfokú ellátás egyes elemei – mentőállomása, kórháza és rendelőintézet – ugyancsak megtalálhatók a városban.

Mosonmagyaróvár közösségi házában valamint a városi múzeumban számos színvonalas program (színelőadások, mozi, kiállítások, hangversenyek) várja a környéken élőket, így a település a közművelődés kapcsán is térségi központnak tekinthető. Kulturális szempontból a legjelentősebb fejlesztés a FUTURA központ, mely 2012 nyaratól várja az érdeklődőket interaktív, tanulókkal egybekötött kikapcsolódásra.

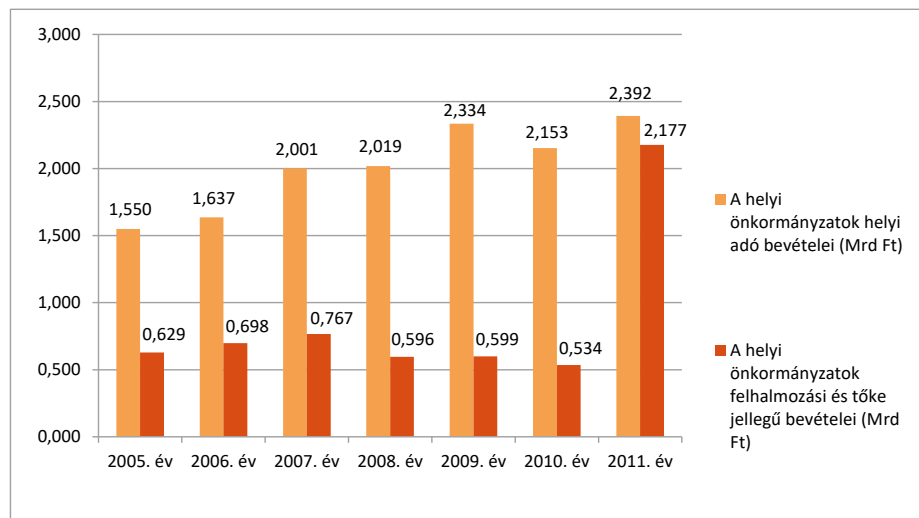
A város és vonzáskörzete közlekedési hálózatának kialakulásában meghatározó szerepe van a térség természetföldrajzi adottságainak. Egyenes vonalú úthálózat alakult ki a hansági vidékeken, míg a Szigetközben a mellékutak kisebb köröket alkotnak. Mosonmagyaróvár megfelelő elérhetőségét közúton dél felé a 86-os főút, délkelet-északnyugati irányban az 1. számú főút, míg északi irányban a 150. sz. főút biztosítja. Ezek forgalmi mutatói változóak, csúcsidőben a megnövekedett teherforgalomnak köszönhetően a legforgalmasabb a 86. sz. főút és az 1. sz. főút Győr felé vezető ága.

A térségi közösségi közlekedés meghatározó eleme a vasút, különösen pedig a Budapest-Győr-Bécs fővonal, és a Rajka-Hegyeshalom-Csorna mellékvonal. A fővonalon megfelelőnek mondható a vonatok követési és menetideje, ennek következtében a vonal mentén fekvő települések (Hegyeshalom, Levél, Károlyháza, távolabb Öttevény, Abda) kapcsolata jónak mondható.

Az autóbusz közlekedés elsősorban a vasútvonalaktól távolabb fekvő települések életében játszik fontos szerepet. A Mosonmagyaróvártól legfeljebb 15 kilométerre fekvő községekbe, városokba napi mintegy 20 járatpár indul 10-20 perces menetidővel. A járásközponttól 20 kilométerre fekvő települések esetében a menetidő már 20-30 percre emelkedik, ugyanakkor a járatok száma még mindig magasnak mondható (15-20 járatpár naponta). Sajnos a járás déli részeinek megközelíthetősége már nem ennyire kedvező, különösen igaz ez a mellékutak mellett fekvő településekre.

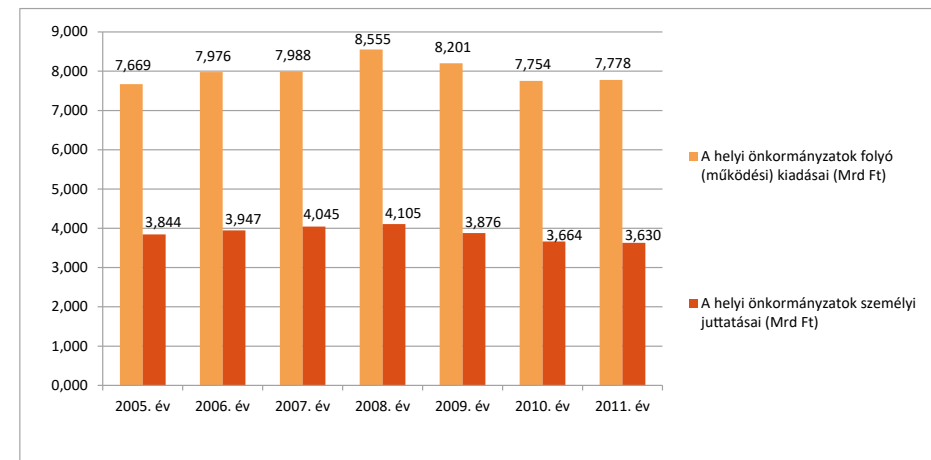
10.6 ÖNKORMÁNYZATI GAZDÁLKODÁS

Az alábbiakban a KSH adatbázisa alapján idősoros elemzés keretében tekintjük át röviden az önkormányzat főbb költségvetési mutatóinak alakulását.

4. ábra Mosonmagyaróvár Város önkormányzatának helyi adó bevételei valamint felhalmozási és tőke jellegű bevételei (2005-2011, Mrd Ft), Forrás: KSH T-STAR

Mosonmagyaróvár önkormányzatának helyi adóbevételeit valamint felhalmozási és tőke jellegű bevételeinek alakulását a 2005-2011 közötti időszakban vizsgáltuk. Ez alatt az előbbi bevétel kategória értéke 1,55 milliárd forintról 2,39 milliárd forintra nőtt, míg az utóbbi értéke 0,63 milliárd forintról mintegy 2,2 milliárd forintra. A helyi adóbevétel így mintegy másfélszeresére, a felhalmozási és tőke jellegű bevétel pedig több mint háromszorosára nőtt.

5. ábra: Mosonmagyaróvár Város önkormányzatának folyó (működési) kiadásai valamint személyi juttatásai (2005-2011, Mrd Ft), Forrás: KSH T-STAR

A helyi önkormányzat folyó kiadásait és ezen belül kiemelten a személyi jellegű kiadásait ugyancsak a 2005-2011 közötti időszakban vizsgáltuk. Mind a folyó kiadások, mind pedig a személyi juttatások terén hasonló tendenciát fedezhetünk fel a vizsgált időszakban. Az előbbi tétel értéke 2008-ig 7,67 milliárd forintról 8,55 milliárd forintra nő, hogy azután 2011-ig folyamatosan csökkenve mintegy 7,78 milliárd forintot rögzítsenek. A személyi kiadások összege hasonló módon, 2008-ig nő (3,84 milliárd forintról 4,1 milliárd forintra), majd 2011-re visszaesik 3,63 milliárd forintra.

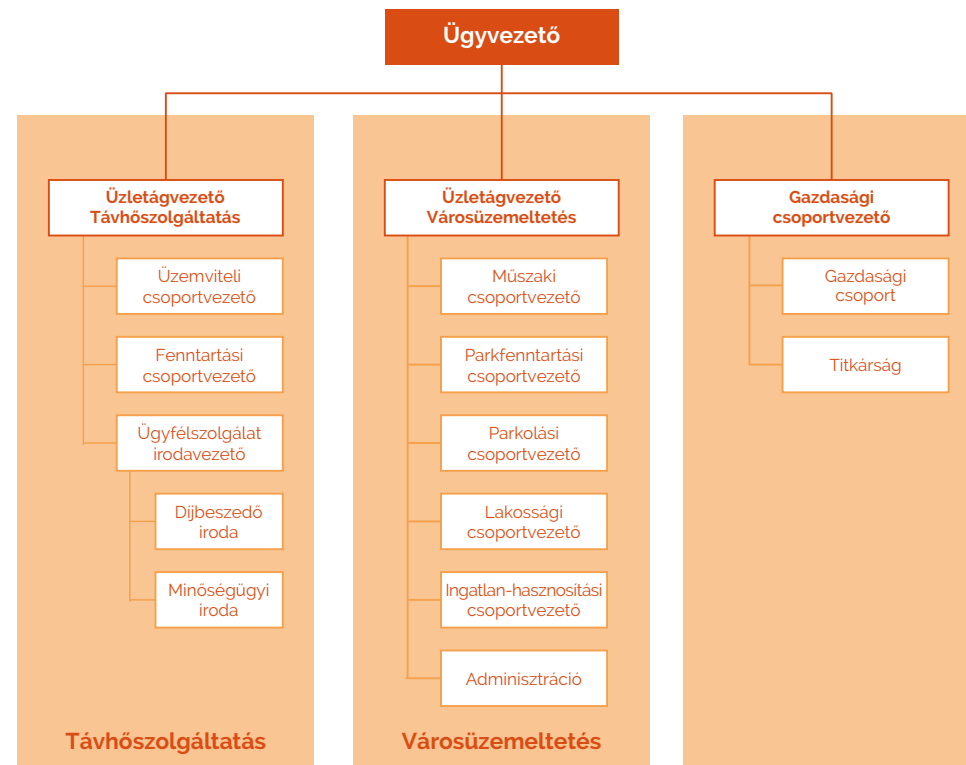
A fentiekben áttekintettük Mosonmagyaróvár fontosabb társadalmi-gazdasági mutatóinak idősoros alakulását, megvizsgáltuk a város térségben betöltött szerepét. Láthattuk, hogy az alapvetően igen kedvező természetföldrajzi adottságokkal rendelkező település járási központként komplex feladatkört lát el, mind az egészségügy, mind az oktatás, mind pedig az igazgatás területén.

Mosonmagyaróvár gazdasági centrumként ugyancsak meghatározó a térségben, annak ellenére is hogy a működő vállalkozások száma – az országos és megyei folyamatokkal összhangban – itt is csökkent. Bemutattuk továbbá, hogy a város gazdálkodása kiegyensúlyozott, a helyi adóbevételek összege folyamatosan emelkedik, de jelentős a felhalmozási és tőke jellegű bevétel is. Mindez a folyamatos fejlesztések pénzügyi hátterének szolgálatát kedvező alapot.

11 A VÁROSÜZEMELTETÉS KERETEI

11.1 SZERVEZETI KERETEK

Mosonmagyaróvár városban a városüzemeltetési feladatokat a Városüzemeltető és Fenntartó Kft. (rövid nevén Városüzemeltető Kft., továbbiakban: VÜF Kft.) látja el. A cég felépítése – amint az alábbi szervezeti ábrán is látható – két nagy ágazatra osztható, a távhőszolgáltatásra és a városüzemeltetésre.

6. ábra: A Városüzemeltető és Fenntartó Kft. szervezeti ábrája. Forrás: <https://vuf.hu/>

A Városüzemeltető és Fenntartó Kft. Távhőszolgáltatási Üzemegysége gondoskodik a település területén a távhőszolgáltatási rendszerbe bekapcsolt épületek esetében a fűtés és a melegvíz-szolgáltatás biztosításáról. A cég Városüzemeltetési Üzemegysége igen széles tevékenységi palettával rendelkezik, az alábbiakban ezt mutatjuk be röviden.

11.1.1 Közvilágítás működtetése

A városi közvilágítási berendezések kezelése során a cég fogadja és kezeli a hibabejelentéseket, továbbá a folyamatos ellenőrzés mellett évente, tavasszal és ősszel egy-egy átfogó, a város teljes területére kiterjedő ellenőrzést is tart. Ugyancsak a Városüzemeltető Kft. feladata a városi fák kezelése (légkábék védelme), valamint a karácsonyi világítás kihelyezése, működésének ellenőrzése is.

11.1.2 Köztisztasági tevékenység

A város közterületeinek tisztítása ugyancsak a Városüzemeltető Kft feladata. Ide tartozik az „Önkormányzat tulajdonában lévő utak-kerékpárutak, járdák, parkolók seprése, buszmegállók takarítása, szemetes edények rendszeres kiürítése.”⁸

A városban körzeteket alakítottak ki, melyekben a köztisztasági feladatok ellátását egy hetes menetrend szerint végzik, kézi és gépi takarítást egyaránt alkalmazva.

11.1.3 Zöldterületek gondozása

A városi zöldfelületek gondozása, védelme a környezetvédelmi és turisztikai szempont mellett a lakosság életminőségének szempontjából is kiemelkedő. A közterületek állapotának javítását a város az anyagi keretein belül lehetséges optimális gazdálkodással kívánja eredményessé tenni.

A városban a zöldterületek alapvetően két részre sorolhatók:

„Intenzíven kezelt, belterületi, frekvenciált felületek. Területük 323.471 m².”⁹ Ezek az év folyamán rendszeresen fenntartott felületek a város belső területein helyezkednek el. Az ápolás mellett cél e területek szakaszos megújítása, komplex fejlesztése (pl. új burkolatok, cserjeágyak, egynyári ágyak, fásítás).

„Extenzíven kezelt, külterületi, önkormányzati tulajdonú, valamint belterületi utak menti területek, melyeket megfelelő, nagy teljesítményű gépekkel szükség szerint kaszálnak. Legfontosabb feladatként ezeken a területeken a parlagfű elleni védekezés jelentkezik.”¹⁰

A helyi adatok feldolgozását követően azt látjuk, hogy a város zöldfelületeinek megoszlása az alábbiak szerint alakul:

- gyepfelület: 323.471 m²
- cserje, talajtakaró: 9.095 m²
- sövény: 4.157 fm
- egynyári-felület: 1.400 m².

A fenntartási, felújítási, fejlesztési munkákat szakképzett személy irányítja, a cég mintegy 18 munkatárssal végzi a zöldfelületek fenntartását (fűnyírás, egynyári ágyak, cserjeágyak, sövények, fák, fasorok gondozása).

A feladatok ellátása során rendszeresen, szezonálisan, illetve igény szerint folynak a munkálatok, pl. a gyepfelületek kezelése (nyírás, tápanyag utánpótlás), virágágyak kiültetése, kezelése, parkfelújítás, növényvédelem, gyomirtás köztereken, sportpályák karbantartása.

⁸ <https://vuf.hu/v%C3%BCf/bemutkozunk/23-k%C3%B6ztisztas%C3%A1gi-tev%C3%A9kenys%C3%Agg>

⁹ <https://vuf.hu/v%C3%BCf/bemutkozunk/31-z%C3%B6ldter%C3%BCletek-gondoz%C3%A1sa>

¹⁰ <https://vuf.hu/v%C3%BCf/bemutkozunk/31-z%C3%B6ldter%C3%BCletek-gondoz%C3%A1sa>

A zöldfelületek gondozásában – az Önkormányzattal kötött vállalkozási szerződésnek megfelelően – külső vállalkozó is jelentős szerepet vállal. A Dzsungelország Kft., amelyet közbeszerzési eljárás során választott ki az ajánlatkérő, pontos feladatleírással rendelkezik. Erről bővebben az 5. és 6. fejezetben szólunk.

11.1.4 Parkolók üzemeltetése

A cég a település területén összesen 1.118 db kijelölt fizető várakozóhelyet üzemeltet a 10/2016.(II.19.) ÖKT rendelet alapján. A díjzónánkénti megoszlás alakulása:

- „Mosoni piacnál 129 férőhely (kedden, csütörtökön, szombaton 8-tól 14 óráig kiemelt díjzóna),
- Kiemelt díjzónában 203 férőhely,
- I. díjzónában 398 férőhely,
- II. díjzónában 388 férőhely.

A parkolóhelyek munkanapokon 8–18 óra között, szombaton 8–14 óra között fizetőkötelesek.¹¹

11.1.5 Piacok üzemeltetése

A városban két helyszínen található piac. A Kápolna téren 120 fedett elárusító hely van, itt kistermelők árulják termékeiket. „A piac az Erzsébet tér folytatásában további kereskedőknek biztosít helyet. Csütörtökön és szombaton itt „Bolhapiac” is üzemel. Az óvári városrészben, a Vízpart utcában található az Óvári Östermelői Piac. Az östermelői asztalokon a helyi és a környékbeli (szigetközi) östermelők által megtermelt, főleg mezőgazdasági tevékenységből származó termékek találhatóak.”¹²

11.1.6 Játsszóterek üzemeltetése

Mosonmagyaróvár közterületein összesen 20 db játszótér található, melyek többsége EU szabványos. A közterületen lévő játszótérek üzemeltetése, rendszeres ellenőrzése, karbantartása is a társaság feladata.

A fenti feladatok mellett a cég foglalkozik ingatlan hasznosítással, temetők üzemeltetésével, nagyrendezvények lebonyolításával, pl. Majális, Szent István napok, Téli fesztivál, Karácsonyi vásár). Ugyancsak feladatkörébe tartozik egyes helyi, nem állami fenntartás alatt álló folyó és állóvizek kezelése, az önkormányzati tulajdonú utak, hidak, a buszmegállók, gyalogos-átkelőhelyek síkosság-mentesítése és hóeltakarítása. A cég gyepmesteri tevékenységet is ellát.

11.2 GAZDÁLKODÁSI ADATOK

A Városüzemeltető és Fenntartó Kft. 2016. évi beszámolója rögzíti a cég gazdasági helyzetét és éves pénzügyi teljesítését.

A Városüzemeltető és Fenntartó Kft. 100 százalékos tulajdonosa Mosonmagyaróvár Város Önkormányzata. A cég tevékenységét az önkormányzattal kötött átalánydíjas szerződés keretében végzi. Az önkormányzat az ellátandó feladatokra a szerződés keretében biztosít pénzeszközöket, melyeket a VÜF Kft. a rendelkezésére bocsátott önkormányzati vagyon működtetéséből származó bevételekkel egészít ki. A VÜF Kft. a szerződés értelmében havonta számla kibocsátására jogosult, ezek ütemezését a pénzügyi osztály az aktuális év elején kézhez kapja. Összességében kijelenthető, hogy a cég működését likviditási gondok nem akadályozzák, erről tanúskodik a 2016-os mérleg beszámoló is. Az értékesítés nettó árbevétele 2015 és 2016 között 1,402 milliárd forintról 1,558 milliárd forintra nőtt, a változás mértéke mintegy 11 százalék. Az adózás előtti eredmény a 2015-ös 43,74 millió forintról 2016-ra 129,083 millió forintra nőtt, ennek megfelelően az adózott eredmény 43,54 millió forintról 127,28 millió forintra emelkedett. A cég saját tőkéje ugyanebben az időszakban 1,288 milliárd forintról 1,41 milliárd forintra nőtt.

**A fejezetben láthattuk, hogy a szervezeti struktúráját tekintve két jelentős üzemágra (táv-
hőszolgáltatásra és a városüzemeltetésre) bontható Városüzemeltető és Fenntartó Kft. rendkívül összetett feladatkör keretében biztosítja a város működésének infrastrukturális feltételeit. A közvilágítás működtetése, a köztisztasági tevékenység, a zöldterületek gondozása, továbbá a parkolók és piacok üzemeltetése, valamint a játszótérek karbantartása és üzemeltetése kapcsán sokrétű erőforrás mozgósítására kerül sor.**

A fentiekben áttekintésre került a cég gazdálkodása is. Láthattuk, hogy a 2015-ös és 2016-os adatok összevetése kapcsán igen kedvező kép rajzolódik ki a vállalat pénzügyi mutatói tekintetében, hiszen mintegy 11 százalékos nettó árbevétel növekedés mellett mind az adózás előtti, mind pedig az adózott eredmény is nőtt.

¹¹ <https://vuf.hu/v%C3%BCf/bemutakozunk/27-parkol%C3%B3k-%C3%BCzemeltet%C3%A9se>

¹² <https://vuf.hu/v%C3%BCf/bemutakozunk/29-piacok-%C3%BCzemeltet%C3%A9se>

12 A VÁROSSZÉPÍTÉS-VIRÁGOS VÁROS, MINT TÉMATERÜLET BEMUTATÁSA

12.1 TÉMATERÜLET LEHATÁROLÁSA

Tanulmányunkban a településüzemeltetési feladatok közül kiemelten a városi zöldterület-gondozási, kertészeti, parkfenntartási feladatokkal foglalkozunk részletesebben. A következő alfejezetekben bemutatjuk a kertészet, parkfenntartás városüzemeltetési gyakorlaton belüli elhelyezkedését, majd részletesebben foglalkozunk a konkrét feladatok, eredmények és speciális szakterületek bemutatásával. Amint látni fogjuk, a tématerület kereteinek meghatározásánál szakmai háttérként a Mosonmagyaróvár Város Önkormányzata valamint a Városüzemeltető és Fenntartó Kft. (VÜF Kft.) között évente megújításra kerülő vállalkozási szerződésre, és kiemelten ennek – a szerződéses tevékenységeket részletező – 2. számú mellékletére támaszkodunk.

A mellékletben meghatározott műszaki tartalom összeállítása a céggel, a Városfejlesztési és Fenntartási Osztállyal, valamint a Városgazdával együtt történt. A szerződés megfogalmazása szerint „...törekedni kell a 2. sz. mellékletben meghatározott városi igények lehetőleg legteljesebb lefedésére. A műszaki tartalmat, valamint az éves keretfelosztást a Gazdasági és Városüzemeltetési Bizottság a szerződés megkötése előtt előzetesen felülvizsgálta.”¹³

A dokumentum több csoportra bontva, munkanemenként rögzíti a VÜF Kft. által a szerződés keretében elvégzendő feladatokat. Ahogyan azt a korábbi fejezetben részletesebben is bemutattuk, a főbb munkanemek közé tartozik így az utak, hidak üzemeltetése, a városrendezés, a vízellátás biztosítása, a szennyvízkezelés, a köztisztaság biztosítása, a parkfenntartás és a külterjes parkfenntartás, játszóterek, strandok, temetők valamint a közvilágítás karbantartása, a siktalanítás, valamint a gyepmesteri és mezőéri feladatok.

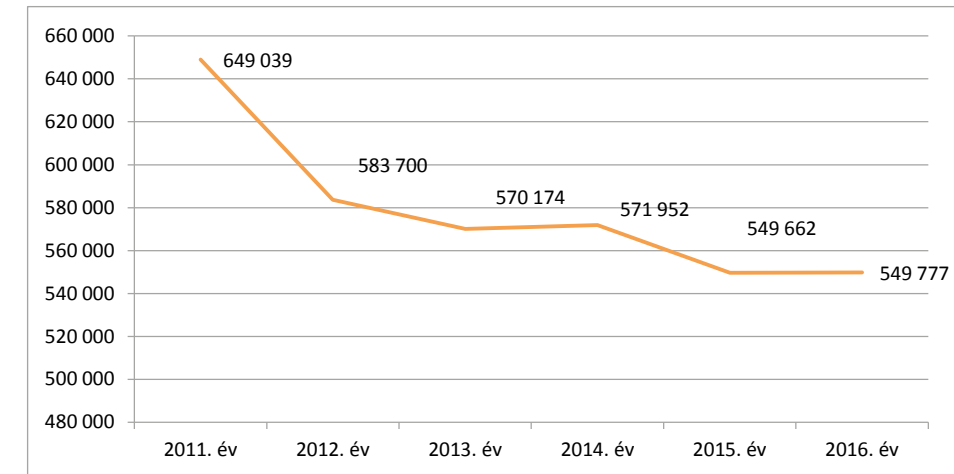
A fentiek közül jelen fejezetben elsősorban a parkfenntartást, és különösen a parképítési, kertészeti tevékenységet emeljük ki.

A zöldterületek gondozásán belül külön figyelmet szentelünk annak a tevékenység sorozatnak, amely a „Virágos város” (Virágos Magyarország Környezetszépítő Verseny, illetve Európai Virágos Városok és Falvak) versenyhez kapcsolódik. Kitekintünk a verseny történetére, városi előzményeire és bemutatjuk helyét abban a fejlesztési sorozatban, amelynek révén Mosonmagyaróvár a mai zöld és virágos arculatát el tudta nyerni.

¹³ Mosonmagyaróvár Város Önkormányzata valamint a Városüzemeltető és Fenntartó Kft. között kötendő „Vállalkozási szerződés – tervezet (2018)” (1. old.)

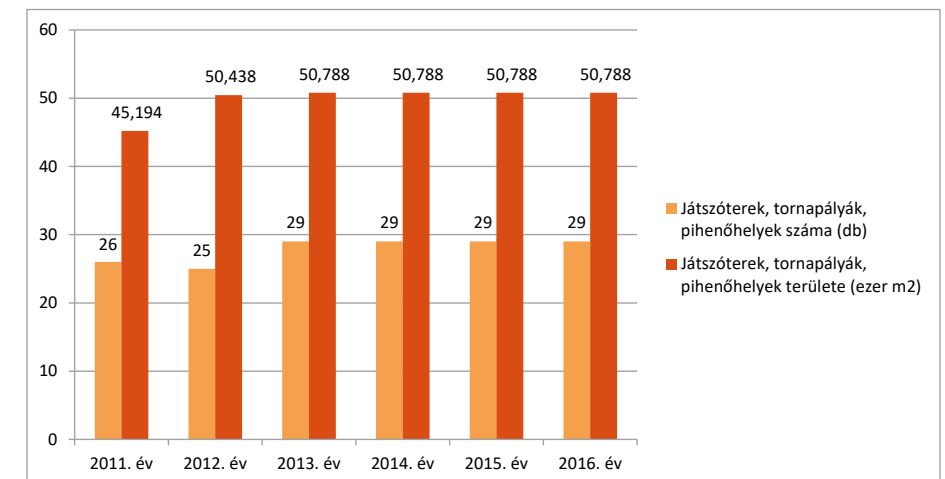
12.2 A TÉMATERÜLET ELHELYEZKEDÉSE A VÁROSÜZEMELTETÉSI GYAKORLATBAN

Mielőtt áttekintjük a városszépítéshez kapcsolódó tevékenységek helyét a városüzemeltetési gyakorlatban, vizsgáljuk meg, hogyan alakul a zöldfelületek, játszóterek és pihenő területek mérete, kiterjedése Mosonmagyaróváron 2011 és 2016 között. Ehhez a Központi Statisztikai Hivatal adatbázisát hívjuk segítségül.

9. ábra: Összes zöldfelület területe Mosonmagyaróváron (2011-2016, m²), Forrás: KSH T-STAR

Mosonmagyaróváron az összes zöldfelület mértéke 2011 és 2016 között jelentős mértékben csökkent. Míg ugyanis a vizsgált időszak elején e mutató értéke 649 039 négyzetméter volt, addig 2016-ra ez a szám 549 077 négyzetméterre esett vissza. A csökkenés összességében 15,29 százalék.

10. ábra: Játszóterek, tornapályák, pihenőhelyek száma (db), és területe Mosonmagyaróváron (2011-2016), Forrás: KSH T-STAR

A fenti ábra a játszótérek, pihenőhelyek és tornapályák számának, valamint területének alakulását rögzíti 2011 és 2016 között. Láthatjuk, hogy 2013-ra e rekreációs területek darabszáma 29-re nő, területük pedig a kezdeti 45,19 ezer négyzetméterről 50,79 ezer négyzetméterre nő.

A VÜF Kft. komplex tevékenységével a városüzemeltetési feladatok széles körét lefedi. Ezen belül kiemelt prioritásként jelenik meg a parkfenntartás, melyért a vállalaton belül önálló csoport felel.

12.3 VÁROSSZÉPÍTÉS MOSONMAGYARÓVÁRON

A zöldfelületek szerepe a minőségi lakókörnyezet kialakítása, valamint a vonzó városkép szempontjából egyre fontosabb. Különösen igaz ez Mosonmagyaróváron, ahol a turizmus fejlesztése, és így a látogatók városba csábítása kiemelt célkitűzésként került megfogalmazásra. Amint arra a „Virágzó város Mosonmagyaróvár” program szakmai anyaga is felhívja a figyelmet, a „város jelentős mennyiségű zöldfelülettel rendelkezik, melyek minőségi megújítását néhány évvel ezelőtt megkezdjük, s folyamatosan végezzük a 20-30 évvel ezelőtt kialakított parkok, kertek felújítását, egyedi megjelenést kapnak. Megújultak a történelmi belváros parkjai, zöldfelületei, a növény-szigetekkel, virágos teraszokkal tarkított sétálóutca...”¹⁴

A városban folyamatosan zajlanak a fejlesztések, az egyik első kiemelt mérföldkő a mosoni belváros megújítása volt. A 2010-ben induló Európai Unió társfinanszírozású program keretében, mintegy 500 millió forint támogatással valósult meg a fejlesztés. Ennek keretében felújították a mosoni piac meglévő pavilonjait, valamint a Tourinform-iroda melletti parkolók megszüntetésével három további pavilont építettek. A beruházás során megújult az Erzsébet tér teljes közműcserével, diszburkolat-építéssel, utcabútorozással. A tér Iskola utca felőli kiöblösödő végén a burkolatba rejtett szökőkút épült. A projekt részét képezte a Fehér Ló Közösségi Ház felújítása is. Az épületben lévő lakásokat közösségi térré alakították, a villamos hálózatot korszerűsítették, elvégezték a ház szigetelését, valamint a színpadi technika fejlesztését. Ennél kisebb volumenű, ugyanakkor látványos beavatkozás keretében közel 20 millió forintos beruházás során újult meg a zöldterület az Erkel úton, a Virágzó Város Mosonmagyaróvár program keretében. A projekt sikeréhez jelentős mértékben járult hozzá a helyi közösség aktív közreműködése. A kertészeti munkákat, a növények, virágok kiültetését ugyanis közösségi program keretében a Mosonmagyaróvári Kertbarátok Köre végezte, szakember irányításával. Ugyancsak a parkban helyezték el azt a „falat”, melyen a közösségi fűszerkert bazsalikomjai, kakukkfűvei zöldellhetnek.

A tudatos város- és közterület-fejlesztést mintázza az a tevékenység sorozat, amelynek révén a település számos részén történt komoly, a városképi minőséget befolyásoló beavatkozás. Ezek között ki kell emelni a közparkok rehabilitációját. A Városkapu tér 2013-ban, a Régi vámház tér 2014-ben újult meg, ezt követte a Múzeumkert (2015) rekonstrukciója, majd a már említett Fűszerkert kialakítása (2016). Az elmúlt 2 év során a Zsidanits park (2017), majd a Manniger játszótér (2018) kapott új külsőt és megújult funkciókat.

¹⁴ 2016. március 29-i sajtótájékoztatóra készült szakmai háttéranyag, 1. old.

A területek rehabilitációjának középpontjában zöldfelületek és virágos területek kialakítása állt, kiegészítő funkcionális fejlesztésekkel – pl. gyalogos közlekedés, közösségi tér, stb. – kombinálva.

12.3.1 Az új kihívás: Entente Florale Europe

A város zöldfelületeinek fejlesztésében kiugró lehetőséget teremtett az a döntés, amely szerint 2016-ban Mosonmagyaróvár képviselhetette Magyarországot az Entente Florale Europe nemzetközi környezetszépítő versenyen. A verseny egyszerre volt kihívás, lehetőség és jelentős feladat a település számára. A részvételre való jog elnyerésével kezdetét vette egy kiemelkedő energiát, szervezőkészséget és szaktudást követelő munka, amelynek komplexitása a helyi szakemberek számára is komoly megmérettetést jelentett. Maga a verseny – az Európai Virágos Városok és Falvak versenye (Entente Florale Europe) – egy nagy múltra visszatekintő verseny Európában, gyökerei Franciaországból erednek, ahol már 1959-ben megszervezték az első virágosítási versenyt. Nem sokkal később Anglia is hasonló versenyeket indított, majd 1975-től a két ország versengésével folytatódott a rendezvény története. Napjainkban 9 ország részvételével folyik a verseny, melyek között hazánk az első Közép-Európából csatlakozott ország. Ugyancsak ebből a térségből van jelen Csehország és Szlovénia, míg a verseny „nyugati” résztvevői között ott találjuk Ausztriát, Belgiumot, Hollandiát, Írországot, Németországot és Olaszországot). Az eredeti, kifejezetten virágosításra szorító célok és szempontok idővel jelentősen átalakultak, kibővültek. A hangsúly ma a fenntartható fejlődésen, a természetes táj megőrzésén van, amelyhez szorosan kapcsolódik a „racionális vízgazdálkodás, a korszerű hulladékfeldolgozás, az épített és természeti örökség megőrzése, gyarapítása, de legfőképp olyan kulturált, virágokkal, zöld növényekkel díszített tiszta környezet megteremtése, amely a települést az eljövendő generációk számára is széppé és élhetővé teszi.”¹⁵ Magyarország versenyhez csatlakozása óta az induló magyar települések igen szép eredményeket értek el: ezek között tíz arany (Balatonfüred, Siófok, Géderlak, Kaposvár, Lipót, Nagyatád, Eger, Gyula, Balatonyörök, Tihany), huszonhat ezüst, tíz bronz és tíz Európa-díj is található. A hazai verseny – amely 1994 óta létezik – népszerű a települések között, amit jól mutat az éves kb. 300 résztvevő. Nevezni bármely település részére lehetséges, a részvétel (azaz a nevezés) ingyenes, maga a felkészülés azonban jelentős saját erő igényel, hiszen a településeknek a maguk forrásaiból kell fedezniük a beruházásokat. A saját erő azonban nem pusztán pénzt jelenthet: fontos a lakosság összefogása és aktív részvétele, a civil szervezetek, helyi cégek támogatása is. A kihívás mértékét jól mutatja az a pontozási rendszer, amelyet a versenyen induló településeknek követniük kell a felkészülésük során, és amely majd a versenyen is a pontozás alapját jelenti. A nemzetközi zsűri által adott pontok ugyanis korántsem csak a látottak alapján állnak össze, ennél sokkal komplexebb maga a verseny és így a részvétel is. A következő szempontoknak kell megfelelni:

- Önkormányzat fenntarthatóság érdekében végzett tevékenysége, stratégiai gondolkodása, szakmai felkészültsége (10 pont)
- A szemponton belül vizsgálatra kerül a település részéről rendelkezésre álló különböző fejlesztési tervek, koncepciók megléte, minősége, összhangja, a helyi vonatkozó szabályozás minősége, stb.

¹⁵ <https://viragosmagyarorszag.hu/magyarorszag-nemzetkozi-reszvetele>

- Zöldfelületek minősége, fejlesztése, gondozottsága, virágosítása, zöldfelület gazdálkodás helyzete (50 pont)
- A legjelentősebb hangsúly a pontozás esetében természetesen a zöldfelületek minőségén van. A növényalkalmazás (fák, évelők, egynyári) vizsgálata mellett az utcabútorokat, burkolatokat, a fenntartás, gondozottság szintjét is értékeli a bírálók. Ugyancsak e szempontnál vizsgálják a környezetkímélő módszerek alkalmazását, a zöldfelületek és épített környezet harmóniáját.
- Környezetvédelem, fenntarthatóság, klímatudatosság (15 pont)
- A szempont értékelése esetében áttekintésre kerül a helyi hulladékgazdálkodás, szennyvíztisztítás, a környezeti elemek állapotának védelme (vizek, talaj, levegő), valamint az energiahatékonyság, megújuló energia használata.
- Turisztikai vonzerő, vendégváró környezet, látványosságok, információ, tájékoztatás (10 pont)
- A szempont esetében elérhető pontszám egyrészt nagymértékben függ a helyi adottságoktól, hiszen azok jelentősen befolyásolják egy település turisztikai vonzerejét. Mindamelllett a vendéglátás, rendezvények, fesztiválok is megjelennek alszempontként.
- Közösségi részvétel a környezetszépítésben, környezettudatos nevelés (15 pont) A pontszám is mutatja a szempont súlyát. A civil szervezetek, lakosság, helyi vállalkozások, vendéglátóhelyek részvétele mellett fontos szerep jut az óvodáknak, iskoláknak, a helyi szinten rendezett versenyeknek, a környezettudatos szemléletformálási akcióknak.

A versenyre való konkrét felkészülésről és az elért eredményekről a 8. fejezetben írunk bővebben.

Jelen fejezetben kiemelt figyelmet fordítottunk az aktuális műhelymunka, illetve tanulmány központi témakörének, a parkgondozás, és a virágos város tematikájának a bemutatására. Ennek keretében bemutattuk Mosonmagyaróvár alapvető adottságait a parkfenntartás, zöldfelületek és játszótérek kapcsán, illetve áttekintettük azokat a fontosabb korábbi és aktuális fejlesztéseket, melyek a témához kapcsolódva részben a helyi közösségek közreműködésével valósultak meg a városban

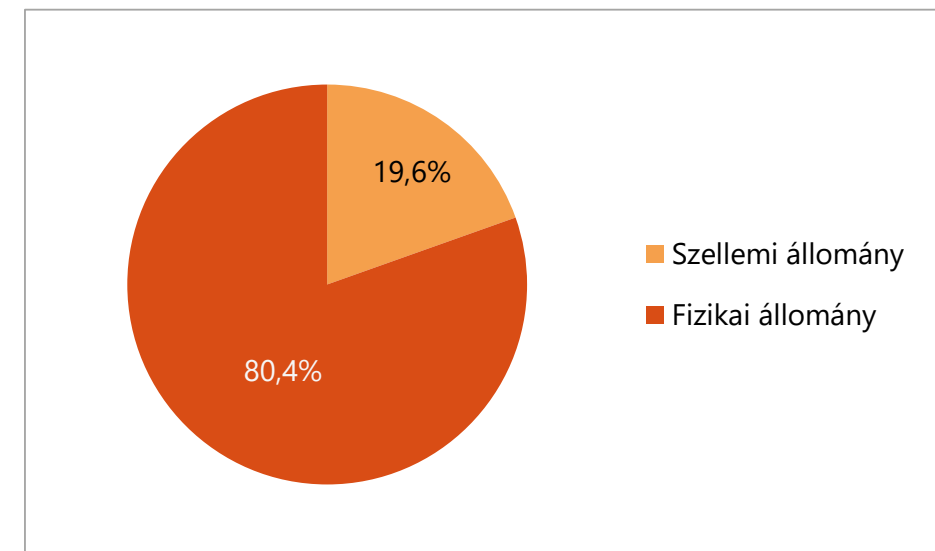
Láthattuk, hogy a város zöldfelületeinek fejlesztésében komoly lehetőséget teremtett a döntés, amely szerint 2016-ban Mosonmagyaróvár képviselhetette Magyarországot az Entente Florale Europe nemzetközi környezetszépítő versenyen. A „Virágos Magyarország Környezetszépítő Verseny”, illetve az „Európai Virágos Városok és Falvak” versenyhez kapcsolódva – az értékelési szempontok áttekintésével – részletesen bemutattuk azokat az erőfeszítéseket, amiket a város közönsége tett a sikeres szereplés érdekében.

13 ERŐFORRÁSOK ÉS GAZDÁLKODÁS

13.1 A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ HUMÁNERŐFORRÁS (SZAKEMBEREK, MUNKAERŐ)

A humánerőforrás rendelkezésre állásakor a VÜF Kft., mint a zöldfelület gondozásával megbízott önkormányzati cég állománya mellett megvizsgáljuk azokat a személyi feltételeket, amelyek szükségesek voltak ahhoz, hogy a település kiemelkedő eredményt tudjon elérni a virágos versenyen.

A Városüzemeltető Kft. humánerőforrását a cég 2016. évi Beszámolója¹⁶ alapján 92 fő alkotja. A 92 főből 74 fő a fizikai, míg 18 fő a szellemi állományhoz sorolható.

11. ábra: A rendelkezésre álló szellemi- és fizikai állomány megoszlása
Forrás: Saját szerkesztés VÜF Kft. Beszámoló 2016 alapján

¹⁶ Városüzemeltető és Fenntartó Kft. 2016. évi Beszámoló, Kiegészítő melléklet, 10. oldal

A zöldfelületek gondozásához kapcsolódó fenntartási, felújítási, fejlesztési munkákat a cég szakképzett munkatársa irányítja. A feladatok ellátásában kb. 18 ember vesz részt, ők végzik a gyepfelületek kezelését (nyírás, tápanyag utánpótlás), virágágyak kiültetését, kezelését (egynyári ágyak, cserjeágyak), a sövények, fák, fasorok gondozását. Kiterjedt feladataik között van még a parkfelújításban való részvétel, valamint a növényvédelem és gyomirtás a városi köztereken, továbbá a sportpályák karbantartása.

A cég alapvető feladatainál fogva kiemelkedő szerepet töltött be a virágos városok versenyre való felkészülésben.

Bár a szaktudás és a gyakorlat a Városüzemeltető Kft. berkein belül adott volt, az is egyértelmű volt az induláskor, hogy a virágos város versenyre történő felkészülés a meglévőnél jelentősebb személyi ráfordítást és megosztott felelősséget igényel. Amellett, hogy a Kft. munkatársai a növénytelepítésben és a felújítási munkálatokban is nagy hatékonysággal vettek részt, a megvalósult fejlesztések nagyon komoly külső erő bevonását is igényelték.

A felkészülés sikerének egyik alapköve az volt, hogy megfelelő Vezető kerüljön a komplex projekt élére. A város polgármestere vállalta ezt a feladatot, amely a szervezés és koordináció mellett a médiakampány, kommunikáció terén is jelentős feladatot rótt reá. Munkáját támogatta, hogy Dr. Nemes-Nagy Tibor, a Magyar Közút vezérigazgatója, valamint Prof. Dr. Schmidt Rezső, a Széchenyi István Egyetem dékánja elvállalta a védnöki feladatot, ami jelentősen növelte a projekt súlyát és presztizsét.

A feladatok gyakorlati lebonyolítása csak a megfelelően kiválasztott és együttműködésre kész vezető szakemberek irányítása mellett működhetett. A legfontosabb szakterületek, melyek képviselője elengedhetetlen volt egy-egy kiváló szakember részéről a projekt team-ben:

Városüzemeltetés, közterületek, játszótérek gondozása: Nagy Attila, a VÜF Kft. parkfenntartási csoportvezetője

Környezetvédelem, zöldfelületek felügyelete: Németh Andrea, önkormányzati referens

Park- és kertépítés, parkok gondozása: Lobitz Ákos, ügyvezető igazgató, Dzsungelország Kft.

Marketing, kommunikáció, rendezvényszervezés: Vizsy-Gombosi Lilla, polgármesteri titkárság PR-marketing vezető

Örökségvédelem, közösségi terek, várostörténet: Kitley Tibor, városi főépítész

A fenti feladatokat a Városüzemeltető Kft. és a települési önkormányzat munkatársai látták el, akik mellett kiemelt feladat jutott a városi főépítésznek. A park és kertépítés területén a Dzsungelország Kft. szakemberei is kiemelkedő szerepet játszottak. A kertészeti centrum részvételéről a 6.3 fejezetben részletesebben is szólni fogunk.

13.2 GÉPEK, ESZKÖZÖK

A VÜF Kft. honlapján található információk szerint a társaság a zöldfelületek, virágos területek fenntartásához az alábbi gépparkkal rendelkezik¹⁷:

- 4 db fűnyíró kistraktor,
- 6 db kis kézi fűnyíró,
- gépi szegélynyírók,
- kéziszerszámok, valamint
- 1 kisteherautó, amellyel a keletkező hulladékot szállítják el, illetve egyéb célra is használható

A Virágos Magyarország Környezetszépítő Versenyre való felkészülés során a Kft. gépparkkapacitásait egyértelműen kihasználta a település. A munkában ugyancsak használni kellett a Dzsungelország Kft. gép- és eszközállományát. A cég számára az önkormányzattal kötött szerződés írja elő, milyen eszközökkel és berendezésekkel kell rendelkeznie a feladatok ellátásához. A 2018 márciusában aláírt szerződés az alábbiakat rögzíti¹⁸:

- 1 db fűnyíró traktor,
- 1 db motoros fűnyíró,
- 1 db motoros gyepszegélyvágó,
- 1 db tartálykocsi,
- 1 db műtrágyaszóró,
- 1 db ágapritó-daráló gép,
- 1 db motoros permetező,
- 1 db kézi permetező,
- 2 db 3,5 tonna alatti szállítójármű.

A szerződés pontosan meghatározza a vállalt feladatokat, hellyel, mennyiségekkel együtt. Erről a következő alfejezetben írunk.

13.3 EGYÜTTMŰKÖDÉSEK ÉS KISZERVEZETT FELADATOK

Amint arra korábban is utaltunk, a zöldfelületek mindennapi gondozása, fenntartása, valamint a települési önkormányzat által szervezett és irányított felkészülési munka a virágos verseny esetében komoly segítséget igényelt a területen szakértelemmel rendelkező cégektől.

¹⁷ <https://vuf.hu/v%C3%BCf/bemutkozunk/31-z%C3%B6ldter%C3%BCletek-gondoz%C3%A1sa>

¹⁸ Mosonmagyaróvár Önkormányzata és a Dzsungelország Kft. között Mosonmagyaróvári kiemelt zöld területek gondozási, parkfenntartási munkái tárgyban létrejött vállalkozási szerződés (2018. 7. old.)

A Városüzemeltető és Fenntartó Kft. önkormányzati tulajdonban lévő cégeként pontosan meghatározott feladatkört lát el, amelynek csak egyik, de fontos eleme a zöldterületek gondozása. A felkészülés során is részt vettek a gyepfelületek kezelésében, virágültetésben, parkfelújításban, a köztérek gondozásában. A Városüzemeltető Kft.-vel, mint önkormányzati tulajdonú Kft.-vel a települési önkormányzat minden évben vállalkozási szerződést köt, amelyben definiálásra kerülnek a feladatok és a pénzügyi ellenszolgáltatás is.

A VÜF Kft. mellett elvülhetetlen érdemeket szerzett a település megszépítésében és a közterületek ápolásában is a Dzsungelország Kft., amely a térség egyik legnagyobb kertészeti centruma. A Dzsungelország nem egyszerű szaküzlet: amellett, hogy virágáruházzal, faiskolával és gazdaáruházzal is rendelkezik, a szolgáltatási palettáján kiemelt szerepet szán a kerttervezésnek, kivitelezésnek, a kertgondozásnak és fenntartásnak is. Amint honlapjukon olvasható: az „elmúlt évek során számtalan közterület, tér és magánkert parkosítását végeztük el. 2015-ben a „Virágos Magyarországért” Környezetépítő Versenyben az 50.000 fő alatti kategóriában városunk I. helyezést ért el, majd 2016-ban az „Entente Florale” (Európai Virágos Városok és Falvak) az „Európa legszebb főtere” címet a mosonmagyaróvári Városkapu térnek ítélte meg. A díjazott terek és közterületek mindegyike tervezéstől a kivitelezésig a mi munkánk. Heti rendszerességgel végezzük a fenntartási munkákat, így az általunk készített zöldfelületek az év minden szakában teljes pompájukban ragyognak.”¹⁹ Az idézett szövegrészből kitűnik, hogy a Dzsungelország Kft. nem csak a versenyre való felkészülés során foglalkozott a zöldterületek kialakításával és gondozásával, hanem e tevékenységét rendszeresen végzi. Így például – amint arra a 6.4-es alfejezetben is utalunk – a cég és az Önkormányzat között létrejött, korábban már hivatkozott 2018-as szerződés 1. számú melléklete pontosan rögzíti, hogy mely közterületeken milyen feladatokat lát el a Kft.

A teljes év során ellátandó zöldfelület kialakítása, gondozási, fenntartási munkák mellett a 2016. évi versenyre történő felkészülés során is a fenti két cég végezte el munkák legjelentősebb részét. Ugyanakkor, kisebb mértékben, de szerepet vállaltak a feladatokban más önkormányzati cégek is. Meg kell említenünk az Intézményműködtető és Gazdálkodási Szervezetet, az AQUA Szolgáltató Kft.-t és a Szociális Foglalkoztató Kft.-t is.

A civil szervezetek és cégek részvétele a „Fogadj örökbe egy közterületet!” mozgalomban is megnyilvánult. Ennek során lehetőség nyílt – önkéntes felajánlás alapján – egy-egy közterület megszépítésére. A felhívásra lakossági egyesületek, kertbarát körök és egyéb, elhivatott szervezetek és cégek jelentkeztek, melynek eredményeként a város számos pontján valósult meg a közterületek rendbe tétele, növényállomány ápolása, pótlása, gyommentesítés.

A cégek mellett – a verseny jellege miatt is – kiemelt szerepet kapott a helyi lakosság. Ennek egyik formája a városrészi civil szervezetek munkájában nyilvánult meg. E szervezetek ott voltak a faültetések, fűszerkert építés és az iskolai kertépítés során is, bevonták a környezetük szépítéséért aktív feladatot is vállaló lakosságot, kampányt folytattak, támogatták a munkálatokat. A helyi emberek azonban nem csak a civileken keresztül voltak aktívak: a város szépítésében igen fontos elemként jelentek meg a lakossági virágosítási akciók. Magánházak előkertjei, lakótelepek, társasházak előterei, parkjai zöldültek ki és virágosodtak munkájuk révén. A lakossági virágosítás a versenyhez kap-

csolódó kampány és kommunikációs tevékenység sorozat középpontjában állt. A résztvevő lakosok közösségi oldalakon is megosztották tevékenységüket, melyet a város vezetője személyesen köszönt meg a közösségi felületen.

Jól illeszkedik a tevékenység sorozatba az a helyi virágosítási verseny, melyet az Egyesület a Városközpontért elnevezésű civilek szerveznek a panelos városközponti övezetben. A verseny során a résztvevők a Városüzemeltető Kft.-től kapnak virágokat térítésmentesen, az átvett növényekkel a környezetükben lévő közterületet gondozzák, szépítik.

A városi összefogás és a lakossági együttműködés oldaláról a program egyik kiemelkedő pontja a gyermekek bevonásával történő növény ültetés. Az „Apró kezek csoda kertek” rendezvény óvodások és kisiskolások számára hirdetett verseny, melynek során a gyermek közösségek – nevelői és szülői támogatással – kisméretű, de annál látványosabb kerteket kreálnak. A kis kertek kialakítására kiírt verseny 2016-ban – a nemzetközi részvétel évében – már hatodszor került megrendezésre. Az alkotások, melyek a Magyar utcát díszítik minden évben, a nemzetközi zsűri által is láthatóak voltak, hiszen a város üzletekkel tarkított sétálóutcája egyike volt az általuk is végigjárt útvonalnak.

13.4 KÖLTSÉGEK ÉS GAZDÁLKODÁS

A költségeket vizsgálva egyrészt áttekintjük, hogy a mintegy 33 ezer fős lakosú Mosonmagyaróvár városüzemeltető cége az egyes feladatokra mekkora költségvetéssel rendelkezik. Ezt követően azt is megnézzük, hogy a zöldfelületek, közterületek kialakításában és a fenntartásában is jelentős szerepet vállaló Dzsungelország Kft. mekkora kerettel gazdálkodik a város megszépítése érdekében.

Az alábbi táblázat Mosonmagyaróvár Város Önkormányzata, valamint a Városüzemeltető és Fenntartó Kft. között létrejött, 2017 évre vonatkozó vállalkozási szerződés melléklete. A táblázat adataiból látható, hogy a szerződésben rögzített feladatok ellátására az adott évben mintegy 304 millió forint állt a Kft. rendelkezésére. Az összeg közel 16%-a lett előirányozva parkfenntartási célokra, valamint fakivágási és botolási feladatokra. Az alábbi táblázat ezer forintban tartalmazza a finanszírozási összegeket.

Tevékenység	Január	Február	Március	Április	Május	Június	Július	Augusztus	Szeptember	Október	November	December	Összesen:
Utak üzemeltetése, fenntartása	5536	6660	7450	8000	8000	8000	8000	8000	8000	8000	8000	6600	90246
Város-gazdálkodás	407	258	790	320	480	130	150	790	2330	810	420	630	7515
Felszíni vizek kezelése	0	0	205	645	800	560	590	610	950	620	0	0	4980
Közterület tisztítás	1283	1202	7050	5000	4300	4300	5000	4300	5000	1300	750	750	40235
Parkfenntartás	944	1301	1450	2500	7300	5300	5600	5400	5435	3850	2200	1050	42330
Játszóterek	0	0	0	5300	500	510	510	510	500	310	210	0	8350
Strandok	0	0	0	0	445	1755	1570	1570	1735	0	0	0	7075
Temető-fenntartás	865	655	1290	2300	1080	1065	995	995	2170	1290	1190	655	14550

¹⁹ <http://www.dzsungelorszag.hu/hun/szolgáltatások.html>

Közvilágítás, üzemeltetése, fenntartása	6340	6560	5930	5305	4675	4505	4590	4925	5435	5545	5640	5725	65175
Siktalanítás	3295	2050	660	0	0	0	0	0	0	0	660	3295	9960
Gyepmesteri szolgáltatás	293	380	380	335	335	335	335	335	380	380	295	295	4078
Mezőőri feladatok	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	60
Fakivágás,	726	725	460	440	335	335	335	335	445	460	725	725	6046
Kiemelt rendezvények	0	0	0	0	0	2000	0	0	2000	0	0	0	4000
Mindösszesen:	19694	19796	25670	30150	28255	28800	27680	27775	34385	22570	20095	19730	304600

2. táblázat: A VÜF Kft. 2017. évi finanszírozási ütemterve (a költségek eFt-ban értendő) Forrás: Vállalkozási szerződés 1. sz. melléklete

A Kft. működési kerete az ezt megelőző években némileg eltért a fentebb bemutatottól. Így 2016-ban 324 millió forint volt, a többlet az utak üzemeltetése, fenntartása soron jelent meg. Ebben az évben parkfenntartásra a teljes szerződéses összeg 12,39%-át, míg fakivágásra és botolásra 1,55%-át allokálták. A két tétel együttesen a teljes forráskeret 13,94%-át tette ki ebben az évben. 2017-ben a feladatokhoz rendelt költségkeret megegyezett a 2018-assal. Mindez azt mutatja, hogy a cég az évről évre visszatérő, sztenderd feladatokat látja el alapvetően a szakterületen.

A Dzsungelország Kft. 2018-as szerződésének 1. számú melléklete ugyancsak rögzíti a feladatokat és a kapcsolódó költségeket. A vállalkozási szerződés műszaki leírása alapján a feladat az alábbi mosonmagyaróvári kiemelt zöldfelületek gondozási, parkfenntartási munkáira terjed ki:

- Városkapu tér két zöldterülete
- Bolyai iskola Gulyás L. utcai épület előtti kiskert
- Körforgalom, Királyhidai út
- Hansági Múzeum és Cselley-ház
- Fő utcai ágyások és növényedények
- Magyar utcai növényedények
- Fecske utca

A mellékletben pontosan leírt feladatok ellátását a cég, 2 évre vonatkozóan, nettó 55.957.008.- forintért vállalta el.

Mindez alapján azt is láthatjuk, hogy a település éves átlagban mintegy 76 millió forintot fordít a zöldfelületek, parkok, virágos felületek ápolására, gondozására, fenntartására. A Mosonmagyaróvárral összevethető méretű (terület: 83,78 km²) Gödöllő (terület: 61,92 km²) önkormányzata a VÜSZI Gödöllői Városüzemeltető és Szolgáltató NKft-vel 2018-ban városüzemeltetési feladatokra nettó 359 500 000 forint értékű közhasznú szerződést kötött. Ebből az összegből a szerződés részét képező feladatleírás alapján²⁰ gyepfenntartásra 38 000 000 forint, virágültetésre 13 000 000 forint,

²⁰ Gödöllő város Önkormányzata és a VÜSZI Kft. között létrejött Közhasznú szerződés a helyi közút-, hid- és csapadékvíz elvezető rendszer és az ezekhez kapcsolódó közterületek üzemeltetési, fenntartási munkáinak, továbbá a parkfenntartási tevékenység folyamatos ellátására. (2018, 11. old.)

növény (fa és cserje) ültetésre 5 800 000 forint, növényápolásra és köztéri faállomány fenntartására mintegy 53 300 000 forint fordítható. Ez összességében mintegy 110 millió forint, konkrét feladathoz rendelt forrást jelent.

Összességében látható volt, hogy Mosonmagyaróvár folyamatosan jelentős humán-, technikai-, és pénzügyi forrásokat mozgósít a parkok, virágos területek karbantartására, ápolására. Részletesen bemutatásra került, hogy az önkormányzat tulajdonában álló cég milyen eszköz-, illetve humán kapacitásokkal dolgozik, illetve láthattuk, hogy – amennyiben indokolt – egyes részfeladatok ellátására külső alvállalkozó bevonása is megtörténik.

Kitekintésként összevetettük, hogy milyen pénzeszközöket von be Mosonmagyaróvár, illetve Gödöllő a virágos felületek ápolására, gondozására, fenntartására. Láthattuk, hogy a rendelkezésre álló keretösszeg – bár nagyságát tekintve elmarad attól – összevethető más, hasonló méretű települések erre a célra fordított forráskeretével.

14 FELADATOK ÉS MUNKASZERVEZÉS

14.1 FELADATOK A VÁROSSZÉPÍTÉS–VIRÁGOS VÁROSOK KIALAKÍTÁSÁVAL KAPCSOLATBAN

A zöldfelületek fenntartási, karbantartási aspektusból két csoportra oszthatók. Intenzíven kezelt, belterületi, frekventált felületek, melyek területe 323.471 m². Ezek, az év folyamán rendszeresen, a terület jellegéből adódóan heti, két-háromheti, valamint havi, kéthavi fűnyírással fenntartott felületek a város belső területeit ölelik fel. E területek szakaszos megújítása is cél a komplex fejlesztés mellett, melynek eredményeként új burkolatok, fásított területek, cserje és egynyári ágyak jönnek létre.

Megemlítendő továbbá az ún. extenzíven kezelt, külterületi, önkormányzati tulajdonú, valamint belterületi utak menti területek, melyeket a VÜF Kft. nagy teljesítményű gépeivel tartanak karban. Fontos feladat e területeken a parlagfű elleni védekezés.

14.2 A FELADATOK LEBONYOLÍTÁSÁNAK GYAKORLATI MENETE, MUNKASZERVEZÉS

A Városüzemeltető Kft. az év során rendszeresen végzi a zöldfelületek karbantartását. Amint korábban már utaltunk rá, a Kft. az önkormányzattal kötött éves vállalkozási szerződés keretében végzi a parkfenntartási és kertészeti tevékenységet.

2016-ban, a verseny évében némileg több, 38 000 egynyári palánta megrendelésére került sor, melyek kiültetése május folyamán történt meg. Minden évben kiemelkedő feladatként jelentkezik a fűnyírás, áprilistól szeptemberig, mintegy 1,5 millió négyzetméteren, valamint az öntözés, melynek során 72 000 db muskátli, valamint 138 000 m² virágágyás vízzel való ellátása történik meg. A parkápolási munkák közül kiemelten fontos a gyomlálás és a kapálás, mely tevékenységek alapvetően a sövényekre (mintegy 17 000 négyzetméter) és a cserjékre (közel 33 000 négyzetméter) koncentrálnak.

A Dzsungelország Kft. a kiemelt zöldfelületek gondozási, parkfenntartási munkáinak meghatározása során az egyes – korábban felsorolt – parkok és zöldterületek gondozása került részletezésre. Itt is szerepel a fűnyírás, gyepszellőztetés, műtrágyázás, virágültetés és ápolás, öntözés, utak gyomtalanítása, cserjék, fák metszése, sérült gyepfelület visszaállítása, növénypótlás, stb.

A virágos verseny magyarországi és nemzetközi felkészüléséhez kapcsolódó feladatok

Maga a versenyre való felkészülés igen komplex tevékenység, valójában több éves, egymásra épülő fejlesztési tevékenységek sorozata. Ennek megfelelően igyekszünk röviden összefoglalni, milyen feladatok elvégzése szükséges egy eredményes szerepléshez a versenyen. A Virágos Magyarország Környezetépítő Verseny, illetve Európai Virágos Városok és Falvak verseny igen összetett megmérettetés egy település számára. Amint azt korábbi fejezetekben is bemutattuk, a zöldfelületek és a virágosítás mellett számos egyéb tényező is vizsgálatra került egy város, vagy falu szereplésének

megítélésekor. Ezek egyike a fenntarthatóság és a stratégiai gondolkodás, szakmai felkészültség biztosítása a komplex közép- és hosszútávú tervezés és fejlesztés érdekében. Fontos volt azon koncepciók és stratégiák elkészítése és összehangolása, melyek ezt a célt szolgálhatják.

Fontos feladatként jelentkezik a „Környezetvédelem, fenntarthatóság, klímaturatosság” témakörön belül az energiahatékonyság. Mosonmagyaróváron igen komoly lépéseket tettek annak érdekében, hogy az energetikailag kedvezőtlen tulajdonságokkal rendelkező épületek adottságai javuljanak. 2009-től több védett épület is meg tudott újulni az Önkormányzat segítségével. Ilyen például az ún. Futura, a közel 300 éves, volt magtár épület, mely Európai Unió támogatással nyerte el új formáját. A Városkapu tér 9. szám alatt álló – ugyancsak műemléki védelem alatt álló – L alaprajzú épület az 1860-as években épült romantikus homlokzattal. Az ingatlanban szolgáltató funkciójú helyiségek kerültek kialakításra az elmúlt években. A fentiekén túl az önkormányzat külön hangsúlyt fektet a magán kézzel lévő műemlékvédelem alatt álló ingatlanok felújítási, korszerűsítési munkálataira. A mindenkori éves költségvetés terhére elkülönít bizonyos keretösszeget, melyre a magánszféra, illetve közösségek pályázat útján juthatnak hozzá. Az erre a célra fordított támogatás összege az elmúlt években egyre nagyobb összeget fedett le.

Ugyancsak kiemelt feladat az iparosított technológiával épített lakóépületek (többnyire panel épületek) energia-megtakarítást és széndioxid-kibocsátást csökkentő felújítási, korszerűsítési munkáinak elősegítése. Ez a feladat állami és önkormányzati támogatás együttes bevonásával tudott megvalósulni, a lakosság párhuzamos anyagi részvételével.

A környezet védelméhez kapcsolhatóak azok a feladatok is, melyek az alternatív energiák előállításának és felhasználásának a terén fogalmazódtak meg. A városnak és környékének mind a szél-erőművek telepítéséhez, mind a geotermikus energia hasznosításához kedvező adottságai voltak és vannak. A témakörön belül számos egyéb fontos feladat megvalósítására is hangsúlyt kellett fektetni. Modernizálni kellett a hulladékgazdálkodást, a szennyvíztisztítást, komoly figyelmet kellett fordítani a Mosoni-Duna és Lajta folyók térségi vízgazdálkodási rehabilitációjára. A közlekedést érintő fejlesztések szerepe a városi életminőség javítása mellett szintén a környezetvédelemhez és a levegő minőségének javításához kapcsolódott szorosan.

Mosonmagyaróvár egyik kiemelt célja a turisztikai szerepkör erősítése. Az elmúlt időszakban nagyon komoly erőfeszítések születtek annak érdekében, hogy a település adottságai megfelelő módon kihasználtsá váljanak. A Szigetköz és a hármashatár közelsége, a folyók és a termálvíz jelenléte olyan erősségek, melyre építve tényleges potenciált használhatott ki a város.

Fontos kiegészítő feladat volt a közösségi részvétel megvalósítása a környezetszépítésben, és a környezettudatos nevelés megvalósítása is. Természetesen a feladatok középpontjában a zöldfelületek minőségének fejlesztése állt. Növelni kellett a gondozottság szintjét, a város virágosításának volumenét is. Itt ismét elmondhatjuk, hogy csak a több éves, egymásra épülő fejlesztések révén lehetett megfelelő eredményben bízni. A közterületek folyamatos gondozása a Városüzemeltető Kft. révén megvalósult, de a végül elért eredmény csak a különböző szereplők tervezett és szervezett összefogása révén tudott megvalósulni. Minderről a következő fejezetben részletesen is írunk.

A fejezetben bemutatjuk, hogy milyen munkafolyamatok zajlanak a városszépítés–virágos város kialakításával kapcsolatban Mosonmagyaróváron. Ennek keretében részletesen áttekintettük a városban zajló – az intenzíven- és az extenzíven kezelt területeket egyaránt érintő – parkfenntartási és kertészeti tevékenységeket, bemutattuk a tématerület fontosabb szereplőit. Rögzítésre került továbbá a stratégiai tervezés, mint a felkészülés fontos keretrendszerének jelentősége.

Segítendő a projektpartner települések esetleges felkészülési munkáját, részletesen rögzítettük a Virágos Városok versenyre való felkészülés fontosabb mozzanatait, különös tekintettel a komplex energetikai-, és vízgazdálkodási fejlesztésekre, továbbá a helyi közösségek bevonására.

15 ELÉRT EREDMÉNYEK

Amint tanulmányunk során hangsúlyoztuk, a témakör, amellyel foglalkozunk, bár címe alapján egyszerűnek tűnik, igen összetett, részben azért, mert a településkép rendezettsége nem pusztán a zöldfelületek állapotában mutatkozik meg, de azért is mert maga a „virágos verseny” elbírálása is rendkívül komplex. Megfelelni e feltételeknek és kihívásoknak több éves felkészülést és hosszútávú fejlesztési felfogást igényel.

Mosonmagyaróvár a 2016-os nemzetközi megmérettetés évében már 13 éve vett részt a versenyben, melyből 9 alkalommal kapott elismerést, 2015-ben pedig sikerült a legjobbnak járó fődíjat elnyerni, így a várost érte az a megtiszteltetés, hogy Magyarországot képviselhette a 2016 évi nemzetközi versenyben. Az alábbi felsorolás²¹ azt az utat szemlélteti, amelyet bejárt a település több mint egy évtizeden keresztül a siker érdekében:

- 2004-ben különdíjban ismerték el a lakosság részvételét az utcai előkertek virágosítása, gondozása területén (kiemelve a Városközpont, panellakások környezetét),
- 2006-ban az '56-os emlékhely méltó kialakításáért kapott a város „Arany diplomát”, és tárgyjutalmat az '56-os forradalom évfordulójára a legszebb és legrendezettebb emlékhely környezetéért,
- 2007-ben az Országgyűlés Környezetvédelmi Bizottságának védnöki elismerését(oklevél) és tárgyjutalmat kapott a település; a zsűri a közterületek színvonalas gondozását és a vár és a városközpont virágosítását értékelte kiemelkedőnek, díjazásra méltónak,
- 2009-ben szponzori díjat kapott a város, mely 30 db előnevelt sorfa biztosítását a Silvanus díszfaiskolától,
- 2010-ben a Győr-Moson-Sopron megyei Önkormányzat ismerte el a város munkáját,
- 2011-ben az önkormányzat munkáját, a zöldfelületek és közterületek szakszerű fejlesztését, fenntartását, a városkép esztétikus megjelenését, a lakók aktív részvételét ismerte el és jutalmazta a zsűri a Magyar Önkormányzati Főkertész Szövetség kiemelt szakmai díjával;
- 2012-ben „Arany Rózsa díj”-at kapott a város, a régió első számára kiosztott díj,
- 2014-ben a Belügyminisztérium díját érdemelte ki a város a versenyben elért kiváló eredményéért;
- 2015: fődíj – Mosonmagyaróvár elnyerte a jogot, hogy az 50.000 fő alatti város kategória első helyezettjeként, 2016-ban képviselje Magyarországot az Entente Florale Europe környezetszépítő versenyen.

Láthatjuk, hogy a nemzetközi versenyhez vezető út igen hosszú volt. Ez alatt az idő alatt számos fontos területen tett lényeges előrelépést a város annak érdekében, hogy megfelelhessen azoknak a szempontoknak, melyek a bírálás során értékelésre kerülnek (szempontokat az 5.3 fejezetben ismertettük).

²¹ A felsorolás a 2016. március 29-i sajtótájékoztatóra készült szakmai háttéranyag alapján készült, 4. old.

A tudatos településfejlesztés eredményeként ma a város komplex közép- és hosszútávú tervekkel rendelkezik. A közelmúltban elkészült az Integrált Településfejlesztési Stratégia, mely az elérhető város, fenntartható városfejlesztés vezérfonalára fűzi fel a legfontosabb feladatokat. A település rendelkezik környezetvédelmi programmal, hulladékgazdálkodási tervvel, közlekedési koncepcióval, idegenforgalmi koncepcióval, melyek mellett folyamatos a helyi rendeletek és szabályozások összehangolása a megfogalmazott célkitűzésekkel.

Jelentős eredmények születtek a környezetvédelem, fenntarthatóság és klímatudatosság terén. A több körben is elindított felújítások révén számos épület megújult, energetikailag modernizálódott.

A 2009. évi 14 db panel épület rekonstrukciója jelentősen hozzájárult a települési szintű CO2 emisszió csökkenéséhez, amely mellett a legtöbb városi intézményben megvalósult, illetve már tervezett az energia-megtakarítást eredményező korszerűsítés elvégzése, többek között nyílászárók cseréjével, homlokzati elemek hőszigetelésével, a fűtés korszerűsítésével, esetenként megújuló energia alkalmazásával.

Megvalósult a többlépcsős hulladékgazdálkodási projekt eredményeként a rekultiváció, szelektív gyűjtés bevezetése, válogatómű üzembe helyezése és ezzel együtt az újrahasznosítás. A feladathoz új gépek és eszközök állnak rendelkezésre.

A szennyvíztisztító intenzifikálása projekt eredményeként jelentősen nőtt a tisztítás határfoka, foglalkoznak biogáz előállításával és megindult a használt étolaj gyűjtése a lakosságtól.

A vízgazdálkodási rehabilitáció szintén folyamatos fejlesztési munka eredményeként tud előre haladni: a Lajta vonatkozásában megvalósult a mederkotrás, partkiegyenlítés, mellékág rehabilitációk, zsilip és hidépítés is.

A gépjárműforgalom csökkentése is megvalósult részben a belváros, illetve az egész település vonatkozásában: az elkerülő utak kiépülése ma már hozzájárul a levegőminőség javulásához. Az M86 várost érintő szakaszának kiépülése azonban még várat magára.

A turizmus fejlesztése és a vonzó városi környezet csak együttesen értelmezhetőek Mosonmagyaróvár esetében. A város ma rendelkezik modern termálfürdővel, széles szolgáltatási kínálattal felszerelt szállodával, jó minőségű, a nemzetközi útvonalhoz is kapcsolódó kerékpárutakkal, a vízi turizmus változatos formáit biztosító feltételekkel.

Mindezek mellett a város közterületei is egyre barátságosabb fogadtatásban részesítik az idelátogató vendégeket.

Egyre erősödik az egészségturizmus és sokan látogatják a város egyik legújabb fejlesztését, a családok számára is kiváló, magas szintű kikapcsolódást kínáló FUTURA élményközpontot. A 2012. augusztus 17-én megnyílt attrakció egy közel 300 éves volt magtár épületben jött létre. Az interaktív természettudományi élményközpontban a látogatók közelebről megismerkedhetnek a természet-tudományokkal a 4 alapvető természeti elem segítségével.

Az elmúlt időszak egyik legfontosabb és talán legértékesebb eredménye a közösségi összefogás megvalósulása. A konkrét versenyre való felkészülés nem valósulhatott volna meg a civil szervezetek hathatós tevékenysége, a lakosság önzetlen feladatvállalása és a helyi vállalkozások, vendéglátóhelyek együttműködése nélkül. A lakosok saját lakókörnyezetük megszerzésében vettek részt, a civil szervezetek többnyire egy-egy közterületet vállaltak fel gondozás, fejlesztés szempontjából.

A szemétygyűjtés, gyomirtás mellett fa- és virágültetés is zajlott. Mindezek mellett nem szabad megfeledkezni a gyermekek részvételéről: az óvodásokat és kisiskolásokat verseny keretében vonja be a település a város szépítésébe: az „Apró kezek-csodakertek” című gyermek kertépítő verseny munkái a sétálóutca területén jelennek meg. A városban működik zöld óvoda, ökoiskola is.

Az alábbi helyi versenyek és környezettudatos szemléletformálási akciók is hozzájárulnak a település értékeinek növekedéséhez:

- Gurul a város/Európai Mobilitási Hét
- Te Szedd! hulladékgyűjtési akció
- „Legszebb konyhakertek” országos verseny
- „Apró kezek-csodakertek” c. gyermek kertépítő verseny

Természetesen a – témánk szempontjából – legfontosabb eredmény a település „virágosítása” terén valósult meg. Ez sem egyszerű virágosítás: parkok, egyéb közterületek tervek szerint megvalósult rendezéséről van szó ugyanis, amely számos egyéb elemet magában foglal a virágok mellett. A városban bevezetett növényalkalmazások igen látványos közterületeket eredményeztek. Fák ültetése, évelők és egynyári növények kihelyezése egyaránt zajlott városszerte.

A szép városi környezet érdekében a leglátványosabb előrelépést mégis a növényültetés jelenti. Mosonmagyaróváron évente kb. 50.000 db egynyári virág, valamint 8000 árvácska és tulipán kerül kiültetésre. A cserjék, örökzöldek száma mintegy 1000 db/év. Komoly változást jelentett az elérhető környezet kialakításában a lombos fák ültetése, amely 200-300 db/év között volt. A népességet tekintve hasonló (33 fő) méretű Vácon 2018-ban 15 ezer egynyári és évelő virágot ültettek ki a közterületekre, ezek mellett 13 ezer árvácska és 12 ezer tulipán került a földbe. Ez összesen mintegy 40.000 db növény, ami jelentősen elmarad a mosonmagyaróvári mennyiségtől.

Az alábbi kiegészítő adatok is alátámasztják a befektetett munka komolyságát, mely az eredmények eléréséhez vezetett²²:

Zöldterület nagysága:	108,33 ha
Öntözőrendszerrel ellátott terület nagysága:	1900,00 m ²
Intenzíven fenntartott terület nagysága:	32,30 ha
Belterjesen fenntartott terület nagysága:	44,00 ha
Külterjesen fenntartott terület nagysága:	32,00 ha
Egynyáriak:	1400,00 m ²
Cserjék, évelők:	32 790,00 m ²
Fák:	49 415 db
Öntözött gyepek:	1900 m ²
Extenzív gyepek:	32,10 ha

²² A felsorolás a 2016. március 29-i sajtótájékoztatóra készült szakmai háttéranyag alapján készült, 4. old.

A növények kiültetése, a területek rendezése és fenntartása többnyire a Dzsungelország Kft., illetve a Városüzemeltető Kft. munkájaként valósult meg, de – ahogyan ezt fentebb is hangsúlyoztuk – jelentős és elengedhetetlen volt a civil szervezetek és a lakosok – köztük a gyermekek – részvétele is.

Az eredmények ismertetésekor természetesen ki kell emelni a legfontosabbakat:

Jelen fejezet elsősorban a Entente Florale Europe nemzetközi környezetszépítő versenyre való felkészülés előzményeit, az addig vezető utat mutattuk be, a város által elért eredményeken keresztül. Külön kitértünk azon fejlesztések bemutatására, melyek a verseny szempontjából relevánsnak voltak tekinthetők. Mindezeket túl külön elemeztük e programok hatásait, kiemelve ezek turisztikai relevanciáját.

Külön részleteztük a versenyen való sikeres részvétel óta megtett lépéseket, az elért eredményeket a környezetvédelem, fenntarthatóság és klímatudatosság terén. A projektben közreműködő partner települések számára pedig külön bemutattuk azokat a helyi közösségi programokat, melyek a lakosság aktív részvételével valósultak meg.

16 A JÓ GYAKORLAT ADAPTÁLHATÓSÁGA

Az alábbi fejezetben a korábban áttekintett jó gyakorlat átvételének lehetőségét vizsgáljuk meg. Elsőként bemutatjuk további két település versenyét és szereplését röviden. Az egyik Dunakiliti, amely Mosonmagyaróvárral azonos évben tudott remek eredményt elérni, a másik pedig Gyula, amely ugyan az ország keleti oldalán fekszik, azonban szintén a határhoz közel és méretét tekintve is hasonló Mosonmagyaróvárhoz. Ugyanakkor az összevetés kapcsán fontos kiemelni, hogy bár turisztikai szempontból Gyula is jelentős potenciállal rendelkezik, az alföldi város gazdasági súlya szerényebb, mint Mosonmagyaróváré.

Ezt követően áttekintjük, hogy a lezajlott tevékenységek mely elemeit véljük más településeken is alkalmazhatónak, illetve áttekintjük azon előfeltételek körét, melyeket szükségesnek vélünk az adaptáláshoz. Ugyancsak meghatározásra kerülnek az adaptálhatóság korlátai, majd javaslatot teszünk a jó gyakorlat bevezetésének menetrendjére és az ehhez kapcsolódó együttműködési és kapcsolati rendszer felállítására.

16.1 JÓ GYAKORLATOK AZ ORSZÁGBAN

- Dunakiliti párhuzamos versenye

2016 őszének fontos híre volt a térség számára, hogy Mosonmagyaróvár mellett Dunakiliti is ezüstérmes lett az Európai Virágos Városok és Falvak nemzetközi versenyén. A várostól mindössze 12,5 km-re fekvő, kevesebb, mint 2.000 fős lakossággal rendelkező falu komoly előkészületeket tett a siker érdekében. A „humanitárius település” díjjal rendelkező település 2015-ben a falufejlesztés kiváló színvonalú megvalósításáért „Falumegújítási díj”-at is kapott.

A falu legfontosabb értéke a Szigetköz és a nevét viselő tájvédelmi körzet közelsége. A Zátonyi-Duna ág közvetlen kapcsolatot jelent a természetszerető és vízisport kedvelő emberek számára. A kis település természeti adottságai és épített öröksége jelölték ki az elérendő célokat is a versenyen. Talán a legfontosabb ezek között a természetes táj megőrzése volt, amely mellett a természeti örökség gyarapítása és egyben a rekreációs helyszínek (pl. tanösvények, pihenők, stb.) gyarapítása is megjelent. Komoly hangsúlyt kap a faluban az épített örökség megőrzése, köztük a Szent Kereszt Felmagasztalása római katolikus templom, az oktatási intézményként működő Batthyány-kastély és a Batthyány-kápolna. A verseny szempontjából mindemellett a virágokkal, zöld növényekkel díszített tiszta környezet megteremtése volt a legfontosabb cél.

Mosonmagyaróvár és Dunakiliti felkészülése között számos hasonlóságot láthatunk, melyek egy része természetesen a verseny jellegéből adódik. A hosszú távú szemlélet és tervezés egyértelműen megjelenik itt is, már a célok szintjén: kiemelt jelentőségű a következő generációk számára még élhetőbb település biztosítása, ezzel párhuzamosan pedig a fenntarthatóság elvének teljes körű figyelembe vétele.

Dunakilitiben is fontos szerepet játszott a feladatok elvégzésében a helyi településüzemeltető cég. A Dunakiliti Községüzemeltető Kft. mindössze 6 alkalmazottal és 4 közmunkással, de kertészmérnök vezetővel látott neki a falu megszépítésének. Ugyancsak hasonlóságként lehet megemlíteni a helyi civil szervezetek, cégek és a lakosság áldozatos munkáját, önzetlen részvételét. Helyi programok segítették a felkészülést a zsűri látogatására: a „Nem bántja a szemét?” elnevezésű közös környezettakarítási program mellett volt helyi virágosítási verseny, „Ilyennek szeretném látni...” címmel rajzpályázat, virágosztás és kedvezményes virágvásár. A példa azt mutatja, hogy egy ilyen kis település is hatékonyan tudta alkalmazni a nyomtatott és elektronikus média, valamint a közösségi média segítségét.

- Gyula a 2014-es nemzetközi versenyen

A román-magyar határ közelében fekvő Gyula mintegy 30.000 fős népességgel rendelkező középváros. Ma az ország egyik turisztikai szempontból kiemelt települése, melyet a számos építészeti érték mellett a híres Gyulai vár, a többféle funkcióval rendelkező fürdő (Várfürdő) és a különleges hangulatú belváros is erősít. A méretéhez képest kifejezetten sok látnivalóval bíró város életében a vendéglátás és a programturizmus kifejezetten fontos szerepet tölt be napjainkban.

A rendezett és kulturált városközpontjáról is ismert Gyula már 2005-ben belügyminisztériumi különdíjat kapott, majd, miután 2007-ben a Virágos Magyarországért mozgalom fődíját város kategóriában elnyerte, képviselhetette az országot a 2008-as Európai Virágos Városok és Falvak versenyen, ahol ezüst minősítést kapott. A későbbi években is folytatta tevékenységét e területen a település, amely további díjakat hozott számára. 2013-ban ismét Gyula lett a hazai verseny nyertese város kategóriában, így a 2014-es nemzetközi versenyen ismét komoly szereplés várt rá. Az újabb versenyen a magyar város már megkapta a legmagasabb minősítést. Az elért siker háttéréről a település főkertésze nyilatkozott. A szakember kiemelte a városra jellemző, 10-15 évre visszanyúló környezettudatos gondolkodást. A környezet megszépítése, valamint a versenyen való indulás és eredményes szereplés csakis hosszú távú elképzelések, elkötelezett városvezetés és a téma iránt fogékony lakosság részvételével lehetséges. Mindezt itt is kiegészítette a civilek aktivitása, valamint a kiváló helyi önkormányzati és külsős cégek helytállása, szerepvállalása. A kedvező időjárás, mint a szerencsefaktor részese is nevesítésre került.

Gyula esetében mindezek mellett ki kell emelni a település egyedi adottságait, amelyről részletesen olvashatunk a tájékoztató felületen. Nagyszerű természeti környezet, a városon belüli, kezelt zöldfelületek magas aránya, parkok és történeti kertek, látogatható építészeti örökség, turisztikai látványosságok és attrakciók. A város mindemellett rendelkezik „Zöldfelület fejlesztési koncepcióval”, amely a tudatos és fokozatos fejlesztés egyik kulcsa. A tervek mentén, 2006-ban megvalósult a Kossuth tér komplex környezetrendezése (forgalomcsillapítás, zöldfelületek, vízfelületek növelése), 2007-ben a Belváros komplex környezetrendezése (forgalomcsillapítás, vízfelületek növelése). A későbbi évek során megvalósult a Csigakert parkrekonstrukciója, az Erkel Ház és kertjének felújítása, több oktatási intézmény energetikai korszerűsítése, a felhagyott hulladéklerakó rekultivációja, a Béke sugárút, Göndöcs-kert komplex környezetrendezése, Gyulai Várfürdő fejlesztése, majd 2014-2015-ben a Harruckern–Wenckheim–Almásy-kastély felújítása és parkjának rekonstrukciója. Valamennyi felsorolt beruházás kapcsolódott a virágos verseny programjához, ami azt is mutatja,

hogy az évről-évre lezajló fejlesztések ebben a városban alapvetően követik a környezetbarát logikát és azt a szemléletet, amelyet az Európai Virágos Városok és Falvak nemzetközi verseny sugall a résztvevő települések felé.

16.2 ÁTVEHETŐ ELEMELK

A legtöbb településvezető, illetve önkormányzati szakember szívügyének tekinti a közterületek állapotát és minőségét. A közterületek, parkok magas minősége jelentősen befolyásolja egy település élhetőségét, hozzájárul a lakosság elégedettségéhez, a népességvonzó képesség javulásához, de elősegítheti a befektetők vonzalmát is. Mindezt figyelembe véve nem csoda, hogy a „Builcogreen” projekt keretei között 2018 júniusában megtartott, „virágos város” témájú workshop a jelenlévők élénk figyelme mellett zajlott. A résztvevők nagy érdeklődéssel várták annak bemutatását, hogyan jut el egy magyar középváros a versenyen való indulásig és a kiemelkedő eredmény eléréséig.

Az alábbiakban kiemeljük az elvégzett feladatok és tevékenységek közül azokat, amelyek ténylegesen átvehetőek a legtöbb település számára, és egy hasonlóan sikeres fejlődés sorozat elindítását eredményezhetik.

- tudatos hosszútávú fejlesztésközpontú tervezés

Magyarországon a városi jogállású települések legnagyobb része az elmúlt években elkészítette saját Integrált Településfejlesztési Stratégiáját (ITS). Ez egyáltalán nem előzmények nélküli, hiszen a települések korábban is készítettek (különböző tartalmú, minőségű, stb.) stratégiai terveket, amelyekkel több évre előre meg kívánták határozni fejlesztési elképzeléseiket. Talán komolyabb változásnak nevezhető, hogy a 2007-2013-as Európai Unió fejlesztési időszakban már a legtöbb város számára, amely a Regionális Operatív Program uniós városfejlesztési forrásának felhasználásáért kívánt pályázni, kötelezővé tették az ún. „integrált városfejlesztési stratégia” (IVS) elkészítését. Ez a dokumentum volt a mai ITS elődje, céljaikban és szerkezetükben is komoly hasonlóságokat tapasztalhatunk. Ezeknek a dokumentumoknak a legfontosabb pozitívuma abban található, hogy a településeknek, jelentős helyi együttműködés, partnerség és egyeztetések mentén, át kellett gondolniuk középtávon (7-10 év) az elérni tervezett céljaikat, és ezekhez konkrét fejlesztéseket is nevesíteni kellett, azok helyszínének rögzítése mellett. A célokhoz és fejlesztési elképzelésekhez kapcsolódóan indikátorok is nevesítésre, illetve számszerűsítésre kerültek, utóbbiak az elérni kívánt eredmények mérhetőségét kívánták elősegíteni. Az IVS-ek és ITS-ek révén tehát a városok kaptak egy rövid, előzetes „forgatókönyvet”, amely mentén az elkövetkező években a fejlesztéseiket próbálták megvalósítani.

Az ilyen stratégiai tervezésnek számos pozitív hozadéka van. Amellett, hogy ténylegesen elkészül az a bizonyos „forgatókönyv”, az ITS egy legitim dokumentum, amelyet megfelelő szakmai és társadalmi egyeztetést követően fogadhat el az adott település képviselő-testülete. Ez egyben azt is jelenti, hogy a szakanyag kidolgozása során a városoknak kommunikálniuk és egyeztetniük kell a helyi lakossággal, a helyi és országos intézményekkel, hivatalokkal (pl. régészet, örökségvédelem, közmű üzemeltetők, stb.). A végső soron rögzítésre kerülő fejlesztési elképzelések így már élvezhetik

a megkérdezettek elfogadását és támogatását. Az ITS-eknek emellett bemutatott módon kapcsolódniuk kell az országos stratégiai elképzelésekhez, továbbá a helyi, hosszabb távú elképzelésekhez (településfejlesztési koncepciók) és az ugyancsak helyi szakterületi fejlesztési dokumentumokhoz (településszerkezeti terv, helyi építési szabályzat, humán koncepciók és stratégiák, stb.). Az ITS-ek mellett számos egyéb szakanyag is készül a települések oldaláról. Míg az ITS-ek területfejlesztési orientáltságúak, addig ezek többnyire egy-egy szak- és tématerülethez kapcsolódóan rögzített részletes cél- és feladat-meghatározások. Jelen tanulmány és projekt szempontjából fontos megemlíteni a környezetvédelmi programot, a hulladékgazdálkodási tervet, a közlekedési koncepciót és az idegenforgalmi koncepciót. Az ITS-hez hasonlóan e dokumentumok is előírt módszertan és egyeztetési folyamat mentén kerülnek kidolgozásra. Fontos még kiemelni a Településképi Arculati Kézikönyvet (TAK) is, amely a lakosság számára is releváns információkat hordoz, olyan ismeretekkel, amelyek a későbbiekben az alapjai lehetnek egy versenyben való sikeres részvételnek.

- helyi együttműködések: cégek, civil szervezetek, intézmények, iskolák, lakosság, gyerekek

Mosonmagyaróvár társadalmi együttműködés területén elért gyakorlata példaértékű. Nem csak a virágos versenyhez kapcsolódóan mondhatjuk ezt el, hanem az elmúlt évek tapasztalatai alapján. Úgy is fogalmazhatunk, hogy a siker egyik legfontosabb kulcsa éppen az a több szálon futó együttműködés volt, mely behálózta és bevonta a lakosság mellett a civil szervezetek és cégek jelentős részét a célok elérése érdekében.

Mindez nem sikerülhetett volna előzmények nélkül. A témánkhoz szorosan kapcsolódó események, versenyek rendszeresen megrendezésre kerülnek a városban. A környezetszépítés és környezet-tudatos nevelés terén elért eredmények – csakúgy, mint a korábban bemutatott tervezés – hosszú távú és stratégiai gondolkodást igényelnek.

A „Gurul a város/Európai Mobilitási Hét” alapvetően a kerékpáros, környezetbarát közlekedést hivatott szolgálni. A rendezvény sikerét jelzi, hogy 2017-ben májustól szeptemberig több alkalommal is megrendezték az eseményt, melyen bárki részt vehetett, aki kerékpárral, vagy görkorcsolyával teljesíteni kívánta a megadott távot. A rendezvény a környezettudatosság és az egészséges életmódra nevelés mellett közösségépítő hatással is bír, természetesen hozzájárul a helyi identitástudat erősítéséhez is.

A „Te Szedd! hulladékgyűjtési akció” országos kezdeményezés, melynek hivatalos címe: „Önkéntesen a tiszta Magyarországért”. Mosonmagyaróvár Város Önkormányzata 2017-ben az EU-FIRE Mosonmagyaróvár Kézilabda SE-vel közösen csatlakozott az országos akcióhoz, melynek során a lakosság, civil szervezetek és intézmények közösen dolgoztak a település közttereinek megtisztításán. A rendezvény legfontosabb eleme – a konkrét eredmények mellett – az önkéntesség, mely – a korábbi sportrendezvényhez hasonlóan – hozzájárul a települési közösség identitástudatának erősítéséhez.

A „Legszebb konyhakertek” szintén egy olyan országos megmérettetés, melyhez a város csatlakozott. Bár a korábbi példák is egyértelmű kapcsolódást jelentenek a virágos város versenyhez a környezetvédelem és környezettudatosság révén, a konyhakertek versenye esetében ez még közvetlenebb. A rendezvény sikerét jelzi, hogy 2017-ben már az ország 366 településéről több mint 16.000

kertművelő vett részt a programban. A közvetlen célok mellett itt a lakossági kertgazdálkodás ösztönzése kap fontos hangsúlyt, amely révén a konyhakertművelő kultúra megőrzése, felélénkítése, a gyakorlat újjáélesztése is cél. A versenyben való részvétel erősíti a lakosság kapcsolatát a kertműveléssel, régen elfelejtett, vagy nem is ismert gyakorlati tapasztalatok megszerzéséhez segíti hozzá a helyi lakosokat. Mindezzel természetesen hozzájárul a környezethez, természethez fűződő kapcsolatok erősítéséhez is.

2018-ban immár 8. alkalommal kerül megrendezésre a városban a gyermekek népszerű kertépítő versenye, az „Apró kezek-csodakertek” rendezvény, amelyről korábban már szoltunk. E fejezetben azért emeljük ki, mert az egyik legpozitívabb és egyben legértékesebb kezdeményezés a környezeti nevelés terén, és hosszú távú hatásait sem lehet kétségbe vonni. A korai gyermekkorban kialakított kötődés a környezet védelméhez elengedhetetlen napjainkban, emellett a közös munka az alkotás örömét is megadja a kisgyermeknek.

- városmarketing

Az, hogy 2016-ban Mosonmagyaróvár képviselhette Magyarországot az Entente Florale Europe nemzetközi környezetszépítő versenyen, rengeteg munka, szervezés, több éves tudatos tervezés eredménye. Amikor a sikerhez vezető út legfontosabb lépcsőit keressük annak érdekében, hogy az itt működő gyakorlatot más is hasznosítani tudja, külön ki kell emelni az átgondolt városmarketing feladatokat és konkrét tevékenységeket.

Mivel a kihívás óriási volt, a kapcsolódó feladatok szinte áttekinthetetlenek, a város szakemberei számára egyértelmű volt, hogy csak a közösség mozgósításával lehet eredményt produkálni a rendelkezésre álló rövid idő alatt. A vezetők stratégiai feladatként tüzték ki az imázsépítést: arcot, személyiséget kellett adni a városnak és megváltoztatni a város iránti attitűdöt. A nemzetközi zsűri ezt a tevékenységet külön kiemelte és méltatta értékelése során. Az első feladatként olyan „hívószóra” volt szükség, amely amellett, hogy jól hangzik, pozitív is, emellett valós és könnyen elfogadható üzenetet hordoz, mellyel könnyű azonosulni. Erre a célra a „VIRÁGZÓ VÁROS MOSONMAGYARÓVÁR” szlogen lett kiválasztva, amely ma is megjelenik a városhoz kötődő plakátokon, programismertetőkn. A szlogenhez a várost megfelelően szimbolizáló emblémát és képeket kellett választani, amelyekkel együtt az abban rejlő üzenet már erőteljesebb tartalmat hordozhatott: ezzel megkezdődhetett a márkaépítés. Az embléma megjelent szóróanyagokon, ajándéktárgyakon, a fotóval kiegészítve a sajtóanyagok állandó díszítője lett. A kialakított márkajegyeket el kellett juttatni a lakossághoz: az óriásplakátok mellett a kép megjelent térburkolaton is, elősegítve ezzel a helyiek tájékozottságát és azonosulását a megfogalmazott célokkal és támogatva ezzel a közös feladatvállalást. Emellett az „üzenet” eljuttatásának számos egyéb módját is alkalmazta a város, mégpedig célcsoport specifikusan. Alkalmazták a fórumok és rendezvények eszközét, a lakosság mellett a városrészi és egyéb civil szervezetek bevonása érdekében. A családok irányába a nyomtatott média eszközét, a nagyvállalatok felé az elektronikus média, a kis- és középvállalatok felé a nyílt és személyes levelek módszerét választották. A médián keresztül sugárzott imázsfilm, valamint az óriásplakátok mindenki számára tudatosították, hogy a város milyen feladatot vállalt.

A fentiek mellett a márka megismerésében és az elfogadtatásban további szerepet vállaltak az önkormányzati cégek, melyek tájékoztató tábláikon (pl. parkolási rend) is megjelenítették a „VIRÁGZÓ

VÁROS MOSONMAGYARÓVÁR" emblémát és szlogent, de a vállalkozók segítségére is számíthatott a város: az üzletekbe eljuttatott, emblémával ellátott matricákat számos kereskedő és szolgáltató elhelyezte a bejáraton, vagy éppen az üzlet ablakán. Ugyanezt számos helyi lakos is megtette a gépkocsira kihelyezett matrica segítségével.

A tudatos márkaépítés további eszközeként a helyi-térségi nyomtatott orgánium, a Lajta Press 52 héten át közölt cikket az eseménnyel kapcsolatban, de a Mosonvármegye is közölt cikket havonta, illetve, eseményekhez kötődően, a Kisalföld című megyei lap, valamint a Városi Televízió is közölt cikket, riportot a „virágzó városról”. Kiegészítette mindezt a folyamatos polgármesteri kommunikáció a város honlapján, illetve a közösségi médiában is.

A kampány hatása egyértelmű volt: a helyi értékelések szerint a „célcsoportok” azonosultak a „márkával”, azaz mind a lakosság, mind a civil szervezetek és a cégek jelentős része is szívesen vállalt feladatot abban a munkában, amely a fentebb látott módon került bemutatásra az emberek számára.

- feladatmegosztás

Korábban már részletesen szoltunk a Városüzemeltető és Fenntartó Kft., valamint a Dzsungelország Kft. szerepéről a közterületek kialakítása terén. E helyen mindössze azt kívánjuk hangsúlyozni, hogy a megfelelő munkaszervezés és feladatmegosztás, a cél érdekében megkötött átgondolt szerződések igen fontos elemét képezték a sikernek. Ehhez természetesen szükség volt a megfelelő koordinációra, valamint olyan cégekre és cégvezetőkre, akik pozitívan és konstruktívan álltak a feladat megvalósításához, emellett pedig a vonzó város kialakítását is szívügyüknek tudták tekinteni.

- a környezetvédelem bekapcsolása

Az Entente Florale Europe nemzetközi környezetszépítő verseny nem egyszerű „virágos verseny”, ahogyan ezt többször is kiemeltük. Természetesen nagy jelentősége van a közvetlen hatásoknak: a megszépült közterületek elégedetté teszik a lakosokat, vonzó környezetet jelentenek a családoknak, cégeknek. A verseny üzenete azonban ennél sokkal több és ezt a vonalat is kiválóan átadta a mosonmagyaróvári projekt: a környezet védelme, a környezettudatos gondolkodás és nevelés, a javainkkal való megfelelő és fenntartható gazdálkodás gondolatainak terjesztése és elültetése a mindennapi gondolkodásban hosszú távon legalább annyira fontos cél volt, mint a település arculatának megszépítése.

A gondolat, bár egyszerűnek tűnik, hosszú távú gondolkodást és fokozatosságra épülő stratégiát igényel. A lakoságnak el kell fogadnia, hogy ahol él, az a saját környezete, amely gyermekei és unokái lakóhelye is lesz, amelyre vigyázni kell. Régi, rossz beidegződéseket kell megszüntetni (csikkek eldobása, szemetelés, hulladék gyűjtésének módszere, stb.) és helyükbe új értékeket helyezni.

Jelen fejezetben kísérletet tettünk egy olyan konkrét módszertani eszközrendszer meghatározására, amely segíthet a projekt partner településeknek az adaptálható jó gyakorlatok átvételében. Előzetesen hazai példák bemutatásával a virágos város versenyre való sikeres felkészülés legfontosabb mérföldköveit és előfeltételeit határoztuk meg. Ez utóbbiak közül kiemelendő a hosszú távú tervezés és építkezés, a környezettudatos szemlélet, a társadalmi és lakossági összefogás, a feladatmegosztás, a felelős irányítás és mindenekelőtt a rendezett, tiszta és virágos települési környezet szeretete.

A fejezetben bemutattuk a tudatos fejlesztésközpontú stratégiai tervezés és hosszútávú gondolkodás fontosságát, vagyis azt, hogy építeni szükséges az erősségekre és orvosolni szükséges a legfontosabb hiányokat – a helyi lakosság érdekeinek megfelelően. Külön hangsúlyoztuk a jól kitalált és megvalósított városmarketing eszközök egyértelmű alkalmasságát a közösségi összefogás ösztönzésére.

DUNASZERDAHELY

III. TÉMAKÖR

KÖZTEMETŐK ÉS KATONAI TEMETŐK ÜZEMELTETÉSE

A köztemetők és katonai temetők üzemeltetése témakör bemutatása során törekedtünk arra, hogy ne csak az Arrabona EGTC településeiről, hanem az ország más pontjairól is bemutassunk releváns jó gyakorlatokat és fejlesztéseket. Így a dunaszerdahelyi, győri tapasztalatok mellett szegedi példák is megjelennek anyagunkban. E dokumentum elsődleges célja ugyanis az átadható legjobb gyakorlatok beazonosítása az egyes vizsgált témakörökben, jelen esetben tehát a temető üzemeltetés területén. Átfogó képet adunk Dunaszerdahely helyzetéről, így általános társadalmi-gazdasági adatainak áttekintése mellett bemutatásra kerülnek a településen rendelkezésre álló humán- és infrastrukturális kapacitások, valamint a pénzügyi háttér.

17 DUNASZERDAHELY VÁROS ÁTFOGÓ BEMUTATÁSA

17.1 ALAPADATOK

1. táblázat: Dunaszerdahely Város alapadatai

A város alapterülete (2015, km ²):	31.45
A város lakónépessége (2015, fő):	22.801
A város költségvetésének főösszege (2017, euró):	Bevételi oldal: 22.136.218.- Kiadási oldal: 22.136.218.-
A város lakásállománya (2014, db):	9.299

Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás

17.2 ELHELYEZKEDÉS, FÖLDRAJZI ADOTTSÁGOK

Dunaszerdahely város a Szlovák Köztársaság délnyugati részén helyezkedik el. A Szlovák Köztársaság területeinek felosztását tekintve a város a NUTS 3 szintjén Nagyszombat megyéhez tartozik, az NUTS 4 szintjén pedig – annak székhelyeként – Dunaszerdahely járáshoz.

A település területe több korábbi településből alakult ki. Ezek között több ma már nem létező falu, vagy egyéb gazdasági egység, míg más területek beolvadtak a város területébe, esetenként nevük városrészként ma is megjelenik. Dunaszerdahely Város mai területe három kataszteri területből áll, ezek: Dunaszerdahely, Sikabony és Ollétejed.

A település kialakulásában fontos szerepet játszottak a Duna és mellékvizei, melyek földtörténeti őskorban kialakult kavicsréteget homok- és televényrétegekkel borították be, így válhatott a terület emberi letelepedésre alkalmassá. A város területe a Duna folyó vízgyűjtő területéhez tartozik. A Dunán létesült bósi vízi erőmű működése következtében a talajvíz szintje az elmúlt évek során emelkedett, jelenleg 2 és 3 méter között mozog.

A város és környékének területén a hőmérséklet relatíve kis ingadozása a jellemző, az éves átlaghőmérséklet 9,0 és 10,5 C között mozog, az éves csapadék mennyisége pedig jellemzően 530 -650 mm között van.

Dunaszerdahely Város mezőgazdaságilag termékeny, a Dunamenti-alföld intenzíven megművelt térségében található. A terület jelenlegi tájszerkezete az antropogén tevékenység által jelentősen befolyásolt. A mezőgazdasági jelleget jól mutatja, hogy a város területének 66%-a mezőgazdasági terület besorolású. Dunaszerdahely Város területe belesik a Natura 2000 hálózatába tartozó egyik védett területbe. A Tökési ág egy része áthalad Sikabony területén, az ott található természetes

élőhelyeken nyárfa, fűzfa és éger erdők, természetes eutróf és mezotróf állóvizek lebegő növényzete és elmerült edényes növények, sík kaszálórétek, ártéri tölgy-szil-kőris erdők, valamint gyertyános-tölgyesek élveznek védelmet. Dunaszerdahely Város területének kiterjedése 3.145 ha, amelynek jelentős része, 2.085 ha mezőgazdasági terület, míg a beépített részek a település területének közel 20%-át teszik ki (622,4 ha).

17.3 TELEPÜLÉSSZERKEZET

A város területe három kataszteri területből áll, ezek: Dunaszerdahely, Sikabony és Ollétejed. A város viszonylag jelentős területének napjainkban mintegy 20%-a beépített terület. A beépített részek a település közigazgatási területének déli részén helyezkednek el. A város észak-déli tengelyét a Nagyudvarnok – Dunaszerdahely - Bős irányba haladó 507-es számú út alkotja. A közlekedési útvonal Nagyudvarnok irányából először új építésű üzleti területek mellett halad el, majd déli irányból határolja az Északi I. és II. lakótelepet. Dél-kelet észak-nyugati irányból az 572-es számú út szeli át a települést, csatlakozást biztosítva egyrészt az E575-ös számú déli elkerülő út irányába, illetve Pozsony felé. A város központját mindkét közlekedési útvonal átszeli, bár az átmenő forgalom napjainkban már kevésbé terhelő a lakosság számára az elkerülő útvonalnak köszönhetően. A mai városrészek között a Centrum és a már említett Északi I. és II. lakótelep mellett még megkülönböztetjük a Keleti és Nyugati lakótelepet.

17.4 GAZDASÁGI ÉS TÁRSADALMI ADATOK

Amint arra korábban utaltunk, Dunaszerdahely területének kétharmada mezőgazdasági terület, a gazdálkodás alá vont területen belül a szántóföldek vannak túlsúlyban (80,5%), itt a kukorica, búza és árpa termesztése a legjellemzőbb. A szántók mellett gyümölcsösök (8%), szőlős (0,5%) és egyéb kertek (0,5%) alkotják a területek jelentős részét. Bár a mezőgazdasági ágazat továbbra is meghatározó a gazdaságon belül, a hozzá kapcsolódó élelmiszeripar korábbi jelentősége mára megkopott. Az 1990-es években a település még az egyik legerősebb élelmiszeripari központ volt Dél-Szlovákiában, legfontosabb terméke a helyben, cukorrépából előállított cukor volt. A gyárat (eredeti nevén Juhocukor) a rendszerváltás után egy francia-angol multinacionális vásárolta meg, s a vásárlást követően néhány év múlva bezárta. Napjainkban az élelmiszer-feldolgozó iparágat a Tauris Danubia húsfeldolgozó vállalat képviseli a városban. Az állattartás a dunaszerdahelyi járásban igen intenzívnek mondható, szarvasmarha, sertés és szárnyasok tartása is jellemző. A városban mezőgazdasági szakközépiskola is működik. A gazdaság szerkezetének átalakulását követően a továbbra is hagyományosnak és erősnek számító mezőgazdaság mellett új iparágak nyertek teret Dunaszerdahelyen. A város főleg külső területein több multinacionális elektrotechnikai, gépipari és építőipari nagyvállalat is letelepült. A város fontos teherforgalmi logisztikai központtá vált a 2005-ben létrehozott ipari parkjának, valamint a város közvetlen szomszédságában megépült logisztikai telepeknek (Királyfiakarcsa, Kisudvarnok) köszönhetően. Megerősödőben van az idegenforgalom, mely Dunaszerdahely ese-

tében alapvetően a gyógyhatású vízzel rendelkező termálfürdőre épül, de a látogató kíváncsiak a város történeti emlékeire, látványosságaira is. A város legértékesebb műemléke a már 1341-es forrásokban is említett, gótikus eredetű katolikus templom, mely a városközpontban található. A további jelentős műemlékek között kell kiemelni az 1883-ban épült evangélikus templomot és az ún. Sárga kastélyt, melyet 1770-ben Kondé Miklós püspök építtetett. A turizmus erősödését jelzi a magánszálláshelyek számának növekedése is.

A település népessége az elmúlt években enyhén csökkent. Ennek egyik oka, hogy a város lakossága erősen öregszik, s ez a tendencia egyre emelkedő. Az 1998-ban még 24 ezer főt meghaladó lakosság száma 2011-ben 22.847 fő, 2015-ben 22.801 fő volt. A 2011-es népszámlálás adatai szerint a magyar lakosok száma 16.752 fő (74,5%), a szlovákoké 4.373 fő (19,5%). A népesség közel 68%-a katolikus, emellett még a református közösségnek van jelentősebb súlya a városban (7,2%). 2011-ben a nyilvántartott 9.299 lakásból 1.543 saját tulajdonú családi ház volt, míg 5.083 saját tulajdonú társasházi lakás, emellett községi és szövetkezeti tulajdonú lakások is találhatóak a városban.

17.5 TÉRSÉGI SZEREPKÖR

Dunaszerdahely a Csallóköz, valamint a róla elnevezett Dunaszerdahelyi járás székhelye, amely a Szlovákia Nagyszombati kerületéhez tartozik. A járást hatvanhat közigazgatási egység alkotja, közülük három, Dunaszerdahely, Nagymegyer és Somorja városi rangú település. A dunaszerdahelyi járás szerkezetére a relative aprófalvas településstruktúra jellemző, 100 km²-re 6,2 település jut. Térségi szerepkörére jellemző, hogy a városban működik a Dunaszerdahelyi járási hivatal, Kataszteri Hivatala, bíróság és kórház. A helyi középiskola a szélesebb térségre kiterjedő beiskolázási körzettel rendelkezik.

17.6 ÖNKORMÁNYZATI GAZDÁLKODÁS

A város önkormányzati gazdálkodásával kapcsolatban Dunaszerdahely Város 2016. évi és 2017. évi gazdálkodásáról szóló beszámolókat (zárszámadás) tekintettük át. Dunaszerdahely 2016. évi költségvetése, valamint a 2017. és 2018. évi költségvetési kilátások a 2015. 11. 24-én jóváhagyott 2015/9/167. sz. határozattal az alábbi formában lettek elfogadva:

- Bevételi oldal: 17.437.761,- Euró
- Kiadási oldal: 17.437.761,- Euró
- Többlet: 0,- Euró

A költségvetés az év során hét alkalommal került módosításra, melynek eredményeként a végső számok a következő módon alakultak:

- Bevételi oldal: 18.395.603,- Euró
- Kiadási oldal: 18.391.547,- Euró
- Többlet: 4.056,- Euró

Dunaszerdahely városának 2017. évi költségvetése, valamint a 2018. és 2019. évi költségvetési kilátások a 2016. 12. 6-án jóváhagyott 2016/16/343. sz. határozattal az alábbi formában lettek elfogadva:

- Bevételi oldal: 19.448.285,- euró
- Kiadási oldal: 19.443.436,- euró
- Többlet: 4.849,- euró

A költségvetés az év során hét alkalommal került módosításra, melynek eredményeként a végső számok a következő módon alakultak:

- Bevételi oldal: 22.136.218,- euró
- Kiadási oldal: 22.136.218,- euró
- Többlet: 0,- euró

A bevételi oldalt jellemzi, hogy a folyó bevételek (adóbevételek, nem adó jellegű bevételek, pályázati pénzek, dotációk) teljesítése az év végére meghaladta a tervezett szint 100%-át.

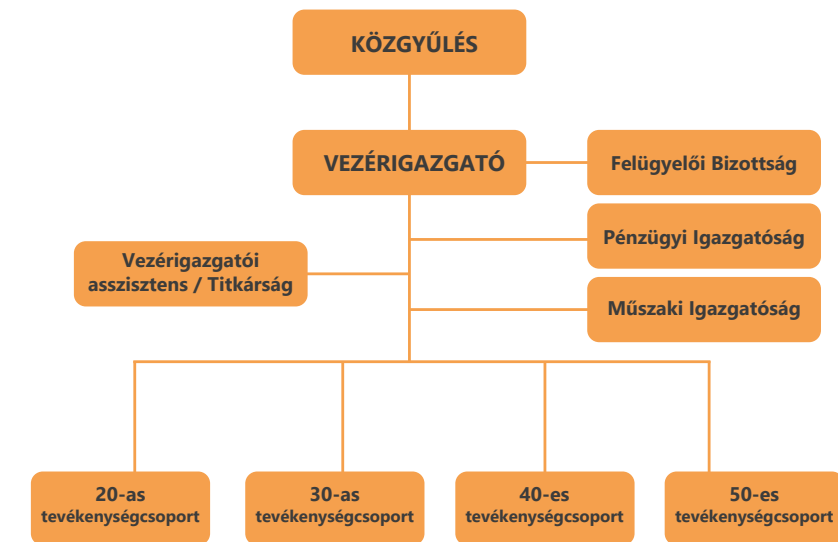
A fejezetben áttekintettük Dunaszerdahely legfontosabb társadalmi-gazdasági adatait, ezen belül kiemelten foglalkoztunk a népesedési mutatókkal. A város térbeli elhelyezkedését vizsgálva rögzítettük, hogy a város területe a Duna folyó vízgyűjtő területéhez tartozik és Natura 2000-es hálózatába tartozó egyik védett területbe is beleesik. A helyi gazdasági jellemzők rövid áttekintését követően a település szerkezeti tulajdonságok, valamint a térségi szerepkör bemutatására is sor került.

A fejezetet a város költségvetésének átfogó bemutatásával zártuk, ahol a 2016-os, valamint a 2017-es főbb adatok összevetését végeztük el.

18 A VÁROSÜZEMELTETÉS KERETEI

18.1 SZERVEZETI KERETEK

A Municipal Real Estate Dunajská Streda, s.r.o. (Röviden: Municipal Kft.) 2012-ben kezdte működését. Amint a szervezeti ábrán is látható, a vezérigazgató által irányított céghez két igazgatóság és négy szakmai tevékenységcsoport tartozik.

1. ábra: A Municipal Kft. szervezeti felépítése, Forrás: Saját szerkesztés

A Pénzügyi igazgatóság hatáskörébe tartozó feladatok:

- pénztár, kapcsolat a bankkal,
- számlázás, pénzgazdálkodás,
- pénzügyi és bérszámfejtés.

A Műszaki igazgatóság feladatai:

- energia, javítás és karbantartás,
- a munkahelyi biztonság és egészségvédelem,
- tűzvédelem.

A szakmai tevékenységcsoportok feladatkörei:

▪ 20-as tevékenységcsoport: – 21 közterületek tisztán tartása – 24 temetők – 25 zöld övezetek – 26 parkolók – 27 hulladékudvar ▪ 30-as tevékenységcsoport: – 31 Helyi kommunikáció és sétányok – 33 A városi tulajdon fenntartása/karbantartása – 34 Gokart pálya	▪ 40-es tevékenységcsoport: – 41 város sportcsarnok – 42 Műjégpálya – 43 Műfüves pálya ▪ 50-es tevékenységcsoport: – 51 A Karcsai úti lakóövezet – 52 OIC jelentés – 53 Piactér – 55 Kisabony közösségi központ – 56 Hajléktalanszálló

Az alábbiakban röviden és szemléletesen áttekintjük a konkrét tevékenységi köröket.

18.1.1 Üzleti és Tájékoztatási Központ kezelése

Az Erzsébet téren található irodaház üzemeltetését és kezelését a cég 2013 óta végzi. Az épület 2013-ban jelentős felújításon esett át, melyet követően az Üzleti és Tájékoztatási Központ nevet kapta. A felújításhoz a forrást magyar-szlovák határon átnyúló együttműködési program nyújtotta.

Az Erzsébet téren található irodaház üzemeltetését és kezelését a cég 2013 óta végzi. Az épület 2013-ban jelentős felújításon esett át, melyet követően az Üzleti és Tájékoztatási Központ nevet kapta. A felújításhoz a forrást magyar-szlovák határon átnyúló együttműködési program nyújtotta.

Amellett, hogy az épületben több bérelhető irodahelyiség, illetve rendezvényterem is található, ott-hont ad a Municipal Kft. nek is, itt található a szervezet székhelye is. Az üzemeltető cég az irodaházban hosszú távra kínál bérbeadásra különböző iroda és rendezvényhelyiségeket. A legnagyobb méretű ezek között a 250 fő befogadására alkalmas konferenciaterem, amely a konferenciák mellett koncertek és színházi előadások helyszíneként is használható. Kisebb, 60 fő befogadására alkalmas helyiség a tükörterem, melyet a cég iskolai rendezvények, valamint különböző rekreációs (aerobic, pilates, jóga, stb.) tevékenységek lebonyolítására ajánl elsősorban. Fentiek mellett további 6 darab, kisebb méretű terem bérelhető az épületben. A bérleti díjakat az érdeklődők a cég honlapján megtekinthetik.

18.1.2 Sikabonyi Közösségi ház működtetése

A Sikabonyi Közösségi Ház átépítése és felújítása 2013-ban történt, azt követően modern, rendezett épület és környezet várja a vendégeket és érdeklődőket.

Az épületben elérhető szolgáltatások között kiemelendő, hogy rendelkezik egy 80 fő befogadására alkalmas nagyteremmel, amely különböző eseményekre bérelhető. A gyakorlat azt mutatja, hogy születésnapok, házassági évfordulók mellett osztálytalálkozók és egyéb rendezvények kapcsán is igénybe veszik a lakosok ezt a lehetőséget.

A közösségi ház rendelkezik egy kisebb területű helyiséggel is, amely klubhelyiségként van megnevezve. A 20 fő befogadó képességű terem termékbemutatóknak és kisebb találkozóknak, rendezvényeknek ad többnyire otthont.

A kisgyermekes családok számára a közösségi ház mögött egy új játszópark is található, füves parkos környezetben.

18.1.3 Városi Piac üzemeltetése

Az egész évben nagyon közkedveltnek számító piacon helyi östermelők árulják terményeiket (zöldséget, gyümölcsöt, tojást, mézet, virágot, stb.) a hét hat napján. A Rózsaligetiként is emlegetett kispiac 24 elárusító hellyel (asztallal) rendelkezik. A Municipal Kft. a piac egész éves karbantartását ellátja.

18.1.4 Városi gokart pálya üzemeltetése

A gokart pályát a lakosság mellett autósiskolák is használják, tréningek, versenyek rendezésére is kiválóan alkalmas. Az elmúlt időszakban visszább esett az érdeklődés, újabban főleg az autósiskolák veszik igénybe. Az érdeklődők a Municipal Kft. honlapján megtekinthetik a pálya foglaltságát.

18.1.5 Városi Sportcsarnok működtetése

A sportcsarnok, mint többcélú létesítmény egyaránt alkalmas professzionális és szabadidős sportolók igényeinek kielégítésére.

A sportpálya alkalmas kosárlabda, kézilabda, röplabda, floorball, illetve egyéb más teremsportok üzérére is. A pálya körül egy 464 férőhelyes lelátó található a nézők elhelyezésére. A sportcsarnok felhasználása – a kihasználtság növelése érdekében – napjainkban kiegészül egyéb rendezvényekkel. Az iskolák is rendszeresen használják különböző sportesemények rendezésére, emellett sportklubok is működnek benne. Amint a fenti kép is illusztrálja, a csarnok bálók, rendezvények helyszíneként is gyakran igénybevételre kerül. A Municipal Kft. végzi az épület fenntartását, melyet nagyban segít, hogy a közelmúltban egy komoly takarítógép került beszerzésre.

18.1.6 Városi Műjégpálya üzemeltetése, karbantartása

A dunaszerdahelyi műjégpálya a profi sportolók (hokisok és jégkorcsolyázók) mellett a gyermekes családok, fiatalok, az iskolák által szervezett sportrendezvények számára is nyitva áll. A jégpálya szezon november végén vagy december elején kezdődik az időjárástól függően.

A nyitva tartás naponta két turnusra van osztva, a kettő között a jég karbantartása zajlik. A sportolók számára az esti órákban elérhető a létesítmény. A világítással is rendelkező, szabadtéri jégpálya 58 x 28 méter méretű, saját büfével, öltözővel, ruhamegőrzővel és korcsolyaélezővel is rendelkezik.

18.1.7 Műfüves pálya működtetése

A területen kétféle méretű műfüves pálya áll a sportszeretők rendelkezésére. A nagyobb futballpálya 45 x 27,5 méteres, míg a kisebb 37,7 x 17,5 méteres. Nem csak műfüves pálya található azonban a területen, hanem utcai kosárlabda pálya, strandröplabda pálya, pingpongasztalok, sakk asztal és gördeszka pálya is. A pálya minden érdeklődő számára nyitva áll, várják gyermekek, fiatalok, felnőttek, futball klubok, szervezetek és más egyesületek látogatását is. A területen belül kivilágított, védőhálós körbekerített játszótér is található. A pályák különböző versenyek, rendezvények és tornák megszervezésére is alkalmasak.

18.1.8 Városi tulajdonban lévő ingatlanok karbantartása

A Municipal Kft. végzi számos városi intézmény ingatlanának karbantartását. Egyebek mellett 9 óvoda, bölcsőde, nyugdíjas klub, játszóterek, szociális lakások és éjjeli menedékhely karbantartása is a cég feladatai közé tartozik. A munka ellátásában 4 fős szakmai stáb vesz részt, a legnagyobb kihívást az éjjeli menedékhely színvonalának fenntartása jelenti.

18.1.9 Parkoló rendszer működtetése

A parkoló automaták üzemeltetését 2014 májusa óta végzi a Municipal Kft.. A szolgáltatás 2017-ben jelentősebb korszerűsítésen esett át.

A cég a folyamatos ellenőrzések mellett az eszközök szervizelését is ellátja. Az automata parkoló rendszernek köszönhetően a városban jelentősen kevesebb lett a jegy nélkül parkoló gépjárművek száma.

18.1.10 Zöldfelületek karbantartása

A Municipal Kft. 2013 júniusától végzi Dunaszerdahelyen a zöldfelületek karbantartását. A városban ez a munka mintegy 40 ha zöldterület folyamatos gondozását jelenti, amely munka igen sokrétű és az éves jelentős részében folyamatos elfoglaltságot jelent a cég munkatársai számára. A városi zöldfelület karbantartás alapfeladatai között megtaláljuk a gyepfelületek kaszálását, az őszi lombgyűjtést, a fák és bokrok szakszerű metszését, szükség esetén a fakivágásokat, a fák vegyszeres kezelését, virágágyások karbantartását.

A város jelentős figyelmet fordít a közterületek megszépítésére, a virágos felületek növelésére és a növényzet folyamatos gondozására. Az elmúlt évek során, a fejlesztéseknek köszönhetően, javult a város zöldfelületeinek minősége, nőtt a minőségi, virágos felületek nagysága.

A munka eredményeként ma Dunaszerdahelyen a gyepes területek gondozása, a virágos területek beültetése, a fák és bokrok ápolása mellett számos körforgalom megszépült, gyűjteményes park létesült őshonos növényekkel és rózsakert kialakítása is sor került híres rózsanemesítő fajtáiból. Az előbb részletezett feladatok mellett a Municipal Kft. látja el a városban a közterületek tisztítását, a zöldhulladék gyűjtését, az utak téli karbantartását is.

18.1.11 Temetők üzemeltetése

A temetők üzemeltetése szintén a Municipal Kft. feladatai között szerepel, erről valamint a kapcsolódó feladatok ellátásához szükséges eszközökről az 5. és a 6.2 fejezetben írunk.

18.2 GAZDÁLKODÁSI ADATOK

Az alábbiakban röviden áttekintjük – a 2017-es évet véve alapul – Municipal Kft. éves gazdálkodási adatait. A cég, az önkormányzattól kap éves működési támogatási keretet, melyet havi rendszerességgel ad át a Municipal Kft. részére. 2017-ben, november kivételével valamennyi hónapban nagyságrendileg 20.400.- euró volt a dotáció összege, éves szinten pedig az önkormányzat által nyújtott működési keretösszeg 224.583.- euró volt. A társaság mindemellett jelentős bevétellel rendelkezik éves szinten, a különböző tevékenységi és szolgáltatási köreihez kapcsolódóan. 2017-ben az összes bevétel összege 1.477.525.- euró volt. A bevételek között a legnagyobb arányban a zöldfelületek fenntartásához kapcsolódó szolgáltatások ellenértéke jelenik meg (25,29%), ezt a parkolási rendszer működtetéséből származó bevételek követik (17,34%), de jelentős arányt képviselnek a korábban már említett működési támogatások (15,20%) is. A temetők üzemeltetéséhez kapcsolódó bevételek az összes bevétel 1,23%-át jelentik. A kiadási oldalon a főösszeg 1.570.250.- euró volt 2017-ben. A legnagyobb súlyban itt is a zöldfelületek fenntartása (19,16%) és a parkolási rendszer működtetése (14,68%) jelenik meg, de a tárgyi eszközök értékcsökkenése (6,74%), a közterületek tisztántartása (5,77%), a temetők működtetése (4,38%) is jelentős arányt mutat.

A Municipal Kft. a projekt keretei között is megismert magyarországi városok városüzemeltetési cégeihez hasonló feladatokat lát el. Munkája bizonyos értelemben szélesebb körűnek is tekinthető, hiszen a hagyományos városüzemeltetési feladatok itt néhány speciális elemmel is kiegészülnek, elég, ha csak a jégpályára, vagy a gokart pályára gondolunk. Mindamellet maga a település, méretét és lakosainak számát tekintve is szerényebb mind Győrnél, mind Mosonmagyaróvárnál, így a kapacitások is ennek megfelelően kerültek kialakításra. A cég Szlovákiában is az önkormányzattól kapja feladatait és az önkormányzat egyben a tulajdonosa is.

19 A KÖZTEMETŐK ÉS KATONAI TEMETŐK ÜZEMELTETÉSE, MINT TÉMATERÜLET BEMUTATÁSA

19.1 TÉMATERÜLET LEHATÁROLÁSA

Jelen tanulmány a városüzemeltetési feladatok közül kiemelten foglalkozik a köztemetők, valamint a katonai temetők kapcsán a temető fenntartás, temető üzemeltetés kérdésével. A kegyhelyek, temetők kiemelt jelentőségű közterületek, a megemlékezés közösségi létet meghatározó helyszínei. A köztemetők és katonai sírhelyek, emlékhelyek fenntartása minden településen kiemelt feladat, melynek ellátása során az önkormányzatok számos sajátos, egyedi szempontot figyelembe kell, hogy vegyenek. A temetők fenntartása során az önkormányzatok vállalkozókkal és szolgáltatókkal működnek együtt, ami a felelősségi körökben gyakran átfedést eredményez.

Amint látni fogjuk, a tevékenységet Dunaszerdahely esetében is önkormányzati rendeletek szabályozzák, így a releváns jogszabályok bemutatására is sor kerül az alábbiakban. Jelen fejezetben mindemellett röviden bemutatjuk a dunaszerdahelyi temetők kialakulásának történeti hátterét, illetve a temető fenntartás helyzetét a városüzemeltetési feladatok között.

A fejezet összeállítására kapcsán támaszkodtunk Simon Zoltán, a Municipal Kft. zöldfelületek karbantartásáért és temető üzemeltetésért felelős csoportvezetőjének előadás anyagára, illetve szóbeli közléseire. Ugyancsak külön köszönet Nagy Attilának, aki a temetőkkel kapcsolatos helytörténeti adatokat, információkat bocsátotta rendelkezésünkre.

19.2 A TÉMATERÜLET ELHELYEZKEDÉSE A VÁROSÜZEMELTETÉSI GYAKORLATBAN

Amint arra korábban már utaltunk, a Municipal Kft. sokrétű tevékenysége felőleli többek között a közösségi ház üzemeltetést, a piac működtetését, valamint a sportlétesítmények működtetését, az ingatlan karbantartást, a parkolók üzemeltetését, valamint a közterületek fenntartását.

E tevékenységek mellett fontos feladatkör a Dunaszerdahelyen található temetők üzemeltetése is, melyet a zöldterületek karbantartásáért, a közterületek tisztításáért felelős csoport szakemberei végeznek el.

A temetők üzemeltetését Dunaszerdahely Város 2015/23 sz. (2015. november 24.) általános érvényű rendelete szabályozza. A rendelethez két melléklet készült, ezek 2016. július 1-től (1. számú melléklet), illetve 2017. január 1-től (2. számú melléklet) léptek hatályba. Előbbi az előre elkészített síralapokkal, míg utóbbi a temetkezésre jogosultakkal kapcsolatban rögzít konkrétumokat. Mindkét melléklet-ről, illetve a jogszabályról a következő fejezetben írunk részletesen.

19.3 TEMETŐ ÜZEMELTETÉS DUNASZERDAHELYEN

Amint láthattuk, a temetők üzemeltetése, fenntartása kiemelt feladata a Municipal Kft.-nek. Dunaszerdahelyen összesen 4 db temető tartozik a céghez, melyek közül 3 db köztemető (Kisudvarnoki úti, Sikabonyi, Ollétejadi) és 1 db katonai temető (ez utóbbi a Sikabonyi úti temetővel azonos területen található). A sírhelyek igénybevételére vonatkozó jogosultságról helyi jogszabály rendelkezik, mely szerint a meglévő temetőkbe csak az temetkezhet, aki legalább 5 évet élt folyamatosan a városban, illetve utolsó lakhelye igazolhatóan Dunaszerdahely Város területén volt²³.

Mielőtt azonban részletesen elemezzük a temetők üzemeltetésével kapcsolatos feladatokat, érdemes áttekinteni, az évek alatt hogyan alakult ki a jelenlegi temető struktúra Dunaszerdahelyen.

A város történetében összesen 9 darab temetőről lehet beszélni, melyek közül a korábban említettek mellett még egy, a zsidó temető működik, melynek fenntartását és üzemeltetését a hitközség végzi. A ma már nem működő temetők közül megemlítenéd az úgynevezett Öreg temető (Szent Fundus, vagyis „szent, azaz sérthetetlen telek, terület”)²⁴, ahova 1780-ig temettek. Területét kőfal vette körül, az itt található templomot és környékét az 1800-as évek végén építik be, ekkor a falat és az itt található „Urunk szenvedése” kápolnát is lebontották, végül fokozatosan a temető is beépült, felszámolódott. Az Újfalui temetőt 1780-tól nyitották meg. Ez a Pálffy család tulajdonában lévő területen, az ún. Téglaház dűlőben²⁵ volt megtalálható, és a már évszázadok óta szorosan összenőtt települések (Szerdahely, Újfalú, Pókatelek stb.) részére alakították ki azért, mert az ekkor tomboló kolera járvány miatt a királyi rendelkezés értelmében tilos volt a katolikus templomok közelében temetni. A temető területét 1857-ben 1 holddal bővítik, és az 1950-es évekig temetkeztek itt. Meg kell még említeni a (Kis)tejadi temetőt, ahol ugyancsak 1780-tól az 1950-es évekig temetkeztek, valamint az úgynevezett „Csonttelep”-et, ahova a kolera, pestis stb. áldozatait temették el.

A temetők üzemeltetése, takarítása, karbantartása a zöldfelületi karbantartókkal közösen történik. Ezt a munkát a csoport összesen 5 fővel végzi, közülük 3 fő főállású alkalmazott, 2 fő részidős/ideiglenes alkalmazott. 2018. december 1-ig a temetéseket egy vállalkozás végezte, a takarítás, karbantartás pedig a Municipal Kft. feladata volt. Az újonnan bevezetett rendszert részletesen a 7. fejezetben mutatjuk be.

A temetők működési rendjét átfogóan Dunaszerdahely Város 2015/23 sz. (2015. november 24.) általános érvényű rendelete szabályozza. A rendelet minden temető esetében rögzíti a felszereltséget (közvilágítás, vízvételi lehetőség, halottasház stb.), valamint az ott igénybe vehető szolgáltatásokat (pl. temetői utak és növényzet karbantartása). A rendelet mindezeket túl részletesen szabályozza a temető látogatók kötelezettségeit, valamint a sírok bérletével kapcsolatos teendőket. A rendelet 14. cikke az igénybe vehető szolgáltatások árjegyzékét rögzíti. A rendelet hatálya alá a város tulajdonában álló temetők – tehát a Kisudvarnoki úti, a Sikabonyi valamint az ollétejadi temető tartozik.

²³ Dunaszerdahely Város 2016/18. sz. (2016. december 6.) általános érvényű rendelete, amely jóváhagyja Dunaszerdahely Város temetői működési rendjének 2. sz. függelékét

²⁴ Nagy Attila: *A „szerdahelyi vár” – a Szentfundus* (2016. április 4.)

²⁵ Nagy Attila: *Szerdahely–Újfalú régi temetője* (újságcikk, 2016. február 9.)

A jelenleg működők közül a Kisudvarnoki úti temető a legnagyobb. A 1776/1. és 1778/1. parcellaszámú terület 48 520 négyzetméter, területén 3 525 sírhely található, 6 083 elhunyttal. A temető megközelítése jól megoldott, közelében nagyobb parkoló található. Az infrastruktúrát folyamatosan fejleszti az önkormányzat, ugyanakkor amint a későbbiekben látni fogjuk, a bővítésre, illetve az új sírhelyek kialakítására folyamatos az igény. Sírhely vásárlásra tehát a Kisudvarnoki úti temetőben van lehetőség, itt évente átlagosan mintegy 160-170 temetésre kerül sor.

A temető jelentős részén már temetkeztek, új sírhelyek részére ezért bővítésre van szükség. A hozzátartozók a meglévő sírok esetében a lombhullató fákat tekintik kiemelt problémának, melyek ősszel komoly gondot jelentenek. A régebbi sírok esetében gondot jelent a nem szabvány szerinti sírhely kialakítás is, illetve néha a szomszédos sírhelyhez közel, padokat állítanak fel a hozzátartozók. A temetőben a Municipal Kft. a meglévő infrastruktúra (közterületek, vízvétel, világítás stb.) működtetését végzi el.

Amint jeleztük, a temetőt – mely a Kálvária szobor együttesnek is helyet ad – folyamatosan fejleszti az önkormányzat, így nemrégiben került felújításra a ravatalozó. A megújult létesítményben modernbb berendezés, és jobb minőségű hangosító eszközök fogadják a hozzátartozókat. A ravatalozó üzemeltetését 2018. december 1-től a Municipal Kft. végzi.

A fenti képeken jól látható a Kisudvarnoki úti temető már zsúfolt része, illetve az újonnan – 2017-ben – megnyitott terület. Utóbbi jól áttekinthető, gondozott, ugyanakkor a falombok kis mérete miatt a nyári hőség nem kedvez a virágoknak. Ezen a területen csak a Municipal Kft. által előre kialakított sírhelyeket vehetik igénybe a hozzátartozók.

Sikabony 1960 óta tartozik Dunaszerdahelyhez. Az itt található temető a 3735/1. parcellaszámú területen fekszik, kiterjedése 17 741 m². Itt évente átlag 15-20 temetkezés zajlik és 758 sírhelyben 1 320 elhunyt földi maradványai találhatóak. Hasonlóan a Kisudvarnoki úti temetőhöz, sír vásárlásra itt is van még lehetőség. A temetőben a Municipal Kft. a meglévő infrastruktúra (közterületek, vízvétel, világítás stb.) működtetését végzi el.

Amint a fotón is jól látható, a temető hármastagolt, vagyis az ún. „Nagy temető” mellett megtalálható itt a „régisírhelyek” és az „I. világháborús temető” is. A temető várhatóan 2018-2019 folyamán betelik, így a bővítés már elkerülhetetlen volt.

A tervek szerint a régi temetőt revitalizálják és itt újra lehet majd temetkezni. A megmaradt régi sírköveket felújítják, restaurálják és a temetőben megtekinthetővé teszik. Ollétejedeti temető a Dunaszerdahelyhez tartozó Tejedeni fekszik. Területe 2 969 négyzetméter.

A temetőben 102 sírhely található, ahova 194 elhunytat temettek. Itt napjainkban már nem lehet sírhelyet bérelni, ennek ellenére évente 1-2 temetésre kerül sor a már megváltott sírhelyeken.

Az 1740-es évektől létező ortodox zsidó temető Dunaszerdahely legrégebbi, folyamatosan működő temetője. A Sikabony mellett, Csótfa határában a Pálffy birtokon létrejött temetkezési hely az elmúlt évszázadokban körbeépült, és túlélte mind a háborúkat és a vészidőket, mind a kommunizmus szerdahelyi temetőrombolását is.

A temető bejárata mellett álló épületet 1985-ben emelték, ennek emlékét őrzi három, szlovák, héber és magyar márványtábla. A szépen gondozott sírok között több világhírű rabbi sírja is megtalálható, így itt temették el Jehuda Aszadét, de e temetőben található a neves Kelet-kutató, Vámbéry Ármin édesanyjának sírja is. A temető üzemeltetése, fenntartása a helyi ortodox hitközség feladata.

A korábban leírt feladatok mellett kiemelt tevékenység a hulladék elszállítása is. Ezt a temetőben a helyi közszolgáltatóval szerződve oldja meg az üzemeltető. Hulladékszállításra a városnak szállítás végző cégtől bérelnek konténert. A különböző helyszíneken összesen 13 db 8-9 köbméteres konténer került kihelyezésre.

19.4 KATONAI TEMETŐK, MINT A TÖRTÉNELMI EMLÉKEZET HELYSZÍNEI DUNASZERDAHELYEN

Amint korábban írtuk, a Sikabonyi temető részeként katonai emlékhely is található Dunaszerdahelyen. A katonai temető alapterülete 6 074 m², melynek fenntartása és üzemeltetése ugyancsak a Municipal Kft. feladata.

Megtalálhatóak itt orosz, olasz, lett, román, lengyel katonák sírhelyei vegyesen, fakeszttel megjelölve egységesen. Az elhunytak a táborban pusztító kolera, tifusz és vérhas járvány áldozatai voltak. 2014-től a Csallóköz-Szerdahelyi Kaszinó 1860 Városvédő Egylet, civilek, illetve Dunaszerdahely város összefogásával megkezdődött a katonai temető átfogó rehabilitációja, emlékhellyé alakítása, és egy kisebb kápolna kialakítása is megtörtént.

A fejezetben megvizsgáltuk a temetők kialakulásának történeti előzményeit, majd röviden áttekinítettük a Dunaszerdahelyen található köztemetők és katonai temetők működésének jogi kereteit. Ugyancsak bemutatásra kerültek a városban még működő temetők, illetve röviden áttekinítettük a Municipal Kft. temetők üzemeltetéséhez kapcsolódó feladatait, valamint az esetlegesen felmerülő problémákat is.

20 ERŐFORRÁSOK ÉS GAZDÁLKODÁS

20.1 A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ HUMÁNERŐFORRÁS (SZAKEMBEREK, MUNKAERŐ)

Amint látható, a Municipal Kft. alkalmazotti létszáma 2016 és 2017 között 53 főről 59 főre emelkedett. 2016-ban 40 férfi és 13 fő dolgozott a cégnél, előbbiek az alkalmazotti létszám 70%-át, utóbbiak 25%-át tették ki. 2017-ben már 47 férfi és 12 nő dolgozott a Municipal kft-nél, 72%-os, illetve 28%-os arányban.

2. táblázat: A Municipal Kft. alkalmazotti létszáma nemek szerinti bontásban

Alkalmazottak nemek szerinti összetétele	Tényleges létszám 2016	%	Tényleges létszám 2017	%
Férfi	40	75%	47	72%
Nő	13	25%	12	28%
Összesen:	53	100%	59	100%

Forrás: Municipal Kft.

A fenti táblázatban bemutatott létszámbővülés 2016 és 2017 között jelentősnek mondható, mintegy 11%-os volt. Az alábbi táblázat a Municipal Kft. alkalmazotti állományának életkor szerinti megoszlását rögzíti.

3. táblázat: A Municipal Kft. alkalmazotti létszáma kor szerinti bontásban

Alkalmazottak korösszetétele	Tényleges létszám 2015	Tényleges létszám 2016	Tényleges létszám 2017
20 év alatti	0	0	0
21-29 év között	1	3	5
30-39 év között	8	6	8
40-49 év között	14	15	19
50-59 év között	23	22	21
60 év felett	17	7	6
Összesen:	63	53	59

Forrás: Municipal Kft.

A táblázatból látható, hogy 2015-ben az 50-59 év közötti, valamint a 60 év feletti korosztály képviselte magát a legnagyobb számban. Előbbiek aránya 36,5%, míg az utóbbiaké közel 27% volt. 2017-re annyiban változott a helyzet, hogy jelentősen nőtt a 40-49 év közötti korosztály súlya, míg a 60 év felettié jelentősen csökkent. Összességében kijelenthető tehát, hogy jelentős fiatalításon esett át a cég alkalmazotti állománya.

20.2 GÉPEK, ESZKÖZÖK

A Municipal Kft. folyamatosan fejleszti a zöldfelület rendezéshez, karbantartáshoz, illetve ennek részeként a temető fenntartáshoz nélkülözhetetlen eszközparkját.

Az alaptevékenységek közül ki kell emelni a fűnyírást és -elszállítást, a lehullott falevelek begyűjtését, a járda burkolatok és közterületek takarítását. A fenti, valamint a lenti fotók a jelenleg használt gépeket mutatják be.

Jelenleg 5 nagyteljesítményű fűnyíró, 1-1 darab traktor és platós kisteherautó, valamint 1 darab kisméretű városi teherszállító jármű segíti a közterületek rendben tartásáért felelős szakemberek munkáját. Az alábbi táblázat a legfontosabb eszközök típus megjelölését, valamint a használat célját rögzíti.

4. táblázat: Gépek, berendezések listája

Típus megnevezése	Darabszám	Használat célja
Dolmar TM122.22H2 fűnyíró	1	Fűnyírást
Zetor 7211 traktor	1	Vontatás
Citroen Jumper kisteherautó	1	Teherszállítás

Forrás: Municipal Kft. adatszolgáltatása alapján

20.3 EGYÜTTMŰKÖDÉSEK ÉS KISZERVEZETT FELADATOK

A temetők üzemeltetése és karbantartása sokrétű feladat, amit széleskörű együttműködésben valósít meg a 2012 novembere óta működő, 100 százalékosan önkormányzati tulajdonú Municipal Kft. A vállalat kiemelt partnere természetesen a tulajdonos önkormányzat, mellyel folyamatos egyeztetésben végzi munkáját a cég. Amint majd látható lesz, az alapító a Municipal Kft. finanszírozásában folyamatosan részt vesz. További fontos partnerként nevesíthetők természetesen azok az alvállalkozók is, akik a cég napi tevékenységének lebonyolításában működnek közre.

Közülük mindenképpen kiemelendő az előre elkészített sírkeretek/síralapok legyártásában közreműködő alvállalkozó, illetve a virtuális temető (<http://www.virtualnycintorin.sk/obce/2754>) működtetésében közreműködő vállalkozás. Előbbi kapcsán korábban már utaltunk arra, hogy a Municipal Kft. – praktikus szempontok figyelembevételével – az előre elkészített sírkeretek mellett döntött.

Ekkor ugyanis a sírok között megfelelő távolság van, a sírok méretei megegyeznek, a sírok környezete egységes. A munkát alvállalkozó végzi. A sírhelyek mennyiségét előre meghatározzák márciusig, ezeket kimérik majd adott év májusig-júniusig megépíti a bevont szakember és alkalmazottai.

Korábban utaltunk rá, hogy a hulladékszállítás kapcsán ugyancsak szerződéses viszonyban áll a Municipal Kft. egy alvállalkozóval. A partner vállalat meghatározott időközönként szállítja el a temetőbe kihelyezett konténereket.

A virtuális temető, mint szolgáltatás elsősorban a nem Dunaszerdahelyen élő hozzátartozók számára bizonyul releváns szolgáltatásnak. A Municipal Kft. ugyanis leszerződött egy céggel, amelyik ilyen típusú szolgáltatásokat nyújt, azt bérbe adja. Az adatokat (név, sír elhelyezkedése a temetőben stb.) Simon Zoltán tölti fel a felületre, a sírokról a fotókat pedig az alvállalkozó készíti. Az online felület kereshető a megadott adatok alapján.

A temetőgondozás mellett a Municipal Kft. természetesen egyéb tevékenységei kapcsán is folytat együttműködéseket. Így például az épület fenntartási tevékenységcsoporton belül részt vesz a városi sportcsarnok, valamint – alvállalkozóként – a dunaszerdahelyi futballklub, a DAC nemrég átadott sportcsarnokának működtetésében, elsősorban a takarítási feladatok elvégzésével.

20.4 KÖLTSÉGEK ÉS GAZDÁLKODÁS

A Municipal Kft. 2017-es éves beszámolója alapján látható, hogy a cég működésének finanszírozásában aktív szerepet játszik az alapító önkormányzat. 2018-ban a tervek szerint mintegy 287 000 euró működési támogatást nyújt a vállalatnak az önkormányzat, ami kismértékben, de meghaladja a 2017-es tényadatot (224 583 euró). Ez utóbbi értéke a tárgyévben az összes bevétel (1 477 525 euró) 15%-át érte el. Összességében 2017-ben a Municipal Kft. havi utalással, alkalmanként 20 417 eurót kapott az önkormányzattól működési támogatás gyanánt.

A cég tevékenységei közül zöldfelület karbantartásra fordított kiadás tekintetében a 2017-es tényadat 300 910 euró volt, míg 2018-ra a terv 303 404 euró, vagyis mintegy 1%-os növekedéssel lehet kalkulálni. A parkoló üzemeltetéssel kapcsolatos kiadások 2017-ben elérték a 230 471 eurót, és a beszámolóban a cég hasonló összeggel kalkulált 2018-ra is (230 577 euró).

A temetők üzemeltetéséből, fenntartásából és az ehhez kapcsolódó bérbeadási tevékenységből származó bevétel 2017-ben elérte a 7 498 eurót, egyéb szolgáltatásból pedig további 258 euró folyt be. A szolgáltatások bevételei mintegy 10 395 euróra rúgtak 2017 folyamán. Ez az összeg várhatóan 2019-től jelentősen emelkedik, hiszen 2018. december 1-től a ravatalozó fenntartását a Municipal Kft. végzi, mely tevékenységéért díjat fog szedni a szolgáltatóktól. A kiadási oldal legnagyobb tétele természetesen a bérköltség, ami a vizsgált évben meghaladta a 38 780 eurót, járulékokkal együtt az 50 000 eurót. Elektromos energiára és vízhasználatra összességében mintegy 3 912 eurót fordított a vállalat. Jelentős tétel volt az előregyártott síralapok elkészítése is, ez mintegy 5 000 eurós költséget jelentett a vizsgált évben.

A Municipal Kft. gazdálkodását áttekintve megállapítottuk, hogy a cég folyamatosan fejleszti eszközparkját, így ma már modern gépekkel végezhetik szakemberei a temető üzemeltetéshez kap-

csolódó feladatokat. A vállalat gazdálkodását áttekintve láthattuk, hogy az alapító önkormányzat folyamatosan nyújt támogatást a cégnek, így annak működése kiegyensúlyozott. Külön megvizsgáltuk az együttműködések körét, rögzítve, hogy milyen feladatok esetében kerülnek bevonásra alvállalkozók.

Végül megvizsgáltuk a temető üzemeltetéshez kapcsolódó gazdálkodási adatokat, és rögzítettük, hogy a szolgáltatásokból jelentős bevételre tesz szert a Municipal Kft., miközben természetesen a kiadási oldalon is jelentős tételek jelennek meg.

21 FELADATOK ÉS MUNKASZERVEZÉS

21.1 FELADATOK A TEMETŐK ÜZEMELTETÉSÉVEL KAPCSOLATBAN

Amint arra korábban már utaltunk, a temetők működési rendjét átfogóan Dunaszerdahely Város 2015/23 sz. (2015. november 24.) általános érvényű rendelete szabályozza. A rendelet 2. cikke részletesen rögzíti az érintett temetők felszereltségét, ami egyértelműen meghatározza a Municipal Kft. által itt elvégzendő feladatokat.

5. táblázat: A Dunaszerdahelyen működő temetők felszereltsége.

Temető megnevezése	Temető felszereltsége
Kisudvarnoki úti temető	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Halottasház ▪ Rögzített utak ▪ Közvilágítás ▪ Vízvételi lehetőség ▪ Zöldövezet ▪ Bekerítés
Sikabonyi temető	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Halottasház épülete ▪ Rögzített utak ▪ Közvilágítás ▪ Vízvételi lehetőség ▪ Zöldövezet ▪ Bekerítés
Ollétejedai temető	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Halottasház épülete ▪ Rögzített utak ▪ Közvilágítás ▪ Vízvételi lehetőség ▪ Zöldövezet ▪ Bekerítés
Hősi temető (Sikabonyi temető területén)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Megemlékezési kápolna ▪ Zöldövezet ▪ Rögzített utak ▪ Bekerítés

Forrás: Dunaszerdahely Város 2015/23 sz. általános érvényű rendelete

A jogszabály 3. cikke alapján a temető üzemeltetése magában foglalja az alábbi feladatokat:

- a) a sírgödör kiásásának és betakarásának biztosítását,
- b) az exhumálás biztosítását,
- c) a temető működésével kapcsolatos nyilvántartás vezetését (sírhely és üzemeltetési nyilvántartása),
- d) a temető igazgatását,
- e) a halottasház és a ravatalozó üzemeltetését, ha ezek megépültek a temetőben,
- f) a temetői utak és növényzet karbantartását

A jogszabály 3. cikk 4. pontja kimondja, hogy „Az üzemeltető biztosítja a temető rendes karbantartását, főként gondoskodik a külső kinézetéről, a közös sírokról és a használatlan sírhelyekről, a temetői utak, növényzet, bekerítés, a higiéniai és egyéb berendezések karbantartását, a temetők technikai felszereltségét, gondoskodik a vízvételi lehetőségről és a közvilágításról, sírhely- bérleti szerződéseket köt²⁶”.

21.2 A FELADATOK LEBONYOLÍTÁSÁNAK GYAKORLATI MENETE, MUNKASZERVEZÉS

A temető üzemeltetés előbbieik szerint rögzített tevékenységei közül az alábbiakat mutatjuk be részletesebben:

21.2.1 Közterület fenntartás

Korábban jeleztük, hogy mind a Kisudvarnoki úti temető, mind pedig a Sikabonyi temető esetében gondot jelentenek ősszel a lombhullató fák. Ebben az időszakban az avar begyűjtése kiemelt feladatként jelenik meg. Ennek keretében elsődleges tevékenység a járdák, illetve kisebb a temetőben található burkolt teresedések tisztítása, a lehullott falevelek begyűjtése, valamint az összegyűjtött falevelek elszállítása. A temetők takarítása, karbantartása a zöldfelületi karbantartókkal közösen történik heti rendszerességgel, illetve igény szerint.

21.2.2 Hulladékszállítás

A temetőkben összegyűlt hulladék elszállítása ugyancsak a Municipal Kft. feladatkörébe tartozik. Hulladékszállításra a városnak szállítást végző cégtől bérelnek konténert. A temetőkben mindösszesen 13 db nagyméretű, 8-9 köbméteres konténer került kihelyezésre, ezeket szállítja el az alvállalkozó. 2018. márciusa óta egyébként a Municipal Kft. telephelyére a lakosság is kiszállíthatja a zöldhulladékot, műanyag és háztartási hulladék elhelyezésére azonban nincs lehetőség.

²⁶ Dunaszerdahely Város 2015/23 sz. általános érvényű rendelete (old. szám. nélkül) 3. cikk 4. pont

21.2.3 Infrastruktúra üzemeltetése

A temetőben található alapinfrastruktúra (vízvételi lehetőség, közvilágítás stb.) karbantartása, folyamatos működőképességének biztosítása ugyancsak a Municipal Kft. szakembereinek feladata. A temető látogatóktól érkező bejelentések alapján, vagy az aktuális bejárások során tapasztalt meghibásodások kiküszöbölése folyamatos tevékenység.

21.2.4 Ravatalozó üzemeltetés

2018. december 1-től a ravatalozók működtetését a Municipal Kft. vette át. A Kisudvarnoki úti temetőben a közelmúltban felújításra került a ravatalozó, többek között új hangtechnikát, bútorokat és berendezéseket szereztek be. A jövőben ravatalozáshoz kapcsolódó feladatokat az erre szakosodott, a hozzátartozók által megbízott vállalkozó végzi, míg a hangosítás, a szertartás előtti és utáni takarítást, tehát lényegében a ravatalozó üzemeltetését a Municipal végzi. Ezért a jövőben temetésenként meghatározott összeg (díj) felszámítását tervezik a jövőben.

21.2.5 Sír alapok (sírkerekek) kialakítása

Korábban utaltunk a Municipal Kft. által bevezetett új megoldásra. Ezt a későbbiekben részletesen ismertetjük, ezért itt csak röviden mutatjuk be. A korábbi gyakorlat szerint egyedi sírkereket, majd sírokat alakíthattak ki a hozzátartozók, ezek azonban gyakran nem feleltek meg a jogszabályban rögzített paramétereknek. Gondot jelentett a sírok közötti nem szabványos távolság, esetleg a nem egyeztetett módon kihelyezett padok stb. A Municipal Kft. által előre kimért, majd közbeszerzésen kiválasztott alvállalkozó által legyártott sírkerekekkel ezek az anomáliák elkerülhetők. A sírkereket – az egységes méretek miatt – az újonnan temetkezésre bevont területeken alkalmazzák oly módon, hogy a sírhelyek mennyiségét előre meghatározzák márciusig, ezeket kimérik majd adott év májusig-júniusig megépítik.

Jelen fejezetben áttekintettük a temetők infrastrukturális felszereltségét, valamint az üzemeltetéssel kapcsolatos feladatok körét, kiemelten a helyi temető üzemeltetési rendeletben rögzített tevékenységeket. Bemutattuk, hogy milyen alvállalkozói kör kerül bevonásra a feladatok elvégzése során. E körből kiemeltük a ravatalozó üzemeltetés, a virtuális temető, a hulladékszállítás valamint a sír alapok készítése terén megjelenő alvállalkozókat.

22 ELÉRT EREDMÉNYEK

A Municipal Kft. az elmúlt években számos, a temető üzemeltetés kapcsán konkrét eredménnyel járó jó gyakorlatot vezetett be, illetve alkalmazott. A cég tevékenységeinek bemutatása kapcsán előzetesen ezek közül már többet bemutattunk, az alábbiakban némileg konkrétan, a tényleges hasznos és eredmények részletezésével tekintjük át ezeket.

- Virtuális temető

A <http://www.virtualnycintorin.sk/obce/2754> honlapon elérhető komplex szolgáltatás egyre népszerűbb. A város mindhárom temetkezési helyszíne kereshető, név és személyes adatok alapján beazonosíthatók a sírok.

A keresés mellett ugyanakkor olyan szolgáltatások érhetők még el, mint például a virtuális mécses gyűjtés. A virtuális temető különösen a nagy távolságban, adott esetben külföldön élő rokonok, barátok számára nyújt megfelelő alternatívát.

Érdekesség, hogy a virtuális temető szolgáltatást Győrött is be kívánják vezetni, a helyi szakemberek szerint ugyanis a jövő ebbe az irányba mutat. A győriek több rendszert megnéztek már, így például a székesfehérvárit, ahol a temetőben van sírhely kereső alkalmazás is. Győr saját maga fejleszti a rendszert, jelenleg béta üzemmódban fut és 2019-ben kívánják élesben indítani. Sírhelykereső és sírhelymegváltó funkció is elérhető lesz az előzetes tervek szerint, de fotókat – személyiségi jogi- és adatvédelmi okok miatt – nem közölnek a sírokról, mivel az magántulajdonnak minősül. A temetőben található katonai sírokról ugyanakkor lesz fénykép és részletes információ.

- Sírkerekek kialakítása

Amint arra már korábban utaltunk Dunaszerdahelyen – és a workshopn elhangzott visszajelzések alapján más településeken is – gondot jelent, hogy a hozzátartozók által kialakított sírhelyek eltérnek a jogszabályban rögzített paraméterektől (a vonatkozó jogszabály értelmében egyébként az egyes sírhely 110 cm széles és 250 cm hosszú, míg a kettes sírhely 210 cm széles és 250 cm hosszú). Emiatt döntött úgy a Municipal Kft., hogy a temetőkben előre kialakítják a sírkereket, előzetes kalkuláció alapján szabott áron (egyed sír: 155 EUR, kettes sír: 212 EUR az önköltség).

A munkát alvállalkozó végzi. A sírhelyek mennyiségét előre meghatározzák márciusig, ezeket kimérik majd adott év májusig-júniusig megépítik. Ha az adott évre elkészített keretek elfogynak, akkor az abban az évben elkészülteket október-november körül kezdik hirdetni. Előzetes számítás alapján 30-40 db sír kell évente. A sírok között 40 cm helyet kell minimum biztosítani, amit kifüvesítenek, hogy a víz el tudjon folyni és ne legyen fagyás. A járdák esetében szektoros kialakítást alkalmaznak. A Municipal Kft. szakembereinek elmondása szerint az előre elkészített sírkerekek kapcsán csak pozitív visszajelzés van a lakosságtól.

- Ravatalozó üzemeltetés piaci alapon

Amint láthatjuk a temetők gondozása, fenntartása és az itt található infrastruktúra üzemeltetése jelentős erőforrásokat köt le az önkormányzatoknál. A költségvetésben is komoly tétellel megjelenő feladatok lebonyolításának egyik költséghatékony alternatívája a temetőkben működő szolgáltató cégek (temetkezési vállalkozók) bevonása a finanszírozásba. Erre lehetőséget nyújt az a megoldás, amit Dunaszerdahelyen 2018. december 1-től vezettek be, vagyis hogy a jövőben a ravatalozáshoz kapcsolódó feladatokat az erre szakosodott, a hozzátartozók által megbízott vállalkozó végzi, míg a hangosítás, a szertartás előtti és utáni takarítást, tehát lényegében a ravatalozó üzemeltetését a Municipal bonyolítja. Ezért a jövőben temetésenként meghatározott összeg (díj) felszámítását tervezik. Természetesen az így beérkező bevétel nem fedezi a temető üzemeltetés teljes költségét, ugyanakkor hozzájárul, hogy hosszabb távon pénzügyileg fenntartható legyen a rendszer. Győrről ugyanakkor például más megoldást választottak. A városban 1 220 temetés volt 2017-ben, ebből 520 darabot a Jó szív Kft. végzett. A cégben tulajdont szerzett az önkormányzati tulajdonú Győrszol Zrt., így próbálják költséghatékonyra tenni a működést.

- Katonai temetők, mint a közösségi emlékezet helyszínei

Láthattuk, hogy Dunaszerdahelyen komoly erőfeszítéseket tesznek a közösségi emlékezet ápolása, a tradíciók megőrzése érdekében, és ennek egyik fontos eleme a katonai temetők és sírhelyek ápolása.

A Sikabonyi úti temetőben található katonai temető megújításában jelentős szerepet játszottak a helyi civil szervezetek, akiknek aktivitása példaként szolgálhat más települések hasonló szervezetei számára is. A katonai temetők nem csupán kegyeleti helyszínek, de az élő helytörténet, a közös emlékezet ápolásának is teret biztosítanak az itt szervezett eseményekkel. Civil kezdeményezésre és az önkormányzatok bevonásával a temetők ezen funkciója tovább erősíthető.

A fejezetben áttekintettük azokat a jó gyakorlatokat, ahol konkrét eredményeket sikerült elérni. A virtuális temető, a sírkeretek kialakítása, a ravatalozó üzemeltetés és a katonai temetők karbantartása kapcsán beazonosítottuk a siker kritériumokat. Láthattuk, hogy minden esetben meghatározó szerep jut a partnerségnek, az együttműködésnek.

23 A JÓ GYAKORLAT ADAPTÁLHATÓSÁGA

A következő fejezetben az előzményekben áttekintett jó gyakorlatok átvételének lehetőségeit vizsgáljuk meg. Egy átfogó kontextus megteremtése érdekében ezt megelőzően azonban bemutatunk néhány hazai jó példát, majd áttekintjük azon előfeltételek körét, melyeket szükségesnek vélünk az adaptáláshoz. A későbbiekben meghatározásra kerülnek a jó gyakorlatok átvételét esetlegesen akadályozó korlátok, majd – egy akcióterv sablon összeállításával – javaslatot teszünk a jó gyakorlat bevezetésének menetrendjére és az ehhez kapcsolódó együttműködési és kapcsolati rendszer felállítására.

23.1 HAZAI JÓ GYAKORLATOK

Amint az a cég honlapján is olvasható, Győrött az önkormányzat megbízásával a GYŐR-SZOL Zrt. üzemelteti a 2010. december 28-i Kegyeleti Közszolgáltatói Szerződés szerint, a város közigazgatási területén lévő köztemetőket. Ugyancsak a honlapon elérhető információk alapján a városban hét temetkezési szolgáltató működik, melyek közül a meghatározó szereplő a „Jószív” Temetkezési Kft. Az elérhető szolgáltatások körét folyamatosan fejlesztik, így – ahogy arról korábban már írtunk – elérhető a „virtuális temető szolgáltatás is (<http://inweb.gyorszol.hu:3006/>), ami egy online elérhető alkalmazás.

Jelenleg úgynevezett „béta verzióban” működik a rendszer, amelyben – személyiségi okokra hivatkozva – fotókat nem rögzítenek a privát sírhelyekről, ugyanakkor a város nagyjainak sírjáról igen, s ezeket egy rövid ismertetés keretében közzé is teszik a felületen.

A dunaszerdahelyi workshopon tartott előadásában Rotter Zsolt, a Győr-Szol Zrt. vagyongazdálkodási igazgatója elmondta, hogy Győrben összesen 8 saját fenntartású temető működik, amelyek kezelése éves szinten jelentős, akár több tízmilliót jelent. Míg az önkormányzatok, illetve a különböző településüzemeltetési szervezetek számára teljes mértékben „ráfizetéses” a temetők fenntartása, addig a temetkezési szakma más résztvevői nagyon magas profithoz jutnak. Éppen ezért kialakítottak kísérleti jelleggel egy olyan gyakorlatot, amelyben egy piaci szereplő is megjelenik az üzemeltetési oldalon oly módon, hogy ez mégsem teremt monopolhelyzetet számukra a temetkezési szolgáltatások kínálati oldalán. Ezt az állapotot úgy érte el a Győr-Szol Zrt., hogy többségi tulajdont szerzett egy temetkezési vállalkozásban, és szerződésmódosítást követően ez a cég is részt vállal az üzemeltetési költségekből.

Szegeden 2016. január 1-jén a Szegedi Testamentum Temetkezési Kft. jogutódlással olvadt be a Szegedi Környezetgazdálkodási Nonprofit Kft.-be, ahol Testamentum Temetkezési Divízióként működik tovább. A város közgyűlése által alapított társaság immár több mint 50 éve működik, és Szeged legnagyobb kertjét üzemelteti és tartja fent közel 30 hektáron. A cég négy temető üzemeltetését, fenntartását végzi Szegeden (Belvárosi temető, Gyálarét temető, Kiskundorozsmai temető, Tápéi temető). A cég teljes körű kegyeleti szolgáltatást nyújt, vagyis temetési szertartások szervezésével is foglalkozik. Ebbe a körbe beletartozik többek között az elhunyt elszállítása, az elhunyt temetésre történő felkészítése, kellékekkel történő ellátás, ravatalozás, sirba helyezés stb. Szegeden az egyszemélyes sírhely használati díja a Belvárosi temetőben 254 600 forint, az urnafülke

költsége 10 évre 107 100 forint urnafalban. A temetőhasználat kapcsán díjfizetési kötelezettség merül fel, amennyiben tehergépkocsi, illetve utánfutós személyautó behajtásáért éves díjat szükséges fizetni, de költsége van természetesen a sirtisztításnak és a hulladék elszállításnak is.

Az alkalmazás segítségével az elhunyt neve, születési és halálozási dátuma alapján megkereshető a keresett parcella, sor és szám. A mellette feltüntetett „Térkép” felíratra klikkelve egy villogó pont jelöli meg a temető nagyítható térképén a sír helyét.

A Szegedi Belvárosi Temetőben mindkét világháború halottainak állítottak emlékhelyet. Az első világháborús emlékhelyet két félkörívesen felállított fal alkotja, melyek előtt gondozott virágágyás található. A központi helyen egy jelképes szarkofág került elhelyezésre, fekete márvány kereszttel, a régi magyar címerrel, oldalt két imádkozó alakkal. A II. világháborúban elesett magyar katonák sírjai mellett található emlékmű a 3 071 elesett honfitársunknak és más nemzetek fainak állít emléket. Emellett külön emléktáblák őrzik a háborúban elesett német, és emlékoszlop a román katonák emlékét. Az 1956-os forradalom emlékét öt kopjafa őrzi.

A fent bemutatott példák alapján jól látható, hogy míg Győrben az önkormányzat egy temetkezési szolgáltatást nyújtó, piaci alapon működő vállalkozásban szerzett tulajdonrészt, addig Szegeden az önkormányzati tulajdonú vállalkozás – immár önálló divízióként – végez piaci alapú tevékenységet. Mindkét megoldás abba az irányba mutat, hogy a temető fenntartásához kapcsolódó magas költségeket piaci alapú bevétellel ellentételezzék, ily módon biztosítva a tevékenység pénzügyi fenntarthatóságát.

23.2 ÁTVEHETŐ ELEMÉK

A Dunaszerdahelyen 2018. október 17-én és 18-án megrendezett kétnapos workshopon bemutatásra kerültek a Municipal Kft. által alkalmazott jó gyakorlatok. A temető üzemeltetés kapcsán számos olyan tapasztalatot megosztottak a szakemberek, melyek felkeltették a résztvevő települési vezetők érdeklődését. Korábban már részletesen áttekintettük ezeket a tématerületeket, ezért itt csupán röviden összefoglaljuk a fontosabb tartalmi jellemzőket. Noha a katonai temetők kapcsán a partner települések nem jelezték a mentori támogatás iránti igényt, néhány szóban ezt a témakört is bemutatjuk.

Dunaszerdahelyen – korábban már bemutatott – „virtuális temető” alkalmazással a város mindhárom temetkezési helyszíne kereshető, név és személyes adatok alapján beazonosíthatók a sírok. A keresés mellett ugyanakkor olyan szolgáltatások érhetők még el, mint például a virtuális mécses gyűjtés. Az alkalmazás pozitív visszajelzéseket kapott, egyre többen használják, hiszen ez elsősorban a távolabb élő hozzátartozók számára nyújt megfelelő alternatívát.

Amint arra már korábban utaltunk, a sírok méretének egységesítése érdekében Dunaszerdahelyen az előre kialakított sírkeretek rendszeresítése mellett döntöttek. A keret kialakítása oly módon történik, hogy az önkormányzati rendeletben korábban előre

meghatározott méretek szerint kimérésre kerülnek a sírhelyek, majd annak kiásását és lebetonozását kiadják egy vállalkozói körnek, akik előre elkészítik a sírhelyet. A vállalkozó kiválasztása közbeszerzéssel történik.

A temetők fenntartása, az itt található infrastruktúra üzemeltetése jelentős erőforrásokat köt le az önkormányzatoknál, ugyanakkor a temetkezési szolgáltatásokhoz kapcsolódó bevételek és profit markáns hányada a temetőben működő szolgáltatóknál jelenik meg. E cégek bevonása a temető működtetés finanszírozásába komoly előrelépést jelenthet a költségvetési egyensúly megteremtésének irányába. Erre lehetőséget nyújt az a megoldás, amit Dunaszerdahelyen 2018. december 1-től vezettek be, vagyis hogy a jövőben a ravatalozáshoz kapcsolódó kiegészítő feladatok lebonyolításában (pl. hangosítás, a szertartás előtti és utáni takarítás stb.) a Municipal Kft. működik közre, amiért a jövőben temetésenként meghatározott összeg (díj) felszámítását tervezik.

A Dunaszerdahelyen közösségi összefogással megvalósuló katonai temető rekonstrukció más települések számára is példaértékű lehet. A Sikabonyi úti temetőben található katonai temető megújításában jelentős szerepet játszottak a helyi civil szervezetek, melyek nem csupán a temetők rendbetételére, de a közösségi emlékezet egyéb elemeinek feltárására (helytörténeti-, levéltári anyagok feldolgozása stb.) is kiterjed. Dunaszerdahelyen felismerték tehát, hogy a katonai temetők nem csupán kegyeleti helyszínek, de az élő helytörténet, a közös emlékezet ápolásának is teret biztosítanak.

Jelen fejezetben áttekintettünk néhányat a temető üzemeltetés hazai jó gyakorlatai közül. A győri és szegedi példák kapcsán megvizsgáltuk ezek relevanciáját a Dunaszerdahelyen látottakkal összefüggésben.

SOMORJA

IV. TÉMAKÖR

FENNTARTHATÓ ZÖLDTERÜLET-KARBANTARTÁS

A fenntartható zöldterület-karbantartás témakör áttekintése során törekedtünk bemutatni Somorja várost a legfontosabb, aktuális statisztikák és információk alapján, illetve a városüzemeltetés helyi működési kereteit. Ezt követően térünk át a konkrét tématerület ismertetésére, áttekintve a releváns gyakorlatot, a szükséges erőforrásokat és a kapcsolódó feladatokat. Fontosnak tartjuk hangsúlyozni és részletesen elemezni az elért eredmények bemutatása során azt a több évtizedes munkát, amely a zöldterület-karbantartás kapcsán, Somorján lezajlott.

24 SOMORJA VÁROS ÁTFOGÓ BEMUTATÁSA

Az alábbi fejezetben áttekintjük Somorja főbb jellemzőit, kitérve a város elhelyezkedésére, földrajzi adottságaira, a településszerkezet sajátosságaira, valamint a főbb társadalmi és gazdasági jellemzőkre. Ugyancsak sor kerül Somorja térségi szerepének, illetve az önkormányzati gazdálkodás főbb irányainak bemutatására.

24.1 ALAPADATOK

1. táblázat: Somorja Város alapadatai

A város alapterülete (2017, km ²):	44.35
A város lakónépessége (2017, fő):	13.324
A város költségvetésének főösszege (2017, euró):	Bevételi oldal: 11.565.168.- Euro Kiadási oldal: 11.351.307.- Euro
A város lakásállománya (2017, db):	5.724

Forrás: Somorja Város Önkormányzata

24.2 ELHELYEZKEDÉS, FÖLDRAJZI ADOTTSÁGOK

Bár Somorja alapításának pontos időpontja nem ismert, a források szerint az 1200-as években a település már létezett, korabeli dokumentumok 1238-ban említik első ízben Villa Sancta Maria néven. A város – amint azt a település honlapján található leírás is kiemeli – a történészek szerint a XII. században Szűz Mária tiszteletére emelt templomról kapta nevét. Később ennek a névnek (Sancta Maria) a rövidülése és átalakulása révén jött létre a Zenthmária, majd a Samaria alak és jött létre a város mai neve.

A Csallóköz és egyben a Szlovák Köztársaság délnyugati részén elhelyezkedő Somorja mintegy 13 ezer fős lakosságával kisvárosnak számít, népessége az elmúlt időszakban gyarapszik. A Szlovák Köztársaság területi felosztását tekintve a város a NUTS 3 szintjén Nagyszombat megyéhez (kerület), a NUTS 4 szintjén pedig Dunaszerdahelyi járáshoz tartozik.

A Csallóköz életében és a város kialakulásában is fontos szerepe volt a Duna közelségének. Ez határozta meg a középkortól fokozatosan kialakuló mezőgazdasági termelés főbb vonásait és lehetőségeit is. Napjainkban a Bősnél (Gabcikovo) létesült vízi erőműnek, valamint a hozzá kapcsolódó különböző létesítményeknek van különösen erős szerepe a település és az egész környék gazdasági életében, elősegítve a turizmus speciális ágainak fejlődését. A Dunán létesült vízi erőmű működése ugyanakkor jelentős hatással van a mezőgazdasági termelésre, hiszen az átalakított természeti környezet következtében a talajvíz szintje is jelentősen megváltozott.

A város környékén az éves átlaghőmérséklet 9,0 és 10,5 C között mozog, az éves csapadék mennyisége pedig jellemzően 550 -600 mm között van, míg az éves napfényes időszak 2000 óra körül mozog. Fontos tényező a száraz szél, amelynek hatására a terület a Szlovákia egyik legszárazabb vidéke, főleg a tavaszi időszakban. Az időjárás és a földrajzi helyzet mellett a Duna táj- és talajformáló tevékenysége is meghatározza a mai mezőgazdasági termelés lehetőségeit. Ennek megfelelően napjainkban a gabonatermelés a legfontosabb ágazat, emellett a gyümölcs és zöldségtermesztés, valamint a legeltető állattartás is jelen van a térségben.

Az elmúlt években jelentős lendületet kapott a vízi turizmus, amely a tározón létesített turista központ révén nyújt sportolási lehetőségeket a helyiek és az idelátogatók számára. A víztározó és csatorna töltésén húzódik a nemzetközi Duna Menti Kerékpárút, Európa egyik fő kerékpárútvonala. A város egyik fő természeti látnivalója is sok látogatót vonz: a település észak – nyugati részén terül el a 10 hektár kiterjedésű, rónasági tölgyes növénytakaró alkotta parkerdő, a Pomlé, amely a hétköznapokon a helyiek, hétvégénként pedig a látogatók és turisták számára nyújt pihenési és rekreációs lehetőséget. A parkerdő időszakos események számára – például futóversenyek, zenei és kulturális fesztiválok – is kiváló helyszínt nyújt.

24.3 TELEPÜLÉSSZERKEZET

Somorja Város tengelyét a településen áthaladó, kelet- észak-nyugati irányban haladó 63-as (E575) számú út alkotja. Mivel az út összeköttetést jelent keleti irányban a járási székhely, Dunaszerdahely, nyugati irányban pedig a főváros, Pozsony irányába, viszonylag jelentős forgalmat bonyolít.

A település közigazgatási területe déli irányban magában foglalja a Duna mindkét ágának egy szakaszát. Somorjától néhány kilométerre nyugati irányban, Gútor és Dunacsún települések között létesült az a gátrendszer, amely egyrészt egy új folyóágba tereli a Duna vizét a Bösi Vízerőmű irányába, másrészt gondoskodik az eredeti Duna-ág vízellátásáról is.

Mivel ezen a szakaszon a régi Duna határfolyó szerepét is betölti, Somorja déli irányból közvetlen határtelepülésnek is tekinthető Szlovákia és Magyarország viszonylatában.

A város a lakóházak és a beépítés jellege szerint több övezetre osztható. A kertvárosias lakóövezetek több helyen is megjelennek, például az észak-keleti településrészben, a 63-as út és a Pomlejská cesta által határolt területen, illetve utóbbi út mindkét oldalán. Ez a városközpontból induló út vezet egyben a város északi területén elterülő parkerdőhöz. Ugyancsak kertvárosias beépítésű a városközponttól és a Strelecká-tól nyugatra eső terület, valamint déli irányban a Záhradnícka és a Pod záhradami utcák menti területek. A központtól keletre elterülő városrész ugyancsak hagyományos, családi és társasházak által beépített rész, melyhez kapcsolódik Šamorín Mliečno is, mely korábban önálló település volt.

A város központi területére ugyanakkor jellemzőek a 70-es, 80-as években épített többszintes épületek, melyek között több lakóteleptömb is megtalálható. A lakótelepi emeletes házak egy része mára felújításra került, a homlokzati és energetikai rekonstrukció pedig egyben a lakókörnyezet rendezettebb és modernebb megjelenéséhez is jelentősen hozzájárul. Ezt egészíti ki a város közterületeket érintő áldozatos munkája, melynek célja a település vonzerejének és élhetőségének folyamatos növelése.

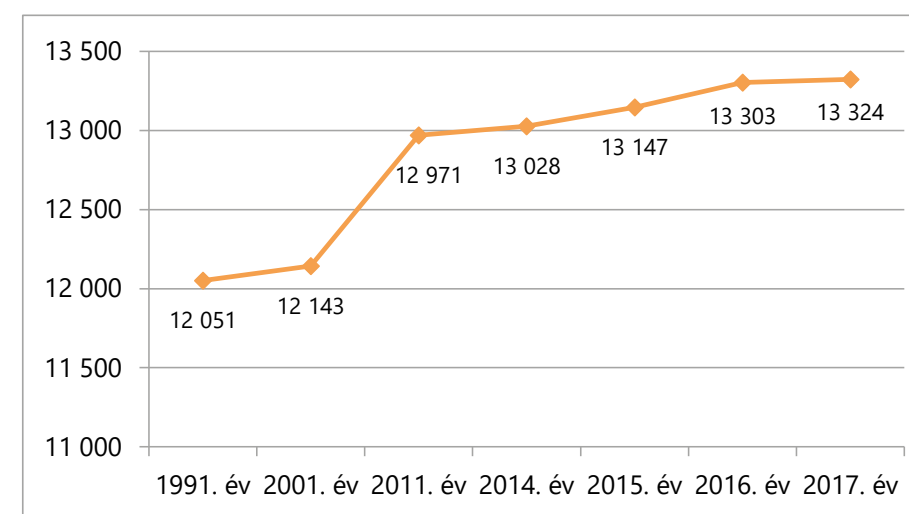
Somorja észak-keleti része, a 63-as út és a Senecká cesta menti terület ad helyet az üzemeknek, ipari területeknek, itt található meg a város ipari parkját is (Priemyselny park Šamorín).

Somorja több, a várostesttől elkülönülő településrészrel is rendelkezik. Közigazgatási területéhez tartozik keleten Kráľovianky, Samot és Bucuháza, délen pedig az új Duna partján fekvő Čilistov modern kertvárosias területeivel és a részét képező, ugyancsak a Duna mentén elterülő, sportlétesítmények alkotta terület, melynek központi eleme a rendkívül modern lovas stadion, számos kiszolgáló épülettel, sport és kulturális centrummal, szállodával kiegészítve.

24.4 GAZDASÁGI ÉS TÁRSADALMI ADATOK

A kisváros gazdasági és társadalmi életét nagymértékben meghatározza földrajzi elhelyezkedése, illetve a Duna és az erőmű közelsége. Ugyancsak kiemelkedő fontosságú e szempontból a főváros közelsége, mely közúton mintegy 25 km-re van Somorjától.

Részben a főváros közelségének is betudható, hogy a település lakossága az elmúlt időszakban lassan növekszik. Ha hosszabb távon nézzük, akkor a növekedés jelentősnek is tekinthető, hiszen 1961-ben még mindössze 5.957 fő lakta a kisvárost, míg a legutóbbi adatok szerint a népesség már meghaladja a 13 ezer főt.

1. ábra: A lakónépesség változása Somorján Forrás: Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala

A népesség növekedése a statisztikai adatok szerint jelentős mértékben a lakosság vándorlásából adódik. Bár minden évben tapasztalható kisebb mértékű elvándorlás, a városba irányuló migráció ezt meghaladja, így a különbség pozitív marad.

Somorja középtávon is a lakónépesség növekedésével számol, előrejelzésük szerint 2025-re a lakosság elérheti a 14.500 főt. Ezt támogatja az a tény is, hogy Somorján a természetes szaporodás/fogyás eredője is pozitív. Az elmúlt évek során – a Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala adatai szerint – minden évben meghaladta a születések száma a halálozásokét.

A 2011-es népszámlálás adatai szerint a városban a magyar népesség van többségben: a 7.309 magyar nemzetiségű lakos a teljes lakosság 56,3%-a, míg a szlovák nemzetiségűek 4.365 fő, ez a lakosság 33,7%-a. Emellett kisebb számban cseh, román és roma nemzetiségűnek vallották magukat a felméréskor. A romák számával kapcsolatban (22 fő) a település szakdokumentumai megjegyzik, hogy a népszámlálás nem a valós adatot tükrözi, mivel a romák jellemzően vagy magyarnak, vagy szlovák nemzetiségűnek vallják magukat.

A lakosság gazdasági aktivitását és a munkanélküliséget jellemző adatok a Dunaszerdahelyi járás kedvezőbb helyzetét mutatják országos összehasonlításban. A nyilvántartott munkanélküliek aránya 2012 óta csökken, 2016-ban 5,46% volt, ez jelentősen alacsonyabb a Szlovák Köztársaság egészére érvényes mutatónál (8,76%).

A városban működő 8 óvoda közül 2 szlovák, 2 magyar tanítási nyelvű, míg 4 közülük szlovák és magyar tanítási nyelvű csoportokkal is rendelkezik. Somorján egy szlovák és egy magyar tanítási nyelvű, míg Tejfalu városrész területén egy 1.-5. évfolyammal rendelkező, magyar tanítási nyelvű alapfokú iskola működik. A két középfokú intézmény közül az egyik egy magyar-szlovák nyelvű gimnázium, míg a másik egy szakács, pincér és cukrász szakot oktató vendéglátó-ipari szakiskola.

A város gazdaságában a vállalkozások számát tekintve 2013 előtt jellemzően a természetes személyek, kereskedők voltak egyértelműen túlsúlyban. Ezek száma 2013-ra jelentősen visszaesett (2012: 1.244, 2013: 242 darab), megnőtt ugyanakkor a jogi személyként működő vállalkozások száma (2012: 471, 2013: 796 darab). Somorján erős a termelő és ezen belül is a gyártással foglalkozó üzleti vállalkozások jelenléte. A 2013-as évben 55 ilyen cég volt jelen a városban, ezek közül 16 külföldi vállalkozásként van nyilvántartva. A vállalkozói paletta igen színes, hiszen jelen van a bútorgyártás, beton előállítás, az autógyártáshoz kapcsolódó, kiegészítő, beszállítói gyártás (autós ülészet, valamint autóantennák gyártása). Emellett több cég is foglalkozik elektronikai felszerelések gyártásával, de jelen van a csomagolóanyag termelés és értékesítés, a szeszes italok gyártása, bortermelés és értékesítés, műanyag cikkek gyártása, bőrkesztyűk gyártása és rugók gyártása is. A fejlődő és népesedő városban több jelentős vállalkozás is foglalkozik építési tevékenységgel.

24.5 TÉRSÉGI SZEREPKÖR

A város térségi szerepköre a méretéhez képest jelentősnek mondható. Ezt alapvetően meghatározza a fővárostól való távolsága, illetve a Dunaszerdahelyi járáson belüli helyzete. A térségi szerepkört befolyásoló közlekedési kapcsolatok ugyanakkor nem egyértelműen kedvezőek. A növekedő lakosságú Somorja közúton kifejezetten jó kapcsolatokkal rendelkezik, ugyanakkor a közvetlen vasúti kapcsolata megszűnt, a legközelebbi vasútállomás a várostól 4 km-re található. Mindamellett a kedvező földrajzi pozíció mellett szól a nagyvárosoktól való kis távolság is: Pozsony: 25 km-re, Bécs: 85, Budapest 170 km-re található Somorjától.

A térségi szerepkör erőssége négy tényezőre vezethető vissza. Az egyik a már hangsúlyozott földrajzi elhelyezkedés és közlekedési kapcsolatrendszer. Nagyrészt ennek köszönhető a település erőteljes gazdasága, mely jelentősen túlmutat tényleges méretén. A 63-as út és a Seneká cesta menti területen található ipari park ad helyet a legtöbb külföldi cégnek, valamint a jelentősebb helyi vállalkozásoknak is (Priemyselný park Šamorín).

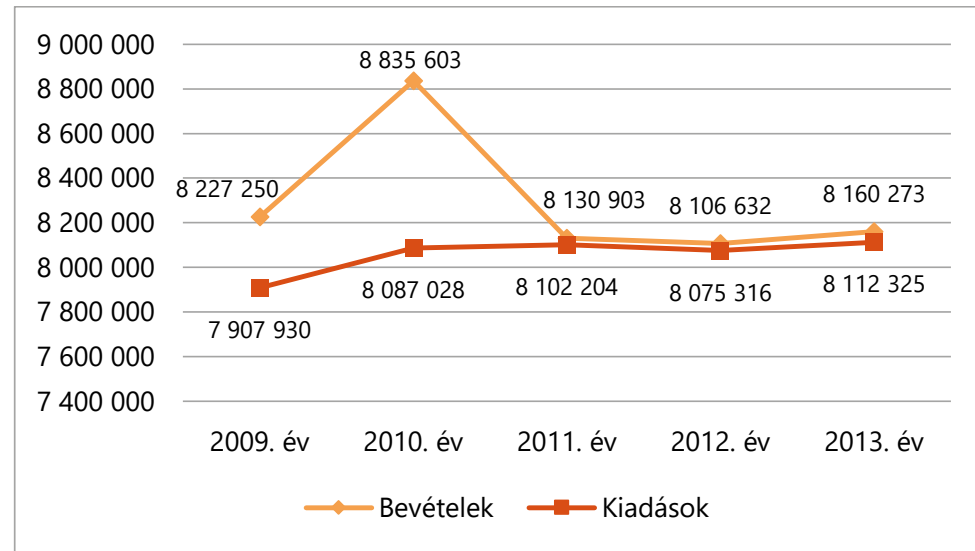
A térségi szerepkör harmadik, kevésbé erős lába az oktatás. Somorján két középiskola működik, az egyik a magyar és szlovák oktatási nyelvű gimnázium, míg a másik egy vendéglátó-ipari szakiskola. Mindkettő a település határain túlmutató beiskolázással rendelkezik.

A város erősödő gazdasági és térségi szerepköre a turisztikai ágazatban jelenik meg. Az egyik fontos tényező és vonzerő a későbbiekben részletesen is bemutatásra kerülő Pomlé parkerdő, mely természeti látványosság és fesztivál- valamint rendezvény helyszín is egyben. A parkerdő mellett ki kell emelni a város számos építészeti látnivalóját, köztük a gótikus építésű református templomot, a paulánusok által épített kései barokk stílusú római katolikus templomot és kolostort, a klasszicista építésű evangélikus templomot és a sámti római kori Szent Margit-templomot, mely 1260 körül épült román stílusban. A volt paulánus kolostor és a sámti templom is felújítást igényel, előbbi restaurációja hamarosan megkezdődik.

A turisztika napjainkban erősen támaszkodhat a spotturisztikai adottságokra, melynek fő bázisa a Dunához közel, Čilistov városrészben található. A településrész ad otthont a jól felszerelt, modern lovas stadionnak, de a vízi sportok kedvelői is bőven találhatnak maguknak itt elfoglaltságot. A terület színvonalát emeli a pálya mellett található fürdő komplexum, medencékkel, edzőtermekkel, éttermekkel és a Kormorán Hotel is. A Somorján található 5 komolyabb szálláshely összesen 289 fő kapacitással rendelkezett 2012-ben.

24.6 ÖNKORMÁNYZATI GAZDÁLKODÁS

Az önkormányzati bevételek és kiadások stabilnak mondhatóak a városban. Amint az alábbi ábra is szemlélteti, Somorján a bevételek az elmúlt években mindig meghaladták a kiadások összegét.

2. ábra: Az önkormányzat bevételi és kiadási oldala Somorján Forrás: Saját szerkesztés Somorja 2015-2022 közötti gazdasági és szociális programja alapján

A legutóbbi lezárt évben (2017) a település gazdálkodása ismét kiegyensúlyozott volt. A város költségvetésének bevételi oldalán 11.565.168 Euro, míg a kiadási oldalán 11.351.307 Euro szerepelt, tehát a költségvetési évet mintegy 217 ezer Euro-s többlettel tudta zárni Somorja.

Somorja kiváló fekvésének és térségi kapcsolatainak is köszönhetően növekvő népességű, gazdasági és turisztikai téren is fejlődő település napjainkban.

25 A VÁROSÜZEMELTETÉS KERETEI

Somorján a városüzemeltetési feladatokat az Area Somorja Kft. látja el. A város 1967 óta saját vállalattal biztosítja a szolgáltatást, napjainkban is szoros és jól működő az együttműködés a polgármesteri hivatal és a vállalat között. Az Area Somorja Kft. mellett még egy, szintén 100%-ig önkormányzati tulajdonú cég foglalkozik a városban városüzemeltetési feladatokkal. A Lakáskezelő Vállalat az önkormányzati tulajdonú ingatlanok üzemeltetését és hasznosítását végzi. A településen jelentős a 70-es 80-as években épült lakótelepi lakások száma, melyeket gázüzemű fűtőműből táplált hőenergiával fűtenek télen. A távfűtés városi tulajdonban van, de annak üzemeltetését a város kiadta az említett vállalatnak bérletbe.

Fejezetünkben röviden áttekintjük, hogy a városüzemeltetés legnagyobb részét végző Area milyen szervezeti keretek és gazdálkodási rend szerint végzi feladatait Somorján.

25.1 SZERVEZETI KERETEK

Az alábbi ábra az Area Somorja Kft. szervezeti felépítését szemlélteti.

3. ábra: Az Area Somorja Kft. szervezeti felépítése Forrás: Saját szerkesztés

A vállalatot az Igazgató irányítja, aki a teljes szervezet működésért felelős személy. Amint a fenti ábra alapján is látható, a Kft. élén álló igazgató munkáját pénzügyi oldalról a Gazdasági Osztály, míg a külső kapcsolatok oldaláról a Média Részleg támogatja.

A szoros értelemben vett szakmai tevékenység három szervezeti egységen belül zajlik.

A Közmű és útkezelő foglalkozik a városi tulajdonban lévő közutak és járdák, valamint egyes közművek üzemeltetésével és fenntartásával. Ezen belül az utak javítása, új utak kiépítése (pl. akadálymentes járda, útszakasz), a csapadékvíz elvezető csatorna-hálózat karbantartása, a közvilágítás üzemeltetése és javítása, új, modern világító egységek telepítése is a feladataik közé tartozik.

A munkát számos szakember és speciális eszköz, gép segíti, melyek a Kft. tulajdonában vannak. A gépekről és járművekről a 6.2 fejezetben írunk részletesebben.

A Logisztikai és beszerző részleg feladata a munkafolyamatok teljes körű támogatása egyrészt az alkalmazott anyagok, növények, eszközök, gépek és járművek beszerzése révén, másrészt a szállítók szervezése révén, melynek fontos részét képezi az eszközkapacitások beosztása és a feladatok ütemezése a rendelkezésre álló humánerőforrás és eszközállomány tükrében.

Az Area Somorja Kft. harmadik szakmai részlege rendelkezik a legkomplexebb feladatkörrel. A csoporthoz tartozó szakemberek foglalkoznak egyrészt a városi zöldterületek karbantartásával, mely tevékenység magába foglalja a gyepes, füves területek ápolását, locsolását, kaszálását, a virágosítás különböző rendszeres és alkalmi feladatait, valamint a bokrok, fák gondozását, beleértve a telepítés, metszés, gallyazás, permetezés és az esetleges kivágás kényszerű tevékenységét is. A részleg feladata a temető gondozása is, elsősorban a növényállomány karbantartása, a növényi hulladékok (pl. őszi falevelek) összegyűjtése és elszállítása is. Emellett ugyanezen csoport munkatársai látják el a hulladék gyűjtőudvarokhoz kapcsolódó munkákat, valamint a városi piac karbantartását is.

25.2 GAZDÁLKODÁSI ADATOK

Az Area Somorja Kft. 100%-ig önkormányzati tulajdonban lévő cég. A gazdálkodás mellett a napi tevékenységek megtervezését és megvalósítását is a várossal való szoros együttműködés határozza meg. Amint azt a cég vezetője, Nagy József is hangsúlyozta, a Kft. évtizedek óta kiváló kapcsolatot ápol Somorja város vezetésével, mely kapcsolat a kölcsönös bizalmon és a magas szintű szakmai munkavégzésen alapul.

A kapcsolat egyik fontos elemeként, a város éves bevételei között hangsúlyos tételként említhetőek meg azok az összegek, melyek az Area Somorja Kft. részéről kerülnek a városi pénztárba. Ezek között kell megemlíteni az alábbiakat:

- épületek bérleti díjai: 23.236 Euro,
- parkolási díjakból származó bevételek: 133.783 Euro,
- lakásbérletekből származó bevételek: 184.485 Euro.

Fentiek alapján a Kft. jelentős mértékben hozzájárul a városi költségvetés stabilitásához, melyen belül a parkolási díjakból, valamint az önkormányzati tulajdonú lakások kiadásának bérleti díjaiból származó bevételek a leginkább hangsúlyosak.

A Kft. hasonlóan, a kiadási oldalon is megjelenik a városi költségvetésben. Az áttekintett 2017-es évben különböző tételekre fizetett az önkormányzat szolgáltatási és egyéb díjakat az Area Somorja Kft.-nek:

- intézmény karbantartás (alkalmi megrendelés): 42.775 Euro,
- temető karbantartás és üzemeltetés: 25.000 Euro,
- szerződésben meghatározott tevékenységek: 397.000 Euro,

- közvilágítás javítás: 6.626 Euro,
- akadálymentesítés: 10.842 Euro,
- utak és járdák javítása, karbantartása: 82.990 Euro,
- Pomlé parkerdő gondozása 16.159 Euro,
- Csölösztői út zöldterület gondozás 3.997 Euro,
- Pomlé út zöldterület gondozás 15.005 Euro,
- növényültetések 16.758 Euro,
- gyűjtőudvarok üzemeltetése 15.400 Euro.

A fenti összegek a tevékenységek tényleges finanszírozási háttérét mutatják, melyek alapját az önkormányzat és a Kft. között megkötött két széles körű szerződés adja. E szerződések tartalmáról részletesebben a 6.5 fejezetben fogunk szólni.

E helyen is fontos azonban hangsúlyozni, hogy az említett szerződések egyfajta keretrendszert jelentenek a Kft. számára a tevékenységek lebonyolítása és a költségek tervezése vonatkozásában. Azonban – ahogyan ezt a cég vezetője és szakemberei is hangsúlyozták – a tervezett és szerződésben rögzített költségkeret módosulhat az év során jelentkező tényleges igényeknek megfelelően. Amennyiben tehát valamely szakterületen az előzetesen tervezett forrás nem bizonyul elegendőnek a feladat teljes körű ellátásához, a Kft. vezetőségének lehetősége van belső költségátcsoportosítást végrehajtani. Erre azonban viszonylag ritkán kerül sor, például előzetesen nem várt mértékű havazás esetében, mely megnövelheti a hóeltakarítás, útsózás, útjavítás költségeit.

26 A ZÖLDTERÜLET-KARBANTARTÁS, MINT TÉMATERÜLET BEMUTATÁSA

26.1 TÉMATERÜLET LEHATÁROLÁSA

A „Builcogreen” projekt eddigi tevékenysége során már három témakörben tárt fel olyan jó gyakorlatokat, melyek más települések számára is kiváló, követendő példát jelenthetnek. A projekt egyik konkrét célja éppen az volt, hogy a partnerek számára részletesen bemutassa a működő jó gyakorlatokat, illetve, igény esetén, mentorálási tevékenység révén a gyakorlatban is meg tudja osztani az évek során megszerzett gyakorlati tapasztalatokat.

Győr esetében a hulladékgazdálkodás, Mosonmagyaróváron a virágos települések versenye és a városzépítés, Dunaszerdahelyen pedig a temetőgondozás és üzemeltetés jelentette azt a témakört, amelyhez kapcsolódóan az egyedi, mások számára is hasznosítható jó gyakorlatok bemutatásra kerültek. A negyedik partner település, Somorja a fenntartható zöldterület-karbantartás terén vállalkozott saját tapasztalatainak bemutatására és átadására.

Somorja esetében elmondható, hogy a szlovákiai kisváros területén minőségét, méretét és funkcióját tekintve is nagyon sokféle zöldfelülettel találkozhatunk. A városüzemeltetésnek folyamatos feladatot jelent a település nagyszámú fáinak gondozása és szükség esetén pótlása, a parkok, játszótérek minőségi kialakítása és a lakossági igényeknek is megfelelő települési környezet biztosítása. A város egyedi adottságát a Pomlé parkerdő jelenti, melynek gondozása és fejlesztése egyszerre kívánja meg a természeti és társadalmi (közösségi) igényeknek való együttes megfelelést, amely különös kihívást jelent a döntéshozók és szakemberek számára is.

Mindez annak a cégnek a napi szintű feladatát jelenti, amely már évtizedek óta együttműködik a város önkormányzatával. Az Area Somorja Kft. – amint azt az előző fejezetben bemutattuk – egyik legfontosabb tevékenységét a zöldfelületek karbantartása terén fejti ki. Tanulmányunk jelen fejezetében ezt a munkát mutatjuk be részletesebben.

26.2 A TÉMATERÜLET ELHELYEZKEDÉSE A VÁROSÜZEMELTETÉSI GYAKORLATBAN

Az Area Somorja Kft. – amint azt a 4.1 fejezetben ismertettük – három szakmai csoport révén látja el feladatait:

- Zöldterület, temető, gyűjtőudvar és piac,
- Logisztikai és beszerző részleg,
- Közmű és útkezelő.

A cégen belüli három csoport közül az első foglalkozik alapvetően a zöldterületek karbantartásával, ugyanakkor a szervezeti egységek munkája szorosan összefügg.

Ebben a megközelítésben ki kell emelni, hogy a zöldterület, temető, gyűjtőudvar és piac működtetéséért felelős csoport gyakorlatilag ellátja azokat a feladatokat, melyek a város zöldterületeinek gondozásával összefüggnek (kaszálás, öntözés, növénytelepítés és gondozás, permetezés, stb.) ugyanakkor a másik két csoport feladatellátásának is jelentős szerepe van a városi közterületek, zöldterületek kihasználtságának napi szintű biztosításában. A közmű és útkezelő felelős egyebek mellett a parkok, fasorok megközelítését lehetővé tevő utak, gyalogos utak megfelelő minőségért, illetve a különböző közterületek megvilágításáért. A logisztikai és beszerző részleg pedig a cégnél rendelkezésre álló gépek és egyéb eszközök beszerzéséért, valamint beosztásáért felelős, ilyen értelemben a zöldterületek jelentős mértékben gépesített fenntartási munkálataiban is kiemelkedő fontosságú a ténykedésük.

26.3 ZÖLDTERÜLET-KARBANTARTÁS SOMORJÁN

Az Area Somorja Kft. egyik kiemelt tevékenysége a városi zöldterületek karbantartásához kapcsolódik. A város egyedi jellegzetességeit figyelembe véve, ez a feladat jelentős erőforrásokat és komoly szakértelmet igényel.

A munkát meghatározó egyik legfontosabb tényező a 27 hektáros városi zöldterület, mely a település 47 hektáros területének több, mint felét teszi ki. A zöldterületek összetétele kapcsán is fontos kiemelni azt a ténytet, hogy a fák száma a város méretéhez képest kifejezetten magasnak nevezhető, s e szempontból Somorja, a területén található 8000 fával (mely szám nem tartalmazza a Pomlé fát), Szlovákia harmadik legzöldebb településének számít.

Meg kell még említeni a zöldterületek jellegét és elhelyezkedését, valamint kialakulásuk sajátos történetét. A mai városkép igen vegyes és összetett képet mutat a közterületek szempontjából. Az eltérő jellegű területekre példaként lehet megemlíteni a Pomlé parkerdőt monumentális és esetenként matuzsálemi korú tölgyfáival, a belvárosi, lakótelepi területek közé ékelt, sokszor a tervszerű kialakítást nélkülöző parkokat, vagy a modern Duna-parti területeket a sportlétesítményekkel, játszótérekkel, tervezett közösségi terekkel (pl. Kormorán park).

26.3.1 Faápolás, gondozás és ültetés

A II. világháború előtti és utáni egy-két évtizedben Somorja mezőváros volt, sok fasorral. Jó példa erre a Pomléhoz vezető fasor, mely a Pomlejská utat szegélyezi. A hatalmas fák sora a város központjától (a 63-as főút kereszteződésétől) egészen a parkerdőig kísérik a látogatókat és a helyben lakókat.

A város különös gonddal igyekszik megőrizni az érett fasorok állapotát, a növényzetet folyamatosan figyelik, felügyelik. Ennek megfelelően a fák esetében az ültetés, metszés, gondozás, permetezés és az öntözés is rendszeres feladatként jelentkezik.

A régi fasorok mellett sok új is található a városban. A mai belváros fasorainak, parkjainak jelentős része a lakótelepek építéskor alakult ki. A 70-es 80-as évekre még kevésbé volt jellemző a tervszerű parképítés, a korabeli helyzet sok helyen napjainkban is jellemző módon kaotikus állapotot

eredményez. Ennek egyik tipikus megnyilvánulása a fák ésszerűtlen ültetése volt. Számos esetben kerültek terebélyessé váló fák az épületekhez túlságosan közel. Napjainkban így e fák metszése külön gondot jelent a cég számára, időnként sajnos kényszerű kivágást is alkalmazni kell.

Komoly értéket képviselnek a temetőben található gesztenye-fasorok, melyek árnyékot nyújtanak a látogatóknak, hozzátartozóknak. A város központjához és a lakótelepekhez is közel található temető a gesztenyék mellett más értékeket is rejt. Természetesen sok helyen található fászszerű cserjék is a városban, ezek telepítésével azonban a szakemberek szerint óvatosan kell bánni: mivel a bokrok sokkal hamarabb öregednek, mint a fák, gondosan meg kell válogatni, hogy mit telepítenek. Emellett figyelembe kell venni, hogy a város területén nagymértékben nőtt az elmúlt években a lakosság száma és ezzel a környezeti terhelés is emelkedett: a bokrok sokszor szemétfogók, esetenként bűvőhelyet jelenthetnek patkányok számára is.

26.3.2 Parkgondozás, kaszálás, gyepfenntartás

Ahogy korábban is hangsúlyoztuk, Somorja területén igen jelentős a zöldterületek aránya. Ezen belül sok helyen található változó méretű és minőségű parkokat, gyepes, füves részeket.

A város egyik legjelentősebb parkja – lásd a fenti képet – az autóbusz pályaudvar mögött, a Parková, Agátová és a Kasárenská által határolt területen található. A parkban lombos fák között található padokon pihenhetnek, kulturált sétányokon sétálhatnak a lakosok és utazók.

Ettől a parktól csak néhány méterre érhető el a Rock Giants Memorial Park. A somorjai parkok közül sok a lakótelepi épületek, tömbök között és körül helyezkedik el, játszótereknek, sport és rekreációs tereknek adva otthont.

A városi közterek és parkok felújítása, korszerűsítése is folyamatosan zajlik. Erre példa a közelmúltban megszületett park – lásd a fenti fotókat – mely a művelődési ház előtt található.

A város egyik legmodernebb parkja a Kormorán Hotelhez kapcsolódik. A Park Kormorán nemcsak a gondozottságának köszönheti egyedi hangulatát. Hozzájárul ehhez a Duna, illetve a mellette húzózó csatorna közelsége, mely a parkot szinte teljesen körülöleli, így a szigetszerű területről a Duna partjára egy kis gyaloghídon juthatunk át. A park értékét az ápolt füves területek mellett tovább növelik a szőrt köves sétányok, padok és a kihelyezett faszobrok. Bár a város természeti szépségét emeli, meg kell említeni, hogy ez a park nem a Kft. gondozása alatt áll.

Somorja leghíresebb és legnagyobb értéket képviselő parkja a Pomlé, melyről következő fejezetünkben részletesen is írni fogunk. A több száz éves fákkal is büszkélkedő parkerdő egyik legnagyobb értéke, hogy szervesen kapcsolódik a település szerkezetéhez, egyben könnyen meg is közelíthető a városból a már említett Pomlejská utcán keresztül. Mindamelllett az erdő meg tudta őrizni eredeti hangulatát és állapotát, oly módon, hogy egyes részein közösségi tereket – például játszóteret, szabadtéri színpadot – is kialakítottak. Somorján a parkokban nincs telepített öntözőrendszer, így a zöldterületek igény szerinti locsolását ciszternás kocsik segítségével oldják meg. A parkokhoz kapcsolódó legfontosabb rendszeresen végzendő feladat a kaszálás. A füves felületeket az adott területek igényeinek megfelelően évente 3-7 alkalommal kaszálják a tavaszi-nyári időszakban.

A gyepfenntartáshoz szorosan kapcsolódik a lehullott őszi lomb gyűjtése. A város lakói – amint ez a helyi műhelymunka keretei között elhangzott – a kertész szemével nézve túlzott elvárással élnek a cég felé a falevelek eltakarításával kapcsolatban, hiszen a haraszt az ökoszisztéma része, nem szabadna túlzásba vinni összegyűjtését.

26.3.3 Virágosítás

A város tavaszi és nyári arculatához szorosan kötődik az aktív virágosítás. Évente 7-8000 darab körül mozog a kiültetett virágok száma a városban. Korábban ez a szám a 15-20 ezret is elérte, de 2008-ban és az azt követő néhány évben nagyon visszaesett, míg napjainkban ismét 8000 darab körül van. A kiültetett virágok között sok hagymás növény van. Alapvető tapasztalat, hogy az évelőkkel sokkal könnyebb bánni, mint az egynyári növényekkel, hiszen kevesebb feladat jelentkezik. A közterek arculatának szépítését nehezíti, hogy az elmúlt években sok helyen pusztultak ki az egyébként télen-nyáron üde zöld foltot jelentő puszpángok, melyek kiválóan alkalmasak a terek díszítésére, hiszen kerti növényként formára nyírhatóak, vagy sövények is kialakíthatóak belőle.

A parkosítás fontos részét képezi a virágkihelyezés. Ennek ideje minden évben májusban van, azonban a szükséges virágokat már előző év októberében megrendeli a város. A virágok elhelyezése több módon is lehetséges. A helyi gyakorlat szerint sokszor épített virágtartókba kerülnek, de gyakori a közvetlen termőtalajba ültetés, így némileg nagyobb a kitaposás veszélye.

26.3.4 A zöldhulladék kezelése

Fontos feladat a településen a zöldhulladék kezelése, melynek az összegyűjtés és elszállítás mellett a hasznosítás is részét képezi. A lágyszárú növényeket korábban még használták a mezőgazdaságban, komposztálás révén hozzájárult a talaj minőségének javításához. Ez ma már sajnos nem jellemző, a szakember véleménye szerint ennek hiánya hozzájárul a talaj minőségének romlásához. A fászszerű növényi hulladék nagy része darálást és elszállítást követően eröműben kerül elégetésre.

26.3.5 Közterületek takarítása

A közterületek tisztán tartása is az Area Somorja Kft. feladata. A munkálatok érintik a köztereken található szemetekesek ürítését, a parkok, járdák takarítását.

Az önkormányzatot és egyben a Kft.-t terheli a közterületeken, jellemző módon a szemétyűjtők közelében illegálisan lerakott háztartási lom, kiselejtezett bútor és a lakásfelújítások után fennmaradó hulladék eltakarítása is.

26.4 A MŰLT ÉS A JELEN TALÁLKOZÁSA SOMORJÁN: A POMLÉ PARKERDŐ MEGHATÁROZÓ TERMÉSZETI ÉS TÁRSADALMI SZEREPE A VÁROS ÉLETÉBEN

A Pomléval kapcsolatban a történeti forrásokban 1786-ban találkozhatunk az első említéssel. Ez a név német eredetű, az erdő korábban Harcsa major néven is ismert volt.

A terület megmaradt keményfás ligeterdőként indult, ma ennél sokkal szélesebb funkcióval bír: a hétköznapiak során pihenőhely, rekreációs terület és játszótér, bizonyos események során kulturális park, rendezvények színtere.

A park mai állapotának és fenntartható kezelésének fontos mérföldköve volt az a projekt („Bioprojekt”), melynek során felmérték a terület növényállományát, alapvetően a fenntartási igények feltérképezése és a park megfelelő kezelése, állagának megőrzése érdekében.

A növényzetben belül a mintegy 160 éves tölgyek képviselik a legnagyobb értéket a fásszárúak között, de mellettük számos egyéb jelentős fajta is jelen van az erdőben.

Az erdős liget életét korábban kedvezőtlenül érintette a vasúti közlekedés átmenő forgalma. Napjainkban ez a vonal már nem üzemel, ugyanakkor a sínek egy része még megvan, bár a növényzet szinte teljesen benőtte már. A már említett felmérés során összesen 12 félé, a parkerdő létét veszélyeztető probléma került összeírásra.

A legjelentősebb gond ma az időjárás változása, a csapadék kisebb mennyisége és a megemelkedett hőmérséklet. Mindezt Szlovákia dél-nyugati részén súlyosítja az a tény, hogy az erőmű építését követően csökkent a víz mennyisége, a talajvíz mélyre került, s ennek következtében a növényzet nehezebben jut nedvességhez. A tölgyes területek szárazakká váltak, így a megoldás vagy a növényzet öntözése (ez csak parkok esetében jellemző), vagy az áttérés kevésbé vízigényes növények alkalmazására.

A Pomlé életében az elmúlt néhány évtized jelentős változást hozott. Már a 20. században megjelentek az emberek a természetben, azonban az előző évszázadban a parkerdő látogatása kevésbé volt szervezett és tömeges. Az új időszak a 21. században kezdődött: megjelentek a kocogók, majd a futóversenyek, játszótér létesült a családok nagy örömeire.

A Pomlé fesztivált (<https://www.facebook.com/pomlefestival/>) 2010 óta rendezik meg a parkerdőben. Az „ízek, borok és hagyományok” fesztiválja egyre több látogatót vonz, ez azonban egyre nagyobb terhelést jelent az erdő számára. A fejlesztéseket össze kell hangolni a magas természeti értéket képviselő erdő igényeivel. A fesztivál jobb kiszolgálása érdekében nemrégiben felújításra került a színpad és környéke, táncter és kerékpárút létesült. A beruházások költségét a szlovák-cseh, illetve az osztrák-szlovák program segítségével tudták biztosítani. A fesztiválok mellett idén már hetedik alkalommal fogják megrendezni, hagyományosan május 8-án, a Pomlé Run futóversenyt, melynek rendezői amatőr és profi versenyzőket is várnak az eseményre. A futók a városból indulnak, és a parkba érkeznek meg.

Az erdőnek a közösségi események mellett a helyiek szemében fontos szerepe van a gyermekek környezettudatos és természetbarát nevelésében, a futóversenyek révén az egészséges életmód terjesztésében. A családi eseményeknek és találkozóknak is kiemelt helyszíne, kiváló sétaútvonalak és játszótérnek köszönhetően.

Az Area Somorja Kft. 100%-ban önkormányzati tulajdonú városüzemeltető cég, amelynek egyik legfontosabb feladatköre a zöldterületek fenntartásához kapcsolódik. A városi zöldfelületek mérete mellett kiemelkedő a fák és a kiültetett virágok száma is a városban, így Somorja közterületei zöldek és a befektetett munka révén folyamatosan gondozottak.

27 ERŐFORRÁSOK ÉS GAZDÁLKODÁS

Az alábbi fejezetben áttekintjük az Area Somorja Kft. által alkalmazott erőforrásokat, mint a humánerőforrás, mind a gép- és eszközpark vonatkozásában.

27.1 A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ HUMÁNERŐFORRÁS (SZAKEMBEREK, MUNKAERŐ)

Az Area Somorja Kft. rendelkezik a feladat elvégzéséhez szükséges szakember kapacitással. A cég a feladatok ellátását állandó és időszakosan foglalkoztatott munkatársak segítségével oldja meg. A Kft.-nél a teljes foglalkoztatotti létszám 55 fő. A munka jellegéből adódóan a munkatársak jelentősen nagyobb arányát férfiak teszik ki, ennek megfelelően a férfi munkavállalók száma 50 fő, míg a nőké 5 fő. A hölgyek a pénzügyi és adminisztratív feladatok elvégzésében vesznek részt alapvetően, ugyanakkor találunk a cégnél vezető beosztású női munkatársat is.

A férfi munkaerő a vezetés és irányítás mellett a gépjárművezető, gépkezelő feladatok, valamint a fizikai, kétkézi munkák ellátásánál jelenik meg döntően. Figyelembe véve, hogy a Kft.-nél számos, tipikusan férfi szakma is jelen van, érthetővé válik a férfi munkaerő számbeli túlsúlya. Ezek között lehet megemlíteni többek a villanyszerelőt, a hideg- és meleg burkolót, lakatost, asztalost.

A zöldterületek gondozását végző csoport 19 főből áll, melyet egyes időszakokban szezonálisan foglalkoztatott munkaerő egészít ki. Ezzel együtt a csoport létszáma mintegy 25 főig duzzadhat fel. A szezonális foglalkoztatás jelentősebb például tavasszal, a növény kiültetések idején, vagy ősszel, lombhulláskor, de szükség volt már alkalmi munkaerő alkalmazására jelentősebb, nem várt hó lehullásakor is.

Az Area Somorja Kft.-nél a munkatársak legnagyobb része alkalmazotti státuszban van foglalkoztatva. Mindössze két fő szerepel a zöldterület karbantartási részlegnél, akik egyéni vállalkozóként szerződéses jogviszonyban végzik feladatukat a cég keretein belül.

27.2 GÉPEK, ESZKÖZÖK

Az Area Somorja Kft. a feladatok ellátásához megfelelő eszköz- és géppark állománnyal rendelkezik. Fejezetünkben képekkel is illusztrált módon mutatjuk be a cég által a zöldterület üzemeltetés és fenntartás során használt eszközöket.

A géppark részét képezi négy kisteherautó, melyek jelentős szerepet játszanak a kisebb tételben történő anyagmozgatásban, valamint a kézi eszközök (fűnyírók, kismotorkosok, stb.) szállításában.

A növényzet locsolásában, az utak portalánításában és nyári hűtésében, valamint esetenként ivóvíz szállításában is hasznát veszik a 8, illetve 3 köbméteres kapacitással bíró ciszternás teherautóknak. A konténeres járműveket hulladékiszállítás, lomtalánítás során használják.

A zöldterületek gondozása során, anyagmozgatásra, vontatásra is napi szinten használják a cég traktorait, a rakodáshoz több homlokrakodó gép is a szakemberek rendelkezésére áll.

A nagyobb munkagépek mellett a somorjai vállalat kisebb gépekkel és kézi eszközökkel is rendelkezik a parkok, közterületek karbantartásához. A városban található fák magas száma miatt az őszi időszakban szinte nélkülözhetetlen a nagyteljesítményű lombszívó gép. A gyepfelületek ápolásában kiemelt fontosságú a kézi fűnyírók, fűnyíró traktorok és szegélyvágók szerepe.

A cég rendelkezésére állnak többfunkciós park és kertgondozásnál jól használható eszközök, melyek alkalmasak pótkocsi vonatására, ugyanakkor különböző funkciójú eszközökkel (pl. fűnyíró, rotátor, stb.) is felszerelhetők. A lombszívó gépnek az őszi lombhullás időszakban jut fontos szerep. A gép vontatható, a felszívott levél tárolásához teherautót használnak.

27.3 EGYÜTTMŰKÖDÉSEK ÉS KISZERVEZETT FELADATOK

Az Area Somorja Kft. a zöldterületek fenntartásához és üzemeltetéséhez kapcsolódó feladatok döntő részét maga végzi, saját humánerőforrást és eszközállományt használva fel a munka során.

Külső vállalkozó igénybe vételére csak kivételes esetben kerül sor. Erre jelent példát a fák ápolása, gondozása esetében az az egyedi helyzet, amikor a feladat alpinista szakértelmet és gyakorlatot igényel.

A külsős partner számára kiszervezett feladatok részben a magas fák gallyazása, kivágása terén jelentkeznek. A viharkárok és a balesetveszély megelőzése érdekében időnként szükség van speciális felszereléssel és gyakorlattal rendelkező szakemberek bevonására.

Ugyancsak időszakosan jelenik meg a magasabb fák esetében a permetezés különleges eszközöket igénylő feladata, melyet jellemző módon a zöldterületeket üzemeltető cég külső vállalkozó segítségével old meg.

A zöldterületek karbantartására, ápolására fordított évi 420-430 ezer eurós városi költségvetés mintegy harmadát használják fel külsős cégek finanszírozására a fenti munkák vonatkozásában.

27.4 KÖLTSÉGEK ÉS GAZDÁLKODÁS

Az Area Somorja Kft. – amint azt korábban hangsúlyoztuk – 100%-ban önkormányzati tulajdonú céggként a települési önkormányzattól kapja a feladatokat és a feladatok lebonyolítását is a város finanszírozza.

A megfelelő szabályozottság érdekében a város és a városüzemeltetési cég között megkötött szerződésben határozzák meg a feladatokat és az azok elvégzéséhez tervezett anyagi források mértékét. Az Area Somorja Kft. alapvetően két keretszerződést köt minden évben, melyek közül az első „nagy csomag” tartalmazza az általánosabb, évről-évre ismétlődő jelleggel visszatérő feladatokat. Az alábbi táblázat a 2017. évi szerződés adatai alapján készült és azt szemlélteti, hogy milyen feladatokra, milyen előzetesen tervezett forrásokat terveztek a szakértők.

2. táblázat: A „nagy csomag” főbb sorain tervezett tevékenységcsoportok és a tervezett, kapcsolódó források

Éves költségvetési keret AREA Somorja Kft. (€)	
Távközlés, utak, járdák	110 374,1
Közvilágítás üzemeltetés, karbantartás	22 440,0
Zöldterületek karbantartatása	262 752,6
Füves területek	170 767,2
Fák, cserjék	62 077,3
Virágágyások, virágcserepek	22 011,6
Játszóterek	7 896,5
Hulladékgyűjtés, közterületek tisztítása	160 543,3
Összesen	556 110,0

Amint látható, a legjelentősebb költség a zöldterületek fenntartásához, karbantartásához lett rendelve. Ezen belül is a legkomolyabb forrásigénnyel a füves területek gondozása rendelkezik. Ennek egyik oka, hogy kifejezetten nagy a városban található füvesített területek mérete, de emellett a lakossági igény is kiemelkedő a gondozottság vonatkozásában. Ennek megfelelően a füves területeket gyakran szükséges kaszálni, nyírni.

Komoly forrásigénye van a fák, cserjék ápolásának is. A gallyazás, metszés, permetezés mellett gondoskodni kell az elhalt, vagy menthetetlen beteg egyedek eltávolításáról és természetesen a kivágott fák pótlásáról is. A város folyamatosan gyarapítani igyekszik faállományát, jelenleg a Gazdovský rad mentén folyik széles körű fejlesztés, melynek keretei között fák telepítésére is sor kerül. Ugyancsak komoly összeget szán a város a virágok, virágágyások szépítésére. A mintegy 8000 növény kihelyezése, gondozása mintegy 22 ezer eurós költséget jelentett 2017-ben. Külön soron szerepel a zöldterületi munkálatok között a játszóterek karbantartása. Az elkülönítés indokolt, ha figyelembe vesszük, hogy a játszóterek különös figyelmet igényelnek, főleg a baleset megelőzés és a biztonságos körülmények biztosítása szempontjából.

3. táblázat: A másik szerződés csomagban rögzített feladatok és a tervezett, kapcsolódó források

Egyéb munkálatok rögzített díjai (€)	
Közmunka	390 000,0
Útjelző táblák	12 000,0
Pomlé park karbantartás	12 500,0
Pomlé út karbantartás	13 000,0
Čilistovská utca	4 000,0
Közvilágítási oszlopok javítása	14 000,0
Távközlési karbantartás, javítás	120 000,0
Nem tervezett szolgáltatások	10 000,0
Autóbusz-állomás üzemeltetése	4 000,0
Óvodák karbantartása	16 500,0
Olasz temető üzemeltetése	2 500,0
Hulladékudvarok üzemeltetése	15 400,0
Akadálymentes járda kialakítás, javítás	10 000,0

Bár nem a „nagy csomag” részét képezik, a fenti táblázatban található tervezett kiadások és a kapcsolódó feladatok is kiemelt fontosságúak a cég működésében. A legnagyobb tétel a közmunkások feladatellátásához kapcsolódik, de a cég feladatellátásának sokoldalúságát mutatja, hogy a távközlési karbantartások, javítások elvégzését is szakemberei végzik.

A táblázat adataiból az is látszik, hogy egyes kiemelt fontosságú területek gondozásának költsége elkülönített soron szerepel a szerződésben. Ezek között van a Pomlé park, a Pomléhoz vezető utca és a Čilistovská (Csölösztói) utca gondozása. De ebben a szerződésben jelenik meg az óvodák karbantartása, az olasz temető üzemeltetése és a hulladékudvarok üzemeltetése is.

Az Area Somorja Kft. mind a humánerőforrások, mind pedig az eszközkapacitás tekintetében kiváló helyzetben van. Szakemberei és munkatársai jelentős tapasztalatokra építve tudják végezni munkájukat, a folyamatosan megújuló géppark ehhez jól kezelhető háttérrel jelent. A cég feladatellátása és pénzügyi háttere az önkormányzattal kötött szerződések révén biztosnak tekinthető.

28 FELADATOK ÉS MUNKASZERVEZÉS

Az Area által ellátott feladatok jelentős része (mintegy 70-75%-a) a szakterületen megszokottakkal egyezik meg, míg a fennmaradó tennivalók a település saját jellegéből, adottságaiból adódnak. Az alábbi fejezetben a cég által a zöldterületek gondozása, karbantartása terén ellátott feladatokat tekintjük át alapvetően a munkaszervezés és lebonyolítás gyakorlati oldala felől vizsgálva azokat.

29 FELADATOK A ZÖLDTERÜLET-KARBANTARTÁS VONATKOZÁSÁBAN

Somorján a zöldfelületek fenntartásához és karbantartásához kapcsolódó feladatokat alapvetően két csoportba lehet osztani. Az egyik csoportba a napi rutinnal végezhető, időszakosan visszatérő és egyben tervezhető feladatok tartoznak. Ezek a feladatok ütemezetten, előre tervezetten kerülnek megvalósításra, így a kapcsolódó költségek, humán és eszközkapacitások is megfelelően ütemezhetőek.

A másik csoportba a spontán jelentkező feladatok sorolhatóak, melyek ad hoc lakossági igényeken, bejelentéseken alapulnak, illetve extrém időjárási események kapcsán (vihar, hó, stb.) jelentkeznek. Ilyenek lehetnek a fakivágások és pótlások, károk helyreállítása, de sajnos időnként kezelni szükséges a vandálok pusztítását is.

Az éves rutinnal ismétlődő feladatokat részben már bemutattuk az ötödik fejezetben, amikor a zöldterületek karbantartásáról és fenntartásáról esett szó. Ezek – felsorolás szinten – az alábbiak:

- faápolás, gondozás és ültetés,
- parkgondozás, kaszálás, gyepfenntartás,
- virágosítás,
- zöldhulladék kezelése,
- közterületek takarítása.

Egy másik megközelítésből kiindulva külön kell még választanunk az intenzíven kezelt, belterületi zöld felületeket, melyek a település frekvenciált részein helyezkednek el. Ezeket a füves, parkos területeket az év folyamán rendszeresen, a terület jellegéből adódóan eltérő számban, sőt, a lakossági igényeket is figyelembe véve gondozzák fűnyírással, illetve látják el az egyéb feladatokat. A város törekszik e területek folyamatos megújítására, amire jó példa a már említett, jelenleg is zajló munkafolyamat a Gazdovský rad-on.

Emellett a feladatok másik, ugyancsak jelentős része az extenzíven kezelt, önkormányzati tulajdonú, valamint belterületi utak menti területekre koncentrálódik, melyek a lakossági használat szempontjából ugyan nem különösen aktívak, viszont városképi szempontból karbantartásuk mégis jelentőséggel bír. Ezeket a területeket is az Area Somorja Kft. kezeli az igényeknek megfelelő számú kaszálás révén.

29.1 A FELADATOK LEBONYOLÍTÁSÁNAK GYAKORLATI MENETE, MUNKASZERVEZÉS

Az Area Somorja Kft. az év folyamán rendszeresen végzi a zöldfelületek karbantartását. A munkát a cég az önkormányzattal kötött, évente megújuló vállalozási szerződésekben foglaltaknak megfelelően végzi. Alábbi táblázatunk az éves munkarendet szemlélteti átfogó módon, jelölve az adott feladat jelentkezésének időszakát is. A táblázat nem rögzíti a Kft. valamennyi feladatát, csak a zöldterületek fenntartásához kapcsolódó munkálatokat rögzíti.

4. táblázat: Somorja, zöldterületek karbantartásához kapcsolódó feladatok időszakos felmerülése Forrás: Saját szerkesztés

Zöldterületek karbantartása, kezelése	Január	Február	Március	Április	Május	Június	Július	Augusztus	Szeptember	Október	November	December
Fűnyírás, kaszálás évente 1 vagy 2 alkalommal					X		X					
Fűnyírás, kaszálás évente 3 vagy 4 alkalommal				X	X	X		X				
Fűnyírás, kaszálás évente 6 vagy 7 alkalommal				X	XX	X	X	X	X			
Egynyári palánták rendelése										X		
Egynyári növények kiültetése					X							
Évelő növények ültetése					X							
Virágágyak öntözése					X	X	X	X	X	X		
Virágágyak gyomlálása, kapálása						X	X	X	X	X		
Virágtartó edények öntözése					X	X	X	X	X	X		
Cserje kapálás, gyomlálás				X	X	X	X	X	X			
Fák pótlása				X						X		
Sövény, cserjényírás						X		X				
Fák permetezése					X	X	X	X				
Lombgeregelyezés és gyűjtés										X	X	X
Gyomirtás drótkéfes géppel					X	X	X	X	X			
Közterületek takarítása	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Pomlé park karbantartása					X	X	X	X	X	X		
Pomlé út karbantartása					X	X	X	X	X	X		
Čilistovská (Csölösztői) utca karbantartása					X	X	X	X	X	X		
Játszóterek karbantartása				X	X							
Temető gondozás					X		X			X	X	X

Ahogy azt a táblázat is tükrözi, minden évben kiemelkedő feladatként jelentkezik a fűnyírás, kaszálás, amely a cég munkatársainak és gépállományának áprilistól szeptemberig folyamatosan munkát ad. A kevésbé központi területek és utak mentén évente 1-2 alkalommal, a lakótelepek és egyéb lakóövezetek önkormányzati területein 3-4 alkalommal, míg a legintenzívebb, központi területeken évente akár 7, vagy jelentősebb csapadék esetén 8 alkalommal is kaszálják a fűvet.

Májusban történik meg az egynyári virágok kiültetése, melyek ápolása az év további részében szintén folyamatos elfoglaltságot jelent, beleértve a locsolást és tápszerezést és a gyomirtást.

A fák esetében az ültetések eseti jellegűek, bár a város törekszik a faállomány folyamatos gyarapítására, mindamellett a meglévő fák esetében a gallyazás, permetezés is jelentős feladatot ró a vállalatra. Emellett különös gonddal és figyelemmel bánnak a Pomlé parkerő fáival, a Pomlé és Csölösztői út fasoraival. A tavaszi és nyári időszakban folyamatosan, az igények szerint végzik a gyomirtást különböző eszközökkel.

Az őszi folyamán a kitelepített növény ágyások begyűjtését követően a lombgeregelyezés és gyűjtés jelent kiemelt mennyiségű feladatot.

Az egész év folyamán folyamatos tevékenységet jelent a közterületek takarítása, amely mellett az illegálisan lerakott hulladékot is az önkormányzati cég munkatársai szállítják el a kijelölt területekre.

A cég által ellátott feladatok jó része ismétlődő rutinfeladat, melyet jól tervezhető módon, az önkormányzattal kötött megállapodások mentén lát el az Area Somorja Kft. A feladatok kisebb előre nem tervezhető munka, melyek lakossági igények, rongálók, illetve extrém időjárási viszonyok következtében jelentkeznek.

30 ELÉRT EREDMÉNYEK

Az Area Somorja Kft. évtizedek óta a város szolgálatában áll. Elmondható, hogy a növekvő igények (emelkedő lakosság, életszínvonal, stb.) és elvárások ellenére a cég stabilan teljesíti feladatait, figyelembe véve a szerződésében foglaltak mellett a lakosság igényeit. A sikeresség kulcs kritériumait az alábbiak szerint határozhatjuk meg:

- tradíció és tapasztalat: a felhalmozott tudás és tapasztalat a mindennapi tevékenységek során egyértelműen hozzájárul a gyakorlat orientált és problémamegoldó munkavégzés megvalósításához;
- vezetés és szakértelem: a cég vezetői mind végzettségük, mind munkatapasztalatuk révén jelentősen támogatják a sikeres feladatellátást;
- humán erőforrás: a cég alkalmazottainak felelősségteljes és pontos munkavégzése;
- kiváló eszközállomány: modern és folyamatosan megújuló eszközök és gépek állnak a dolgozók rendelkezésére;
- szerződéses viszony: a várossal kötött szerződések stabil háttérrel nyújtanak a cég fenntartásához, mind a feladatok meghatározása, mint az anyagi háttér biztosítása révén.

A fentiek révén Somorja kapcsán ma elmondható, hogy a 15 ezer fős városa zöldterületek és közterületek gondozása és karbantartása terén mintául szolgálhat a környék települései számára. Az pedig minden helyi számára egyértelmű, hogy a város, vonzó és gondozott környezetét nagymértékben az Area Somorja Kft.-nek köszönheti. Természetesen a városüzemeltető cég ténykedése mellett egyéb tényezők is közrejátszanak abban, hogy Somorja napjainkban egy folyamatosan fejlődő kistélepülés képét mutatja. Ezek között ki kell emelni a város elhelyezkedését, közelségét a fővároshoz, a Duna menti fekvését. Részben ebben kereshető a gazdasági ereje, a vállalkozások számának növekedése és egyben a lakosság folyamatos gyarapodása is. A Duna partján létesült szállodák, sportlétesítmények a turizmus erősödését mutatják. Mindezt nagymértékben támogatja a gondosan kialakított és tudatosan fejlesztett településkép.

Az Area Somorja Kft. ehhez kapcsolódóan az alábbi területen ért el kiemelkedő eredményeket az elmúlt időszakban:

- fák gondozása: a fák kiemelkedő száma és állapota teszi Somorját sokak számára vonzóvá; a parkerdő önmagában is kiemelkedő szépségű, de emellett a város számos pontján és vonalán találkozhatunk szép fákkal és frissen ültetett facsemetékkel is; a fák állapotának megőrzéséhez nélkülözhetetlen a megfelelő időben végzett metszés, gallyazás, permetezés;
- gondozott parkok és közterületek: a füves területek kaszálása és locsolása mellett a bokrok és cserjék állapota is a gondozottság képét nyújtja a városról; a parkokban kihelyezett utcabútorok többnyire modern, jó állapotú eszközök, a város folyamatos megújításukról is gondoskodik; a játszótérek ugyancsak gondozottak, biztonságosak;
- a kitelepített virágok száma igen magas a városban, így nyáron Somorja nagy része üdítő látványt mutat a lakosok és látogatók felé; az egynyári növények mellett emelkedik az évelő, hagymás növények száma is, melyek valamivel kevesebb ráfordítást és figyelmet igényelnek;

- a rendszeres és tápszerezéssel egybekötött locsolás révén a növényzet egészséges és burjánzó; a locsolást a cég 3 köbös tartályos autója végzi, amely egy hét alatt tudja végiglocsolni a város növényzetét; mindez elegendő locsolást jelent, nem szárad ki semmi;
- gondosan takarított közterületek: a városi parkok összképét nagyban javítja, hogy egy kézben van a növényzet karbantartása és a köztérek tisztítása.

Amellett, hogy az Area Somorja Kft. jelentősen hozzájárul a vonzó városkép megteremtéséhez, a munkavégzés során számos problémás terület kezelésével is meg kell küzdenie. Ezek a problémák és a megoldásukhoz vezető út kiépítése tovább erősítik a cég szakértelmét, ugyanakkor meghatározzák azokat az igényeket, melyek mentén fejlesztésekre van szükség.

- tervszerű faültetés hiánya:

A fák ültetése az elmúlt évtizedekben sokszor nélkülözötte a hosszabb távú koncepciót, melynek eredményeként több esetben is rossz helyre helyeztek el fákat. A korábban említett hibás lakótelepi fátételek mellett további példaként lehet megemlíteni azt az esetet, amikor közel egy km hosszan a távhővezeték vonalra voltak ültetve fák, így a vezetékek felújításakor sajnos valamennyit ki kellett vágni. A városban emellett jellemző a vegyes faállomány, a fajtajellel figyelmen kívül hagyása, melyben szintén a hosszabb távú és átgondolt tervezés hiánya mutatkozik meg.

- rendezetlen tulajdonjogú területek
- tömbházak és családi házak előtti területek:

Mind a lakótelepeken, mind a családi házas övezetekben előfordul, hogy a korábbi tulajdonosok által kialakított zöldterületekkel az új lakosok nem törődnek. A város szépítése érdekében ma az önkormányzat támogatja e területek gondozását.

- magántulajdonú telkek kaszálása:

A családi házas övezetekben a telkek kaszálását a lakóknak kell vállalniuk, amennyiben ezt nem teszik meg, az önkormányzat elvégzi a munkát, majd annak ellenértékét kiszámlázza.

- a talajba kerülő só (téli sózás) kedvezőtlen hatása:

A téli sózás az utak melletti fasorok károsodását okozza. A só első körben a talaj minőségére van igen rossz hatással, melynek eredményeként a fák levele olyan képet mutat, mintha megégett volna. A fa ezt követően meggyengül és el is pusztulhat. A jelenség gyakoriságát fokozza, hogy a lakosság a legkisebb hó lehullása esetében is elvárja az utak hómentesítését.

Sajnos ugyancsak sok fa sérül meg az egyre gyakoribb építkezések során. A gépek többnyire a gyökérzetet sértik meg, melynek következtében a fák gyakran elpusztulnak.

- a lakosság tájékozottságának hiánya:

A lakosok több esetben kérik a cég beavatkozását olyankor is, amikor valójában nincs szükség rá. A szakemberek által használt „ökohiszi” jelensége azt mutatja, hogy a lakosságot jobban kell tájékoztatni arról, mi számít károsnak és mi nem. A tájékozatlanság miatt a lakosság sokszor beleszól a cég munkájába és gyakran hátráltatja azt. A fejlesztések egyik fontos iránya éppen a tájékoztatás, többek között az online kapcsolatok erősítése lehet Somorján.

- a fagyöngy elszaporodása:

A fagyöngy a fák lombzatában megtelepedő féllélősködő, örökzöld növény. A növény fák ágai között többnyire 60-100 centiméter átmérőjű bokrot képez. Somorján is sok helyen elszaporodott, többek között a Poml é fái is nagy számban található. A Kft. tudatában van a problémának, melynek kezelése nem egyszerű, hiszen az élőlősködő növény többnyire a magas fák lombzatán telepszik meg, tehát igen nehezen elérhető helyen. Emellett szaporodását segítik a madarak, akik ragadós álbogyóját fogyasztva széthordják magját is. Az Area Somorja Kft. megkezdte a probléma kezelését, ennek egyik első lépéseként pontosan fel kívánják térképezni a fagyöngy előfordulását.

- szeles napok gyakorisága:

A városban gyakori a szeles idő, melynek egyik kedvezőtlen vetülete, hogy a szél a szemetet széthordja a konténerekből, illetve elhordja a konténerek mellé elhelyezett lakossági szemetet, lomot. A cég munkatársai folyamatosan dolgoznak, de a lakosok hozzáállása sajnos nem megfelelő e téren. Itt is a lakosok rendszeres és pontos tájékoztatása lehet a kulcs a probléma megoldásához.

- köztéri lakossági macskaetetés:

A rossz beidegződés nehezen tűnik el, a tudatlanság ebben az esetben még veszélyesebb lehet, mint az előző esetekben. A kirakott élelemre ugyanis nem csak a macska, hanem a patkány is előjön, amely közegészségügyi szempontból kiemelt veszélyt jelent.

- vandalizmus kárainak enyhítése:

Az előre nem tervezhető feladatok között fontos helyen van a megrongált utcabútorok javítása, cseréje, a tönkre tett facsemeték cseréje.

- autók magas száma:

Az elmúlt egy-két évtizedben nagyon megnőtt a gépjárművek száma a városban. Ennek több oldalról is kedvezőtlen hatása van. Egyrészt nő a környezetszennyezés, másrészt egyre több parkolót szükséges beékelni a zöldterületekbe, melynek következtében sokszor nem férnek hozzá a növényekhez a cég munkatársai. E téren nagyon fontos az önkormányzat feladata: a zöldterületre ne, mint további beépíthető területre nézzenek. A lakosság tájékoztatása ezzel kapcsolatban is kiemelt fontosságú.

Az Area Somorja Kft. által a fenntartható zöldterület gazdálkodás területén elért eredmények azt mutatják, hogy a cég által alkalmazott megoldások más települések számára is követendő jó gyakorlatokat jelenthetnek. A városi parkok, növények és fák gondozottsága vonzóvá teszi a várost a lakosok és vendégek számára. Az eredmények egyaránt köszönhetőek a cég szigorú és precíz működtetésének, a szakemberek hozzáértésének és a rendelkezésre álló erőforrások minőségének.

31 A JÓ GYAKORLAT ADAPTÁLHATÓSÁGA

Az alábbi fejezetekben áttekintjük az Area Somorja Kft. által végzett feladatok közül azokat, amelyek a projekt keretei között a jó gyakorlatok között fognak szerepelni. Ezt követően megvizsgáljuk, hogy melyek az adaptálhatóság előfeltételei, illetve korlátai, valamint a jó gyakorlat átvételének menetrendje.

31.1 ÁTVEHETŐ ELEMÉK

A Kft. igen széles körű tevékenységi köréből azokat emeljük ki, amelyek alapvetően kisebb településeken is adaptálhatóvá válhatnak, figyelembe véve a partneri kört. Az következőkben 5 bevált gyakorlatot mutatunk be, javasolva azok átvételét és alkalmazását a többi település számára is.

- **Speciális eszközök / gépek a növényápolás terén**

- o Dosatron szivattyú alkalmazása az öntözések során

A Dosatron egy olyan speciális szivattyú, amely, amint a fenti képeken is látható – a locsolást végző járműre szerelhető. Az eszköz specialitása, hogy locsolás közben belekeveri a külön tartályban elhelyezett tápoldatot az öntözővízbe. Ezzel kettős hatást ér el:

- nem szükséges külön eljárás során a tápoldatozást elvégezni,
- a tápoldat nem keveredik a jármű tartályába, így az alkalmas ivóvíz szállítására is szükség esetén.

A Dosatron alkalmazásával a növényzet megfelelő higitási arányban kapja meg a tápoldatot, öntözés közben, így biztosítható a lehető leghosszabb élettartam és az egészséges növényzet kialakítása. A készüléket a városban rendszeresen használják. A szakemberek vélekedése szerint jelentősen hozzájárul az egészséges növényzet kialakításához és egyben a fenntartható zöldterület gazdálkodáshoz.

- o gyomirtás gépesített drótkéfés eszközzel

Az eljárás során a járdák, burkolt közterek nagyobb részén a gyomirtást nem permettel, vegyszerrel végzik, hanem a fenti képen is látható speciális eszközzel. A gép a gyepszellőztető berendezéshez hasonlóan működik, azzal a különbséggel, hogy nem a nagyobb gyepfelületeken alkalmazzák, hanem többnyire a járdák, teresedések burkolatain, ahol rendszeresen megjelenik a gyom a kisebb földes területeken, hézagokban, illesztéseknél. Az eljárás környezetbarát, hiszen nem szükséges az élővilág egyéb egyedeire is veszélyt jelentő gyomirtó vegyszereket használni. Ez egyben növeli a zöldterületek karbantartásának hosszú távú fenntarthatóságát is.

- **Szerződéses viszony a város és az AREA között**

A korábbi fejezetekben részletesen bemutattuk, hogy az Area Somorja Kft. az önkormányzattal kötött szigorú szerződéses feltételek mentén végzi feladatait. A szerződéses viszony egyik alapja a település és a városüzemeltető cég között fennálló tradicionális szakmai kapcsolat, mely – figyelembe

véve a több évtizedes kapcsolati rendszert – kölcsönös bizalmi szintet eredményez. A másik alap, melynek köszönhetően a kapcsolat és a feladatok ellátása is kiválóan tud működni, az a szabályozottság és a rugalmasság kettőse.

A Kft. az elvégzendő feladatok ellenértékét normaóraban kalkulálja, erre épül az önkormányzattal kialakított szerződéses viszony. Hosszú évek tapasztalata alapján, viszonylag nagy pontossággal tudják a szakemberek megbecsülni a különböző feladatok elvégzéséhez szükséges idő, munkaerő és anyagkapacitást. A szerződés tehát tapasztalati alapokon nyugszik, kalkulálva a következő évben előzetesen látható feladatokkal és kisebb mértékben előre nem látható feladatokkal is.

A rugalmasság jelen esetben azt jelenti, hogy szükség esetén lehetőség nyílik az egyes munkanemek közötti erőforrás és költség átcsoportosításra.

Az Area Somorja Kft.-nél a munkatársak szigorú munkarendben végzik feladatukat. Vonatkozik ez a munkaidő betartására és a hatékony munkavégzésre egyaránt. A cég vezetője által elmondottak szerint a sikeres működés egyik titka éppen ebben a szigorban és pontosságban rejlik.

▪ **Védett fasorok, parkok ápolása, kezelése és hasznosítása közjóléti szempontok alapján**

Somorján különös figyelemmel kezelik az egykor hadifoglyok által telepített, Pomléhoz vezető fasort és természetesen magát a parkerdőt. Minthogy mindkettő jelentősen hozzájárul a kisváros vonzerőjének emeléséhez, a város vezetése és a helyiek is hangsúlyt helyeznek ápolására és óvására. Amint azt korábban is bemutattuk, a Kft. a város és az Area közötti szerződés („nagy csomag”) alapján végzi feladatai többségét, amely mellett egyes speciális munkákra külön szerződik a cég. Ilyen szolgáltatás a Pomlé parkerdő gondozása, a Pomléhoz vezető hosszú út és az azt szegélyező fasor gondozása, fenntartása, stb.

A park és az odavezető út karbantartása azért élvez kiemelt fontosságot, mert az erdő a hagyományos funkciói mellett időszakos és rendszeres rendezvények helyszínéül is szolgál. A Pomlé Run és a Pomlé Fesztivál olyan események, melyekhez az alapvető adottságok megvannak a somorjai erdő esetében, kihasználtságuk növelése érdekében azonban komoly szervezői és marketing munkára volt szükség.

Ebben az értelemben az átvehető gyakorlat három fontos elemből épül fel:

- o az erdőben található növényzet megfelelő ápolása, gondozása:
 - fák metszése,
 - védekezés a kártevők ellen (permetezés),
 - lombgyűjtés,
 - faültetés és kivágás, stb.,
- o a terület funkcionális kihasználtságának bővítése, a természet és a városlakók közelítése egymáshoz:
 - játszóterek kialakítása és közösségi terek kialakítása természeti környezetben a természet védelme mellett; ezzel a park mindennapi kihasználtságát növelik, az erdő a rendszeres időtöltés, rekreáció részévé válik a helyi lakosok számára,

o rendezvényszervezés és marketing tevékenység:

- az erre kijelölt területek folyamatos fejlesztése, karbantartása (erdei utak, szinpad, nézőtér, kiszolgáló épületek és helyiségek),
- visszatérő, rendszeres rendezvények meghonosítása, tradíció kialakítása,
- rendezvényszervezés és lebonyolítás, sport, zenei, gasztronómiai érdeklődőket mozgató meg.

▪ **Lakossági igényeknek való megfelelés a település-üzemeltetés / zöldfelület kezelés terén**

A műhelymegbeszéléseken többször elhangzott, hogy Somorján a szakemberek törekednek a hosszú távon is működő, fenntartható gyakorlatok alkalmazására. Ezt elősegíti az a tapasztalat mennyiség, amely a cég munkatársainál évtizedek alatt összegyűlt, valamint a modern szemlélet és technológia alkalmazása is, mely szükségszerűen új elemek beépítését is lehetővé teszi a városi zöldterületek üzemeltetésének gyakorlatába.

A jelen tanulmányunk szempontjából releváns zöldterületek egyben közterületek, és mint ilyenek, természetesen élvezik a lakosság figyelmét. Somorján – a helyi szakemberek jelzései szerint – a lakosok különösen odafigyelnek e területek állapotára és esetleges véleményüknek sokszor hangot is adnak. A lakossági észrevételeket és azok kezelését tehát a cég beépíti a napi gyakorlatába, de azzal a kitéttel, hogy a szakmai döntésekhez sokszor nem elegendő a helyiek véleményét figyelembe venni.

A lakosok személyesen és telefonos bejelentés útján adhatnak hangot észrevételeiknek, kéréseiknek. A bejelentések rendszeresen érintik az alábbi témákat:

- hulladékudvarok (szigetek) telítődése,
- szemetelés köztereken, hulladékgyűjtők állapota,
- kaszálásra vonatkozó igény bejelentése,
- fametszésre, kivágásra vonatkozó igény bejelentése,
- lehullott lombzat összegyűjtésére vonatkozó igény bejelentése,
- a temető állapotára vonatkozó igény bejelentése.

A cég munkatársai igyekeznek a lehető legteljesebb körűen eleget tenni a lakossági kéréseknek, azonban, természetes módon, a szakmaiságot és – esetenként- ellentétes lakossági érdekeket is szem előtt kell tartaniuk. vonatkozhat ez a fák metszésére, kivágására, vagy bokrok, virágok telepítésére is. A kialakított gyakorlat tehát a lakosok igényeire adott szakmai válasz megalapozottságán alapul, mely azért lehet elfogadható az estek többségében a lakosok számára, mert a válasz szakmailag hiteles személyektől, szervezettől érkezik.

A városi gyakorlatban természetesen vannak olyan példák, melyek bevezetése nem mindig zökkenőmentes. Ilyen például a bokrok leváltása és pótlása minél több virággal, főleg évelőkkel. A bokrok kiváltása szakmailag indokolható, részben a már említett kipusztulással (puszpángok) és relatíve rövid élettartammal, valamint a bokros területek kedvezőtlen velejáróival (szemétfogó, patkányok megtelepülése), de a lakosok egy része ezt nem fogadta teljesen megértően. Ezekben az esetekben lesz kiemelten fontos a szakmaiság, a hitelesség és a megfelelő kommunikáció.

A zöldterületek és a lakossági igények megfelelő kezelésének még egy fontos alapja és eleme van. Az úgynevezett „paszportizáció” lényege a közterületek pontos felmérése és elválasztása a magántulajdonú területektől. Folyamatos törekvés irányul a városban a lakosság felé azzal kapcsolatban, hogy az embereket gondoskodóbbá tegyék saját ingatlanuk és annak környezetével kapcsolatban. A paszportizáció révén kialakított pontos térképen látható, hogy melyek az önkormányzati hatáskörbe tartozó közterületek és melyek a lakosok gondoskodása alá tartozó magánterületek.

- **Temetők gondozása, fásítása**

A faápolás és gondozás mellett a hulladékgyűjtés tekinthető olyan specifikus témakörnek, mely a temető karbantartás kapcsán, Somorján is megjelent. Láthattuk, hogy az Area Somorja Kft. kiemelt feladatai között jelenik meg a temető gondozása is, ami elsősorban az itt található növényállomány karbantartását (metszés, permetezés stb.), a keletkező növényi hulladékok (pl. lehulló falevelek) összegyűjtését és elszállítását jelenti.

Utóbbi szempont, vagyis az őszi falevélhullás általános problémaként azonosítható be. Egyrészt a falevelek rothadást követően esztétikai szempontból problematikusak, másrészt a sírokra hulló, esetleg nedves falevél takarítása nehézkes, az gyakran nyomot hagy a sírokon. Gyakori probléma az összegyűjtött szerves hulladékok (virágok, koszorúk, falevelek stb.) nem megfelelő tárolása, illetve a kijelölt hulladéklerakó figyelmen kívül hagyása.

Éppen ezért az eddigi, a projekt megvalósítása során szerzett tapasztalatok azt mutatták, hogy a temető karbantartása, a növényállomány gondozása a temetőtátogatók számára is kulcskérdés. A keletkezett hulladék gyűjtését és elszállítását az önkormányzati cég végzi, ugyanakkor a hozzátartozóktól folyamatosan érkeznek észrevételek, javaslatok a temetőben található fák kezelésével kapcsolatban. Ilyen észrevétel például a fák közötti „ablakok” megnyitása, ami egyrészt a fényviszonyok javulásához, másrészt a gyalogos közlekedés megkönnyítéséhez járulhat hozzá.

Általában igaz – és ez elmondható a temetőről is –, hogy a fajtajellel figyelmen kívül hagyásával történnek kiültetések. Ennek felülvizsgálata a városban folyamatos, így mind az őshonosság, és a betegségtűrés, mind pedig az esetleges hulladékképződés szempontjából mérlegelésre kerülnek a telepítendő fa fajok.

- **A projekt keretei között az alábbi átvehető jó gyakorlatokat emeljük ki:**

- **Speciális eszközök / gépek a növényápolás terén**
- **Szerződéses viszony a város és az Area Somorja Kft. között**
- **Védett fasorok, parkok ápolása, kezelése és hasznosítása közjóléti szempontok alapján**
- **Lakossági igényeknek való megfelelés a település-üzemeltetés / zöldfelület kezelés terén**
- **Temetők gondozása, fásítása**

FELHASZNÁLT IRODALOM:

- GYHG Győri Hulladékgazdálkodási Nkft. Egységes környezethasználati engedély felülvizsgálata (Iktatószám: 123-4/2014), 2014. február 3.
- Győr Megyei Jogú Város Önkormányzatának Gazdasági Programja 2015-2020
- Megalapozó Vizsgálat Győr Megyei Jogú Város Településfejlesztési Konceptiójához és Integrált Településfejlesztési Stratégiájához (2014-2020)
- Győr Nagytérségi Hulladékgazdálkodási Rendszer, Sashegyi Hulladékkezelő Központ (Nagyné Tallián Réka előadásanyaga)
- A Széchenyi István Egyetem honlapja (<https://uni.sze.hu/kezdolap>)
- A Győri Ipari Park honlapja (<http://www.ipgyor.hu/hu>)
- Országos Meteorológiai Szolgálat honlapja (<https://www.met.hu/eghajlat/>)
- Szegedi Hulladékgazdálkodási Nonprofit Kft. honlapja (<http://szegedihulladek.hu/>)
- Adalékok a kisudvarnoki úti temető történetéhez (Vajda Barnabás, újságcikk, 2018, július 18) online itt: <https://dunaszerdahelyi.sk/adalekok-kisudvarnoki-uti-temeto-tortenetehez>
- Császári és királyi hadifogolytáborok a Csallóközben (1914–18). (Horváth Lajos–Nagy Attila–Varga László, Dunaszerdahely, Nagymegyer, Somorja. Szlovákiai Magyar Művelődési Intézet, 2015) online itt: <http://csemadok.sk/publikaciok/csaszari-es-kiralyi-hadifogolytaborok-a-csallokozben-1914-18/>
- Dunaszerdahely Város 2015/23 sz. (2015. november 24.) általános érvényű rendelete Dunaszerdahely Város temetőinek működési rendjéről
- Dunaszerdahely Város 2016/4 sz. (2016.04.19.) általános érvényű rendelete, amely jóváhagyja Dunaszerdahely Város temetőinek működési rendjének 1. sz. függelékét
- Dunaszerdahely Város 2016/18. sz. (2016. december 6.) általános érvényű rendelete, amely jóváhagyja Dunaszerdahely Város temetői működési rendjének 2. sz. függelékét
- Municipal Kft. 2017-es éves beszámolója
- Szerdahely–Újfalu régi temetője (Nagy Attila, újságcikk, 2016, február 9.) online itt: (<https://dunaszerdahelyi.sk/szerdahely-ujfalu-regi-temetoje>)
- <https://dunaszerdahelyi.sk/szerdahely-ujfalu-regi-temetoje>
- A „szerdahelyi vár” – a Szentfundus (Nagy Attila, 2016, április 4.) online itt: <https://dunaszerdahelyi.sk/szerdahelyi-var-szentfundus>
- Testamentum Kft. honlapja, online elérhető: <http://szegeditemetkezes.hu/>
- Somorja város szociális szolgáltatásai közösségi terve a 2017 - 2020-as időszakra (Somorja, 2017)
- Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Šamorin na obdobie 2015 – 2022 – návrh (Somorja Gazdasági és Szociális Fejlesztési Programja 2015-2022)

- DOHODA OBJEMU PRÁC A FINANČNÝCH PROSTRIEDKOV NA ÚDRŽBU A UDRŽIAVANIE MESTSKÝCH ZARIADENÍ A VOĽNÝCH PRIESTRANSTIEV V ROKU 2017 NA ZÁKLADE CENNIKOV (Somorja Városi Tanács és az Area Somorja Kft. között kötött 2017 évi szerződés a városüzemeltetéshez kapcsolódó feladatokról, költségekről)
- PRÍLOHA č. 13 - k Rámcovej zmluve MsÚ objem prác a finančných prostriedkov na údržbu a udržiavanie mestských zariadení a voľných priestranstiev v roku 2017 (Városi létesítmények és nyitott terek karbantartásáról kötött keret megállapodás, 2017)
- ÚZEMNÝ PLÁN MESTA ŠAMORÍN (Területfejlesztési Terv, Somorja, 2015)
- <http://telepulesek.adatbank.sk/> (Szlovákiai magyar adatbank)
- <https://www.velemjaro.sk/telepulestar/somorja> (Településtár)
- <http://csemadok.sk/intezet/rolunk/> (Szlovákiai Magyar Művelődési Intézet – Dunaszerdahely honlapja)
- <http://samorin.sk/hu/> (Somorja város hivatalos honlapja)
- Barakonyi Károly: Stratégiai tervezés, Nemzedékek Tudása Tankönyvkiadó, Budapest, 2012 (https://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_519_42541/ch02s02.html#id526131)
- Az Entente Florale Europe verseny honlapja (<http://www.entente-florale.eu/>)
- Gödöllő város Önkormányzata és a VÜSZI Kft. között létrejött „Közhasznú szerződés a helyi közút-, hid- és csapadékvíz elvezető rendszer és az ezekhez kapcsolódó közterületek üzemeltetési, fenntartási munkáinak, továbbá a parkfenntartási tevékenység folyamatos ellátására” (2018), <http://www.vuszikft.hu/letoltesek/send/2-kozszoigaltati-szerzodesek/75-2018-evi-szerzodes-az-ut-hid-es-parkfenntartasi-tevekenyseg-ellatasara>
- Gyula Entente Florale Europe 2014 – a település bemutatkozó anyaga
- Metodológia – Módszertani dokumentum a projektek eredményességének javítása, a hatékony forrásfelhasználás és a 2014-2020-as programozási időszakhoz kapcsolódó felkészülés támogatása érdekében (TERRA projekt, 2013)
- Mosonmagyaróvár Város honlapja (<http://www.mosonmagyarovar.hu/>)
- Mosonmagyaróvár Integrált Településfejlesztési Stratégia, I. kötet: Megalapozó vizsgálat
- Mosonmagyaróvár (közösségi) terei – Kitley Tibor városi főépítész előadásának anyaga
- Mosonmagyaróvár Város Önkormányzatának Gazdasági Programja (2014-2019),
- MOSONMAGYARÓVÁR VÁROS ÖNKORMÁNYZAT KÉPVISELŐ-TESTÜLETÉNEK 1/2015. (I.30.) ÖNKORMÁNYZATI RENDELETE AZ ÖNKORMÁNYZAT 2015. ÉVI KÖLTSÉGVETÉSÉRŐL
- MOSONMAGYARÓVÁR VÁROS ÖNKORMÁNYZAT KÉPVISELŐ-TESTÜLETÉNEK 17/2016. (V.2.) önkormányzati rendelete az önkormányzat 2015. évi költségvetésének végrehajtásáról
- Mosonmagyaróvár Város Önkormányzat Képviselőtestületének 42/2017.(XII.18.) Önkormányzati rendelete Mosonmagyaróvár város településképeznek védelméről

- Mosonmagyaróvár Város Önkormányzata és a Dzsungelország Kft. között létrejött Vállalkozási szerződés, 2017
- Mosonmagyaróvár Város Önkormányzata és a Városüzemeltető és Fenntartó Kft. között létrejött Vállalkozási szerződés, 2017, 2018
- Regionális tervezés és programmegvalósítás (G.Fekete Éva, 2013 Miskolc) "Cross border training of economic experts in distance learning network" project (CROSSEDU) HUSK/1101/1.6.1-0300
- Városüzemeltető és Fenntartó Kft. – Beszámoló 2016
- A Városüzemeltető és Fenntartó Kft. honlapja (<https://vuf.hu/>)
- Városüzemeltető és Fenntartó Korlátolt Felelősségű Társaság Szervezeti és Működési Szabályzata
- Virágzó város Mosonmagyaróvár" program szakmai anyaga
- Virágzó Város prezentáció – Dr. Árvay István polgármester előadásának anyaga
- A „VIRÁGZÓ VÁROS” PROJEKT – Felkészülés a versenyre, megvalósítás, zsűrizés, tapasztalatok – eredmények, kihívások – Németh Andrea környezetvédelmi referens előadásának anyaga
- VIRÁGZÓ VÁROS – VÁROSMARKETING ÉS KÖZÖSSÉGÉPÍTÉS – Vizsy-Gombosi Lilla polgármesteri titkárságvezető előadásának anyaga
- A Virágos Magyarország verseny honlapja (<https://viragosmagyarorszag.hu/>)

KÉPTÁR

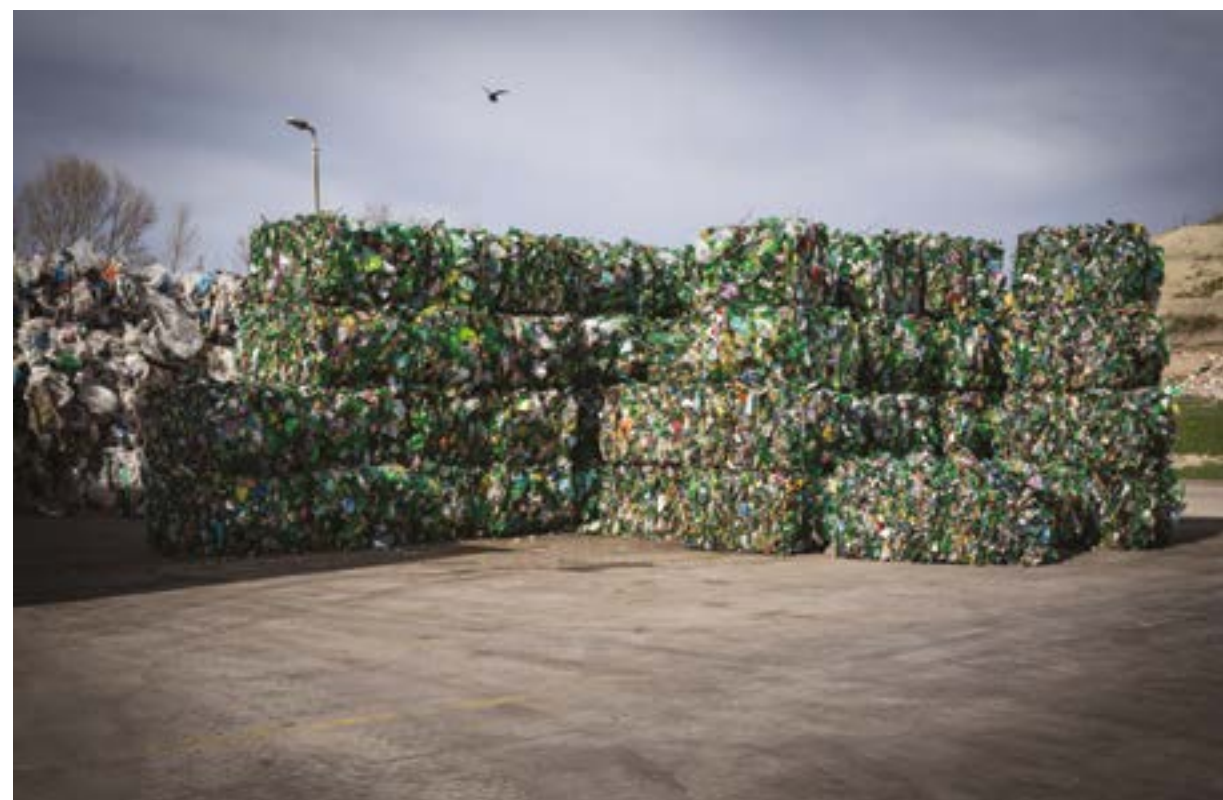
KÉPTÁR JEGYZÉK

Települési hulladékmenedzsment	153
Virágos város	155
Köztemetők és katonai temetők üzemeltetése	157
Fenntartható zöldterület-karbantartás	195

TELEPÜLÉSI HULLADÉKMENEDZSMENT

Hulladékszelektáló csarnok (Forrás: Saját fotó)

Bálázott műanyag hulladék (Forrás: Saját fotó)

Papírhulladék (Forrás: Saját fotó)

Homlokrakódó (Forrás: Saját fotó)

Szelektív hulladékgyűjtő edények (Forrás: Saját fotó)

Hulladékszállító (Forrás: Saját fotó)

VIRÁGOS VÁROS

Parkok nyári gondozása (Forrás: Saját fotó)

A megújult Régi Vámház tér (Forrás: Saját fotó)

KÖZTEMETŐK ÉS KATONAI TEMETŐK ÜZEMELTETÉSE

A felújított Hanság Múzeum (Forrás: Saját fotó)

A felújított ravatalozó a Kisudvarnoki úti temetőben (Forrás: Saját Fotó)

A parkgondozás jellemző eszköze,
traktoros fűkasza

A Régi Vámház tér az elismeréssel (Forrás: Saját fotó)

Adapterrel felszerelt gyomirtógép (Forrás: Saját Fotó)

Katonai temető, Dunaszerdahely (Forrás Saját Fotó)

FENNTARTHATÓ ZÖLDTERÜLET-KARBANTARTÁS

Újronnan kialakított sírhelyek (Forrás: Saját Fotó)

Limpar gyommentesítő gép,
rifejezeten temetőkben való felhasználáshoz
(Forrás Saját Fotó)

Pomlé parkerdő, rendezvénytér (Forrás: Saját Fotó)

Síkabonyi úti temető (Forrás: Saját Fotó)

Zöldfelület kezelés jellemző eszközei 1
(Forrás: Saját Fotó)

Zöldfelület kezelés jellemző eszközei 2
(Forrás: Saját Fotó)

Somorja belvárosa (Forrás: somorja.sk)

Somorjai dunpart (Forrás: Saját Fotó)

Játszótér a Pomlé parkerdőben (Forrás Saját Fotó)